

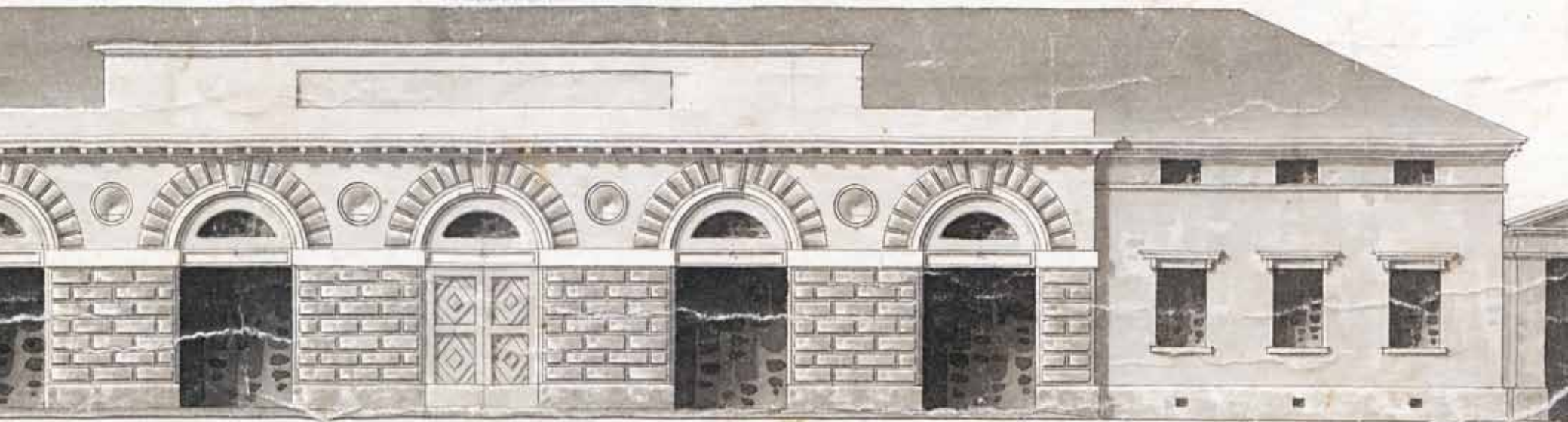
Uthvbyggnad,
(för)

PRESIDENTEN I ÅBO HOFRÄTT

(och)

LANDSHÖFDINGEN I ÅBO LÄN

Facade
Facade

Plan

Maaherran makasiini

Johanna Luhtala – Markus Manninen – Sari Schulman
Arkkitehtitoimisto Schulman Oy 2014

ISBN 978-952-7062-22-7 (nid.)
ISBN 978-952-7062-23-4 (PDF)

Johanna Luhtala – Markus Manninen – Sari Schulman

Maaherran makasiini

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

ARKKITEHTITOIMISTO SCHULMAN OY 2014

Sisällys

3 Johdanto

Vaiheet

- 4 Akatemiatalon ulkorakennus 1828–1907
- 12 Lääninmaanmittaustoimistolaajennus 1908–1917
- 20 Itsenäisyyden aikaiset muutokset 1918–2014

Ulkoasu

- 30 Ympäristö ja piha-alue
- 34 Julkisivut

Sisätilat

- 46 Sisätilojen säilyneisyys
- 50 Rakenteet ja talotekniikka
- 54 B-siipi eli Bassin ulkorakennus
- 64 A-siipi eli Ahrenbergin laajennus

Kerttulinkatu I

- 76 Entinen lääninhallituksen ulkorakennus

- 86 Lähteet ja liitteet
- 90 Perustiedot

Johdanto

Maaherran makasiini sijaitsee Turun tuomiokirkon ja entisen akatemiatalon läheisyydessä Tuomiokirkonkadun ja Henrikinkadun kulmatontilla, historiallisesti arvokkaassa miljöössä. Rakennus koostuu kahdesta eriaikaisesta siivestä, jotka muodostavat yhdessä merkittävän kokonaisuuden. Arkkitehti Carlo Bassin suunnittelema ja vuonna 1832 valmistunut entisen akatemiatalon ulkorakennus sai sijaintinsa takia poikkeuksellisen edustavan empire-tyylisen julkisivun (B-siipi). Sitä laajennettiin 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä arkkitehti Jac. Ahrenbergin suunnittelemana maanmittauskonttorin siivellä, joka noudatti alkuperäisrakennuksen tyyliä ja teemoja (A-siipi).

Ahrenbergin siipeen sijoitettiin postin tiloja 1930-luvulla ja Bassin ulkorakennus muutettiin asunnoiksi 1950-luvun vaihteessa. 1970-luvun lopulla rakennus peruskorjattiin rakennushallituksen johdolla piirirakennustoimiston ja postin tiloiksi. Katujulkisivut säilytettiin, mutta sisätiloiltaan molemmat siivet saatiin yhtenäiseen, ajanmukaiseen asuun. Ahrenbergin siipeä on vielä myöhemmin uudistettu yliopistoa varten. Bassin siipi on jäämässä tyhjilleen.

Avoimena ja puutarhamaisena säilynyttä tonttialuetta täydentää Kerttulinkadun varteen 1940-luvun lopulla rakennettu lääninhallituksen ulkorakennus. Sinne sijoitettiin lääninarkkitehdin virka-asunto ja halkovarastoja. Oma aikaansa edustava huoliteltu rakennus liittyy luontevasti makasiinitontin klassiseen arkkitehtuuriin. Rakennukseen on tehty useita muutoksia ja se on edelleen osittain asuinkäytössä.

Maaherran makasiini on suojeltu valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen nojalla. Turun keskustan rakennussuojelun vaihekaavassa rakennus on saanut merkinnän SR5.

Sijainti kaupunkirakenteessa. Pohjakkartta Turun karttapalvelu

Rakennushistoriaselvitys tehtiin tilanteessa, jossa valtio on myymässä arvokasta kiinteistöään. Valtio-omistuksen päättyessä Ely-keskus käsittelee kiinteistön suojeluasian rakennusperinnön suojelemisesta säädetyin lain (498/2010) mukaisesti.

Selvitys laadittiin touko–syyskuussa 2014 Arkkitehtitoimisto Schulman Oy:ssä, tekijöinä arkkitehdit Johanna Luhtala, Markus Manninen ja Sari Schulman sekä arkkitehti Lari Matero. Selvityksen tilaajana oli Senaatti-kiinteistöt edustajanaan myyntipäällikkö Esa Pentikäinen. Museovirastoa edustivat erikoistutkija Jarkko Sinisalo ja yliarkkitehti Pekka Lehtinen.

Rakennushistoriaselvitys koostuu rakennusten vaiheiden tutkimuksesta ja inventoinnista. *Vaiheet*-osassa käsitellään molempien rakennusten historiaa. *Ulkoasu- ja sisätilat* -osat koskevat Maaherran makasiinia ja niissä käsitellään ympäröivien katu- ja pihatilojen, julkisivujen, rakennus- ja talotekniikan sekä interiöörien ominaispiirteitä. Lisäksi käydään läpi tilojen säilyneisyys ja niissä tapahtuneet muutokset. *Kerttulinkatu 1* on käsitelty omassa osassaan.

Tutkimuksessa käytetty piirustus- ja asiakirjamateriaali sijaitsee pääosin kansallisarkistossa, Turun maakunta-arkistossa ja Senaatti-kiinteistöjen arkistossa. Valokuvälähteistä mainittakoon erityisesti Turun museokeskuksen, museoviraston ja sotamuseon kuva-arkistot.

Tekijät

TEKSTI:

Johanna Luhtala, Markus Manninen ja Sari Schulman

SÄILYNEISYYSKAAVIOT:

Lari Matero

ULKOASU JA TAITTO:

Markus Manninen

PIIRUSTUKSET JA VALOKUVAT, ELLEI TOISIN MAINITA:

Arkkitehtitoimisto Schulman Oy

Kannen kuva: Charles Bassin alkuperäispiirustus v.1828 / KA

ARKKITEHTITOIMISTO SCHULMAN OY 2014

ISBN 978-952-7062-22-7 (nid.)

ISBN 978-952-7062-23-4 (PDF)

Painopaikka: Grano Oy, Jyväskylä 2014

Maaherran, hovioikeuden ja lääninvirastojen ulkorakennus

1828–1907

teksti: Markus Manninen

Maaherran makasiinissa eli entisen akatemiatalon ulkorakennuksessa yhdistettiin kaksi hyvin erilaista vaatimusta. Sinne sijoitettiin akatemiatalon lukuisten käyttäjien ja asukkaiden vähemmän edustavat taloustilat: halkovarastot, hevos- ja vaunutallit sekä leivintuvat. Siitä huolimatta sen asema Turun palon jälkeisessä kaupunkirakenteessa, tuomiokirkon ja akatemiatalon taustarakennuksena vaati edustavaa ulkoasua.

ENTISEN AKATEMIATALON ULKORAKENNUS

Ennen Turun suurta paloa syyskuussa 1827, tuomiokirkkoa ja akatemiataloa ympäröivät tiiviit puutalokorttelit. Intendentti *Carl Ludwig Engelin* (1778–1840) laatimassa palon jälkeisessä asemakaavassa tuomiokirkon ympäristö avattiin laajaksi Tuomiokirkkotoriksi. Se oli tarkoitus reunustaa kivirakennuksilla palosta suhteellisen vähäisin vaurioin selvinneen vuosina 1802–15 rakennetun palossa säästyneen akatemiatalon tapaan.

Kun yliopisto keisarin päätöksellä lokakuussa 1827 siirrettiin Turusta Helsinkiin, jäi akatemiatalo vaille käyttöä. Rakennus lunastettiin valtiolle Turun ja Porin läänin keskushallinnon virastotiloiksi ja Engelin johtamassa intendentinkonttorissa ryhdyttiin suunnittelemaan korjaus- ja muutostöitä. Kookkaasta rakennuksesta saivat omat tilansa lääninhallituksen kanslia, konttori ja rahasto, lääninmaanmittauskonttori ja tuomiokapituli sekä Turun hovioikeus. Maaherran ja hovioikeuden presidentin virka-asunnot olivat tuhoutuneet palossa, ja nyt myös nämä huoneistot oli määrä mahduttaa entiseen akatemiataloon.¹

Akatemiatalon tontilla ei ollut tilaa kaikille virastojen ja virka-asuntojen vaatimille taloustiloille ja siksi niitä varten lunastettiin viereisen korttelin n:o 8 tontti n:o 1. Tämäkin tontti rajautui tuomiokirkon ympärysaukioon ja siksi kadunvarteen oli rakennettava kivirakennus. Sen sai suunnitellakseen intendentin toimesta vuonna 1824 eronnut arkkitehti *Charles Bassi* (1772–1840), joka oli ollut suunnittelemassa ja rakentamassa akatemiataloa. Turussa asuva ja eräänlaisena epävirallisena lääninarkkitehtinä toiminut Bassi sai suunnitellakseen muitakin jälleenrakennettavan kaupungin edustavimmista rakennuksista.²

Arkkitehti Bassi otti akatemiatalosta vaikutteita ulkorakennuksen arkkitehtuuriin. Kadunpuoleiset vaunutallien ja halkoliiterien komeat

kaariovet ja voimakas rustikointi saavat ulkorakennuksen muistuttamaan päävartiota tai muuta virallisempaa rakennusta. Vuonna 1828 laaditussa suunnitelmassa rakennus oli jaettu tasapuolisesti kahteen samanlaiseen ja -kokoiseen osaan maaherran (pohjoisosa) ja hovioikeuden presidentin (eteläosa) kesken. Rakennuksen päätyihin oli sijoitettu leivintuvat ja -kamarit, joilla oli omat ullakkotilansa. Pihan puolella olivat halkoliiterit ja neljän hevosen tallit sekä tallien välissä yhteinen lantahuone. Talleista oli yhteys kadunpuoleisiin vaunutalleihin sekä portaita pitkin ullakoille, jossa oli ilmeisesti heinävarasto. Kadun puolella vaunuliiterien välissä ja niiden molemmin puolin oli kolme halkoliiteriä akatemiatalon muille käyttäjille: lääninvirastolle, tuomiokapitulille ja hovioikeudelle. Ulkorakennustontti oli jaettu maaherran ja presidentin piha-alueiksi, joihin kuljettiin eri porteista ulkorakennuksen molemmissa päädyissä.

Keisari hyväksyi lokakuun lopussa 1828 ulkorakennuksen suunnitelmat yhdessä akatemiatalon muutossuunnitelmien kanssa. Akatemiatalon kunnostustöihin ryhdyttiin haminalaisen kauppiaan Nikolai Kiselevin toimiessa urakoitsijana. Maaherran ja hovioikeuden presidentin virkahuoneistojen rakentamista lykättiin kuitenkin tuonemmaksi. Ilmeisesti tästä syystä ulkorakennuksen rakentamiseen ei vielä ryhdytty, olihan se suunniteltu lähinnä virka-asuntojen käyttöön. Akatemiatalon kunnostustyöt valmistuivat virastojen osalta syksyllä 1830, jolloin mm. tuomiokapituli ja hovioikeus pääsivät muuttamaan uusiin tiloihinsa.³

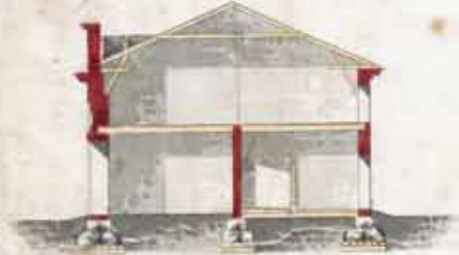
ULKORAKENNUKSEN RAKENTAMINEN 1831–32

Akatemiatalon ulkorakennuksen rakennustöitä ryhdyttiin valmistelemaan vuoden 1831 lopussa. Tontti oli ensin raivattava suuren palon jälätteistä, vanhoista kivistä ja sorasta. Ulkorakennuksen urakkahuuto-kauppa järjestettiin marraskuun puolivälissä ja rakennustyöt aloitettiin mitä ilmeisimmin vuoden 1832 alussa.⁴

Jää epäselväksi rakennettiinko akatemiatalon ulkorakennus alkuperäisten suunnitelmien mukaisesti vai laatiko Bassi tässä vaiheessa muutetun suunnitelman, jossa otettiin huomioon se, ettei akatemiataloon kaavailtuja virka-asuntoja vielä rakennettukaan. Näiltä ajoilta on säilynyt päiväamätön ja signeeraamaton piirustuskopio ”entiseen yliopistotaloon Turun kaupungissa kuuluvan ulkorakennuksen muu-

Oik sivu: Charles Bassin signeeraama ulkorakennuspiirustus n:o 5, joka on siis kuulunut useamman piirustuksen sarjaan. Yläkulmassa on keisarillinen hyväksyntä lokakuulta 1828 ja valtiosihteerin Rehbinderin allekirjotus. KA RakH Icb:5/3

Kapitel no. 10. A. B.
Grundteckning af den Nya A. B.

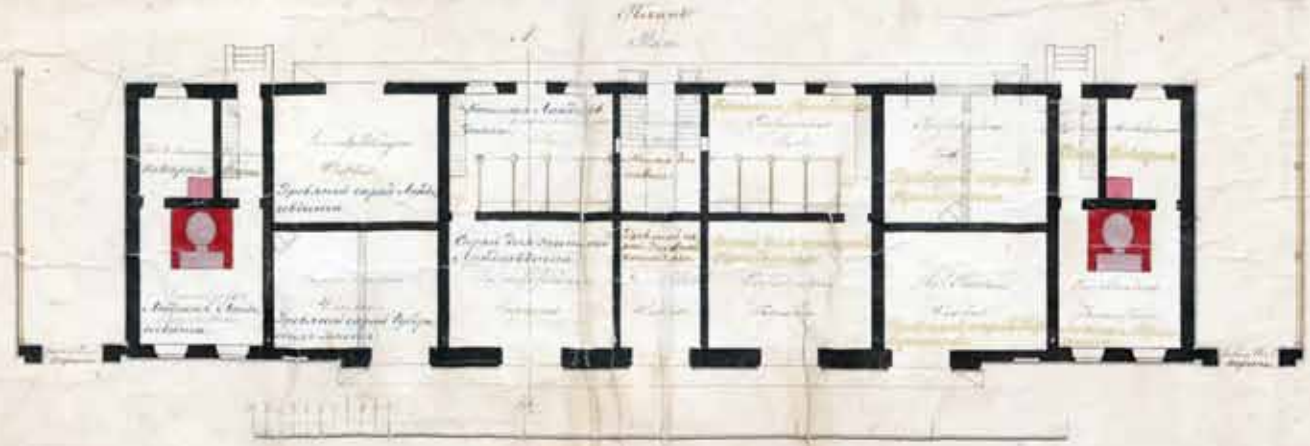
RITNING

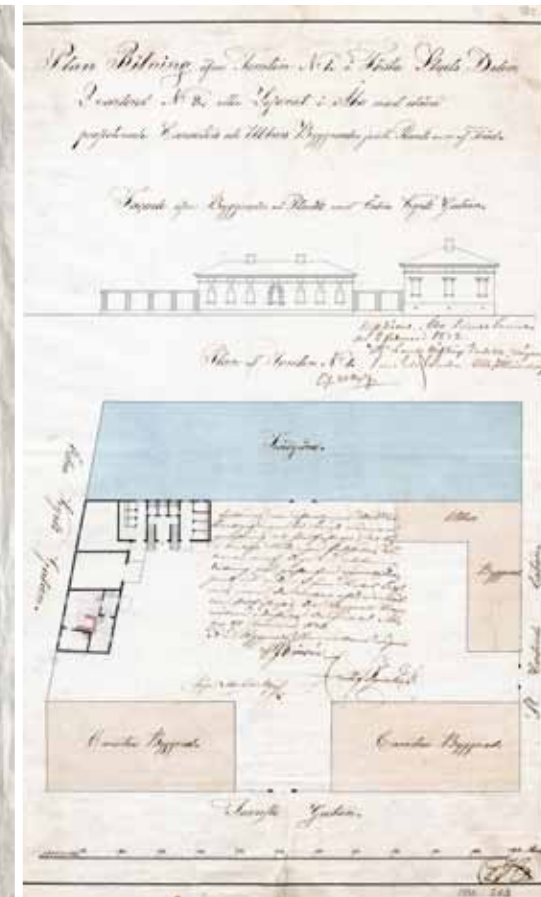
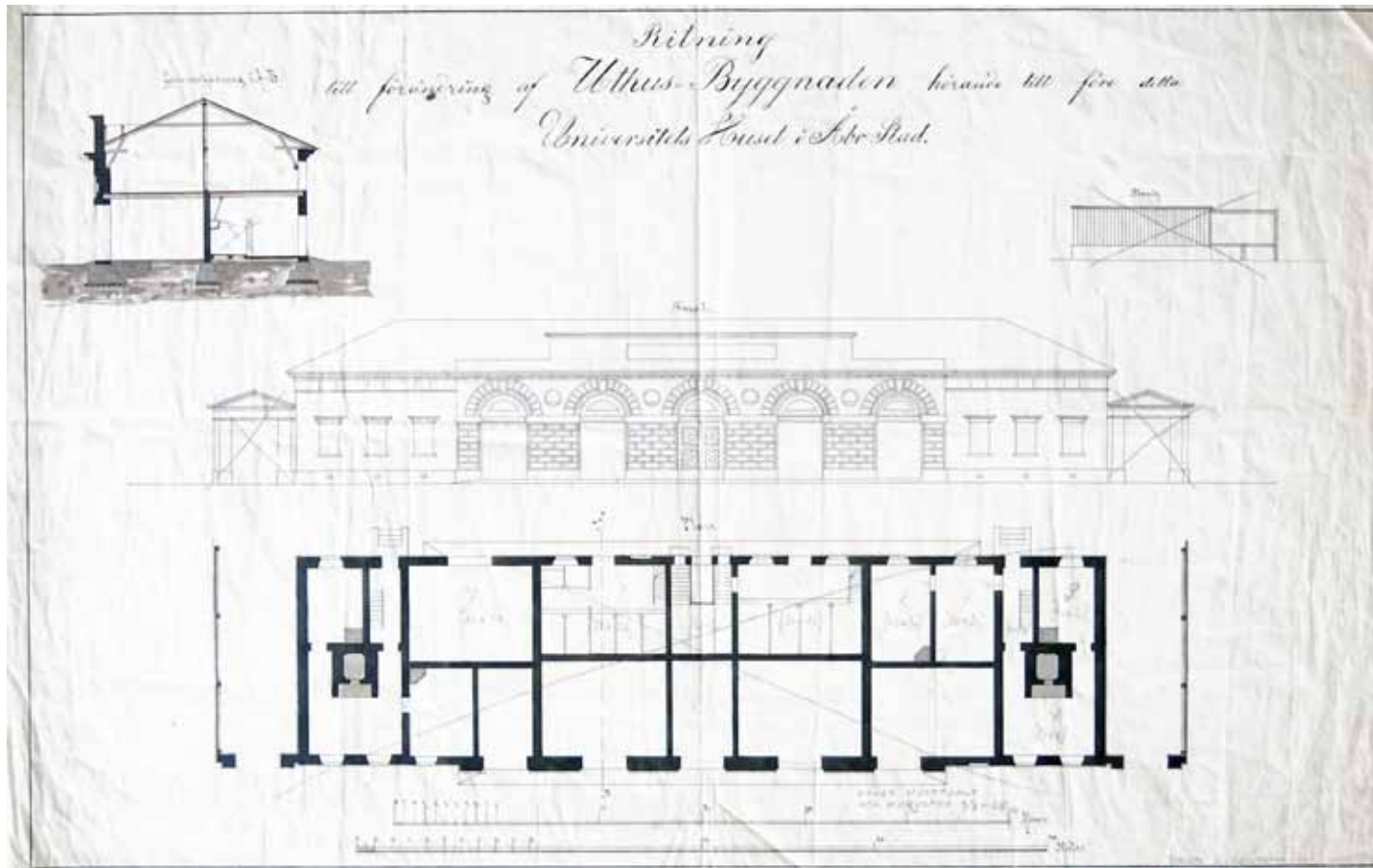
Uthvbyggnad.

PRESIDENTEN I ÅBO HOFRÄTT
LANDSHÖVDINGEN I ÅBO LÄN

af Hans Kejsertliga Majstat i Nöjes författning
af År 1800 den 25 October 1800

af Högsta Befallning
K. K. Skrifv. i Stockholm

toksista”. Mielenkiintoista piirustuksessa on se, että siinä käytetty kirjoitustyylillä on aivan samanlainen kuin Bassin laatimissa, helmikuussa 1832 lääninhallituksessa hyväksytyissä saman korttelin eteläisemmän tontin n:o 2 rakennusten piirustuksissa.⁵ Ulkorakennuksen muutospiirustus on laadittu todennäköisesti viimeistään vuonna 1836, jolloin keisari hyväksyi suunnitelman rakentaa akatemiataloon vain yhden virka-asunnon maaherralle.

Muutetuissa suunnitelmissa maaherran käyttöön oli varattu molemmat tallit sekä aiemmin toisen virka-asunnon halkoliiteriksi kaavailtu vaunutalli ulkorakennuksen pihanpuolella. Alkuperäissuunnitelmissa ollut hovioikeuden presidentin halkoliiteri taas oli muutettu maaherran renkituvaksi, joka liittyi eteläpäädyn leivintupaan. Eteläisempi talli oli tarkoitettu hevosille ja siinä oli neljä pilttuuta.

Pohjoisemmassa oli viisi pienempää pilttuuta lehmillä ja erillinen sikolähti. Tallien väliseen lantahuoneeseen oli yhdistetty ullakkotasolla oleva kaksiosainen käymälä, jonne nousitiin jyrkkiä portaita omista sisäänkäynneistään. Kadunpuolelle avautuviin tiloihin oli sijoitettu lääninvirastojen ja hovioikeuden halkoliiterit. Pohjoispäädyn leivintupa oli virastojen yhteiskäytössä. Kenties jo tässä vaiheessa siihen oli liitetty talonmiehen yhden huoneen asunto kadunpuolella.

ULKORAKENNUSTONTIN TAPAHTUMIA

Entisen akatemiatalon ulkorakennustontti rajautui eteläsvultaan saman korttelin tontin n:o 2 leveään puutarha-alueeseen, eli palon jälkeisen asemakaavan paloturvallisuutta varten tehtyyn istutettuun ”palokatuun”. Ulkorakennustontin puutarha-alue sijoittui Henrikin-

Yllä vas: Päiväämätön ja signeeraamaton ulkorakennuksen piirustuskopio. TMA

Yllä: Charles Bassin piirustus ulkorakennustontin naapuritontista vuodelta 1832. KA Turun maistraatti

kadun ja Kerttulinkadun puoleisiin osiin. Näitä katuja reunustivat istutetut jalavat ja pohjoiskulmauksessa oli laajahko keittiöpuutarha. Tonttia ympäröivät katualueet tasoitettiin ja kivettiin syksyllä 1850.

Ulkorakennustonttia rajasi joka puolella korkea lankkuaita ja tontti oli jaettu aidalla suurempaan maaherran käytössä olleeseen osaan ja pienempään lääninhallinnon tontinosaan. Lääninhallinnon osa tontista oli myös virallisessa käytössä. Siellä järjestettiin mm. hevosjalostuksen edistämiseksi varsankasvattajille maksettujen nk. varsapalkintojen jakotilaisuuksia, joita lääninhallitus valvoi.⁶

Ulkorakennustontilla 1860-luvun alussa olleista kolmesta puisesta ulkorakennuksesta tiedetään varmuudella Henrikinkadun varressa olleen kaksiosaisen halkoliiterin rakentamisvuosi 1850. Se tuli akatemia-taloon sijoitetun postin ja vekselitoimiston käyttöön. Lääninhallinnon tontinpuoliskolla oli lisäksi tuomiokapitulin ja kirkon yhteiskäytössä ollut halkoliiteri. Maaherran puolella oli Kerttulinkadun suuntainen kookas vaunu- ja halkoliiteri. Tontinpuoliskoja erottavan aidan molemmin puolin oli kaksi pienempää rakennusta, mahdollisesti käymälöitä.⁷

CHIEWITZIN LISÄRAKENNUSHANKE 1861

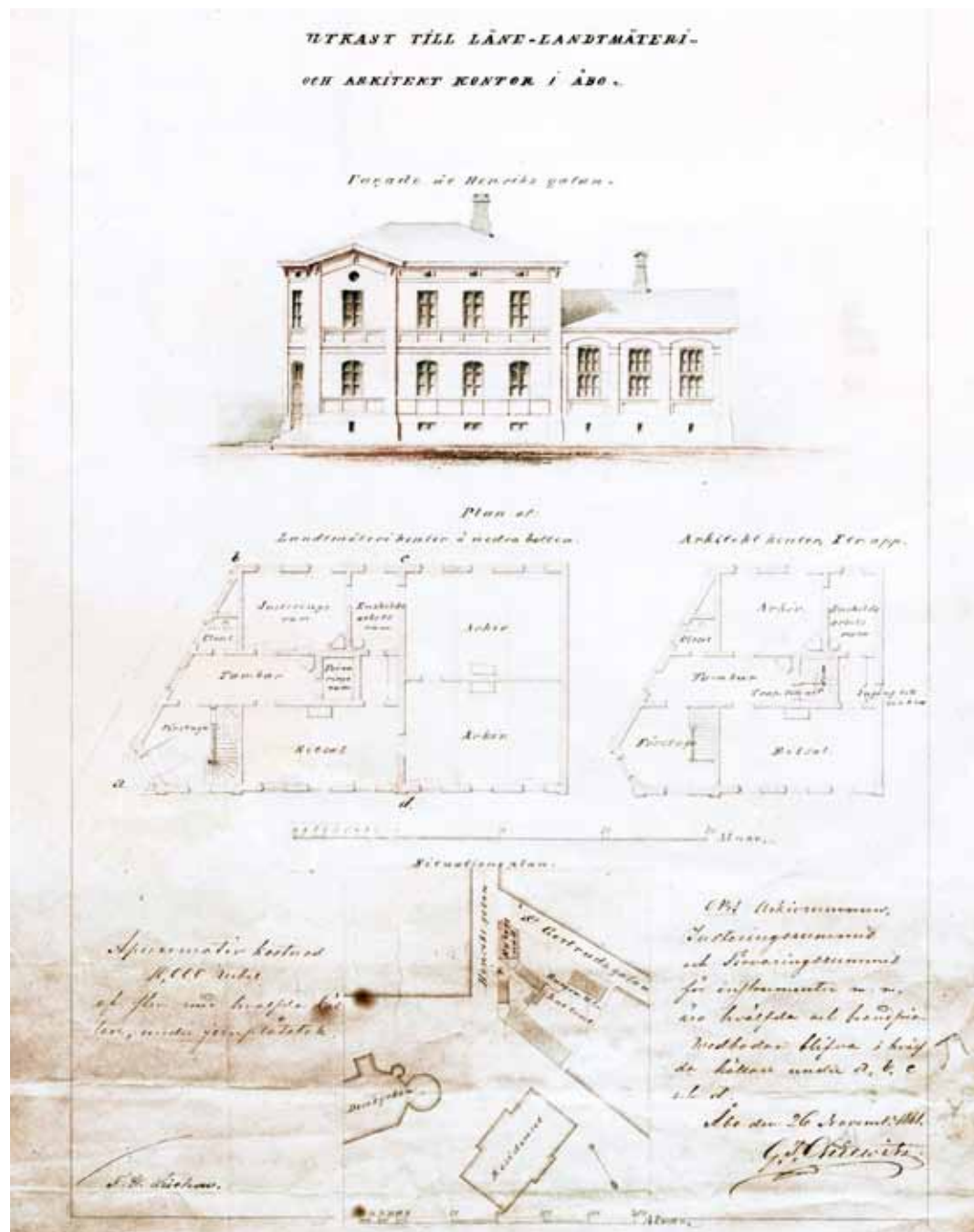
Akatemiataloon sijoittuneita eri virastoja ja hovioukettä vaivaava tilanpuute alkoi näkyä viimeistään 1860-luvun alussa. Jatkuvasti laajenevia arkistoja jouduttiin sijoittamaan mm. paloturvallisuuden puolesta kyseenalaisiin ullakkotiloihin, mikä nostettiin esille yleisönsastonkirjoituksissakin. Lääninmaanmittauskonttori oli yksi virastoista, jolle suunniteltiin useampaan otteeseen uusia tiloja. Lääninarkkitehdilla taas ei ollut minkäänlaista virallista toimipaikkaa, vaan hän joutui itse etsimään sopivat työskentelytilat, yleensä oman asunnon yhteydestä (lääninrakennuskonttorit perustettiin vasta vuonna 1865 yleisten rakennusten ylläpidon perustamisen yhteydessä).⁸

Marraskuussa 1861 lääninarkkitehti *Georg Theodor Chiewitz* (1815–62) ja vt. lääninkonduktööri *F.W. Lüchow* (1837–85) laativat

Vas: Chiewitzin ja Lüchoun suunnitelma ja vuonna 1862 valmistunut Reuterska huset.

Oik: Chiewitzin ja Lüchoun suunnitelma lääninmaanmittaustoimistoksi ja lääninarkkitehdin toimistoksi v.1861. KA RakH Ica:249/1

toteutumattoman ehdotuksen lääninmaanmittaus- ja lääninarkkitehtikonttoriksi ulkorakennustontin vapaaseen puutarhaosaan Henrikinkadun ja Kerttulinkadun kulmaan. Tiilisessä uudisrakennuksessa olisi ollut kaksikerroksinen, kulmastaan viistetty toimisto-osa, jonka alakerrassa oli tilat maanmittareille ja yläkerrassa lääninarkkitehdin konttori arkistoineen. Molemmissa kerroksissa oli suuret piirustus-salit ja yksi erillinen työhuone. Maanmittareilla oli lisäksi holvattu mittalaitteiden tarkastus/säätöhuone ja laitteiden holvattu säilytystila. Henrikinkadunpuolelle esitettiin yksikerroksisen arkistosiiven rakentamista ja kellariin holvattuja halkovarastotiloja.⁹

Samaan aikaan Chiewitz ja Lüchou suunnittelivat yksityisesti vastapäiselle tontille Tuomiokirkkokadun ja Henrikinkadun kulmaan asuinrakennuksen hovioikeuden presidentin Robert Procopén tilauksesta. Vuonna 1862 valmistunut uusrenessanssitalo, nykyinen Reuterska huset, muistuttaa julkisivultaan jossain määrin maanmittaus- ja arkkitehtikonttorisuunnitelmaa, mutta siinä on kaareva kulma kuten C.L. Engelin aiemmin samaan kortteliin suunnittelemassa Theologicum-rakennuksessa (Piispankatu 16).¹⁰

LÄÄNINRAKENNUSKONTTORIN KORJAUSTÖITÄ

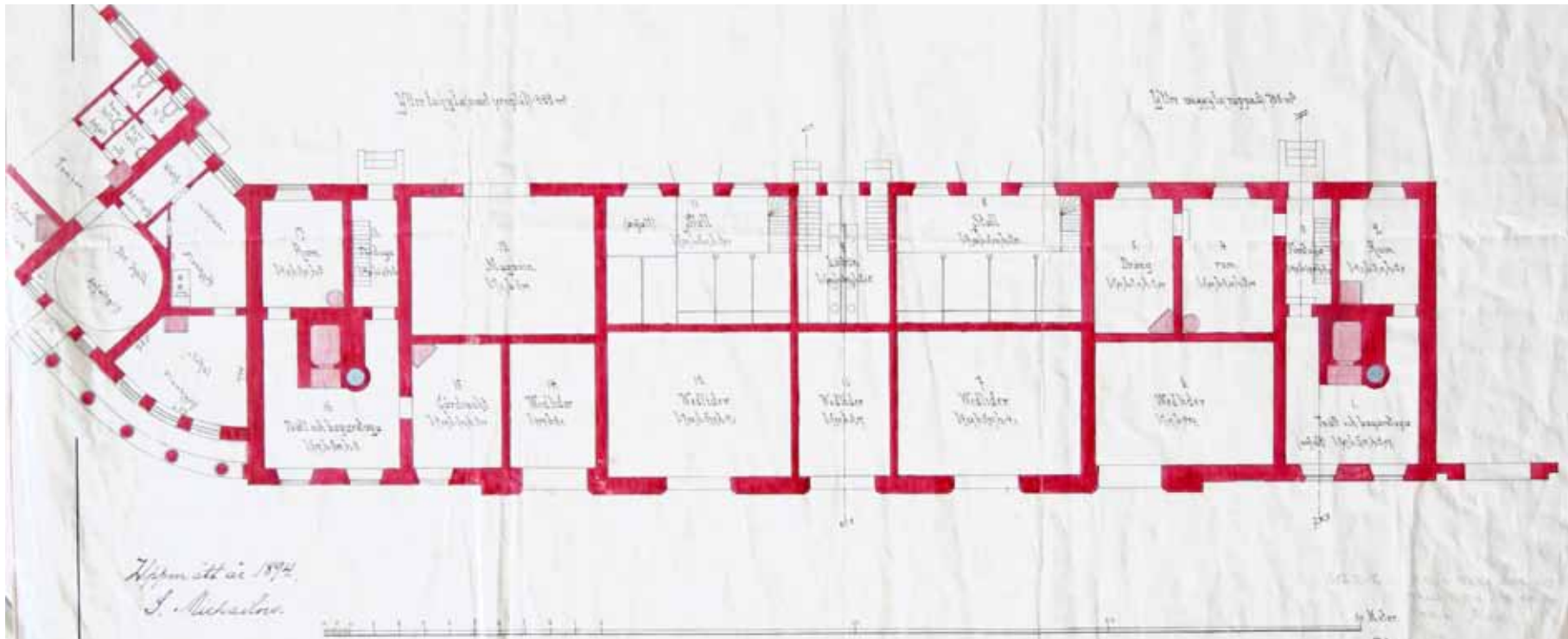
Yleisten rakennusten ylihallitus ja maaherrojen alaisuudessa toimivat lääninrakennuskonttorit perustettiin vuonna 1865. Tästä lähtien on lääninrakennuskonttorin hoidettavina olleista rakennuksista säilynyt vuosittaisia kustannusarvioita, joiden avulla on mahdollista seurata tehtyjä muutoksia ja korjauksia. Turun lääninrakennuskonttorin ensimmäisen johtajan arkkitehti Lüchoun syyskuussa 1866 laatimaan ensimmäiseen entistä akatemiataloa ja sen ulkorakennuksia koskevaan kustannusarvioon oli sisällytetty myös edellisvuoden organisaatiomuutoksen takia tekemättä jääneitä töitä.¹¹

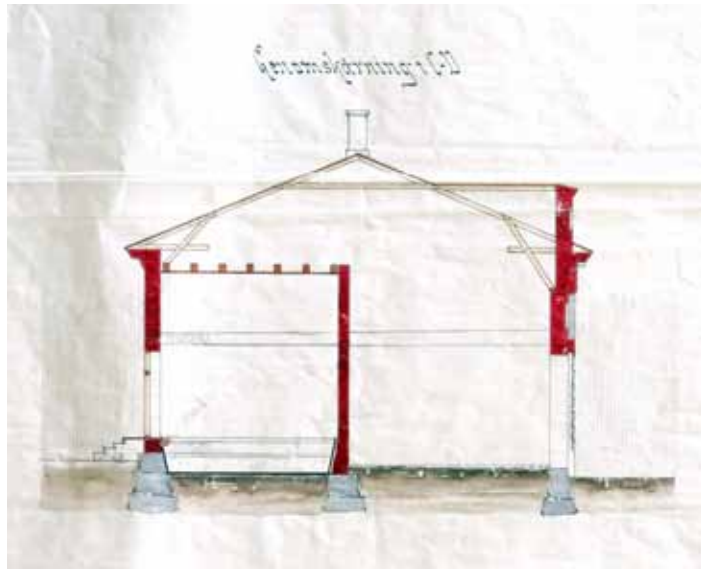
Normaalien, ajoittain toistuvien julkisivun huoltotoimenpiteiden, kuten peltikaton, ikkunoiden ja ovien korjauksen sekä maalauksen lisäksi tehtiin useaan otteeseen ulkoseinien halkeamakorjaus- ja rapaustöitä. Seinien halkeiluun olivat syynä savisen maan takia vajoavat perustukset – akatemiatalo kärsi samasta ongelmasta.

Sisällä jatkuvaa korjailua ja ajoittaista uusimista vaativat lahoavat lankkulattiat sekä leivin-/pesutupien uunit ja muuripadat. Kaupunki vaati näiden tilojen viemäröintiä ja vuonna 1866 maaherran leivin-

Oik: Ulkorakennuksen leikkaus käymälän ja halkokellarin kohdalta. Alkuperäispiirros on vuodelta 1894, mutta tästä kopiosta on poistettu mm. käymälän rakenteet ja lisätty lyijykynällä 1940-luvun lopun uudistuksia. TMA

Alla: Ulkorakennuksen pohjapiirros vuodelta 1894. Piirros on kopio ja siihen on lisätty 1909 valmistunut kaareva yhdysosa Ahrenbergin siipeen. TMA

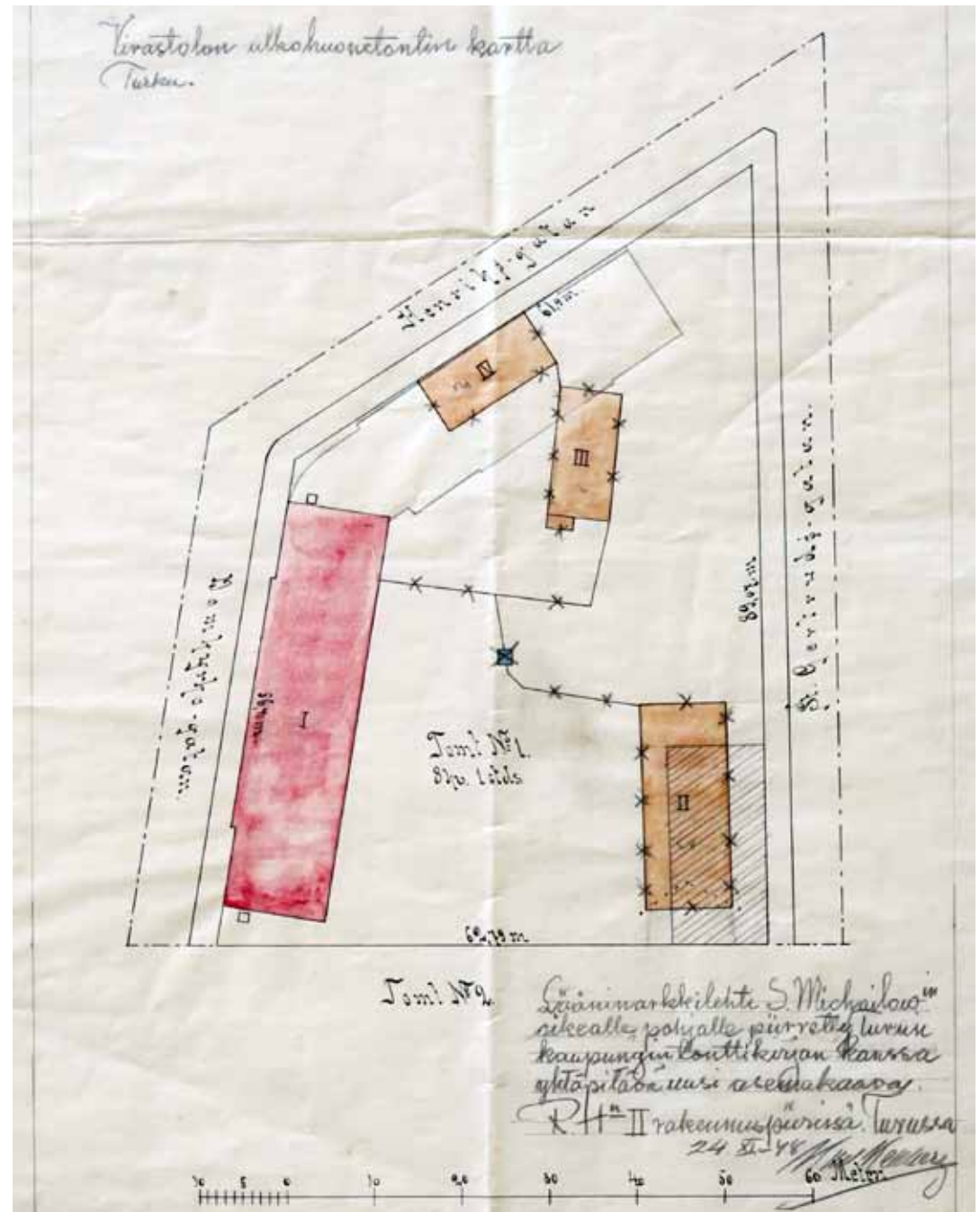

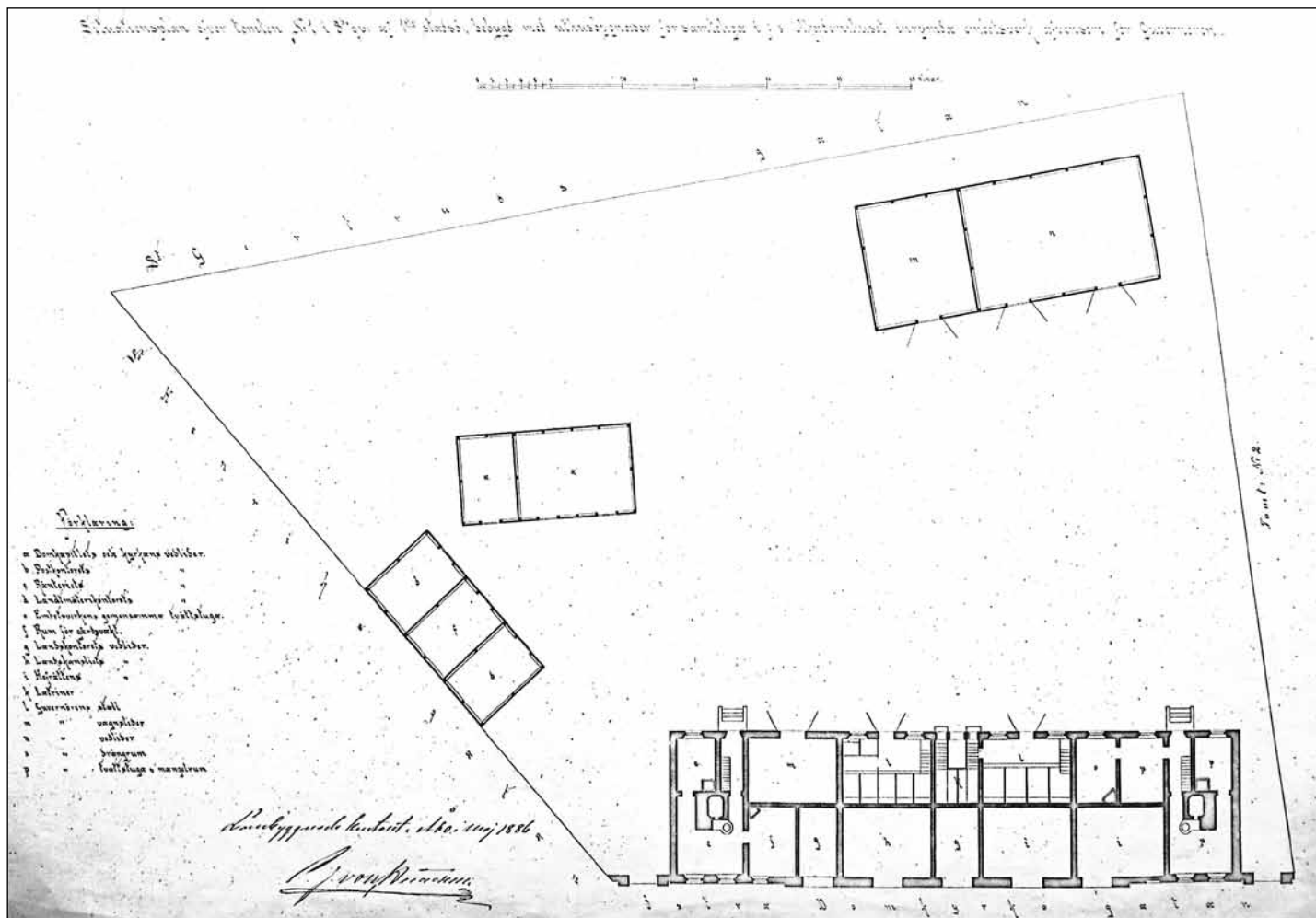
tuvasta [nyk. 184–185] vedettiin viemäriputki kaupungin viemäri-
verkkoon.

Kosteuden kanssa tekemisiin joutuvien tilojen lankkulattiat vaih-
dettiin vähitellen kestävämpiin rakenteisiin. Maaherran leivintuvan
ohella käymälään [168] asennettiin betonin päälle valuasfalttilattia
vuonna 1888 ja läntisen tallin sikolattiin [162] 1894. Läntiseen pesu-
tupaan [151–152] ja molempiin talleihin viemäroidyt valuasfalttilat-
tiat asennettiin vuosina 1899–1900. Pesutuvasta viemäri johti aluksi
pihan laskikaivoon, mutta se yhdistettiin kaupungin verkkoon 1905.¹²

Ulkorakennustontin puisia liiterirakennuksia muutettiin melko
vähän 1800-luvun loppupuolella. Vuonna 1871 yhden liitereistä
katsottiin olevan niin huonossa kunnossa, että se olisi kannattanut
korvata uudella. Kaupungin rakennusjärjestys kuitenkin kielsi uudet
puurakennukset liiterin paikalla ja siksi tuli edullisemmaksi pitää se
”vahvistamalla” käytössä vielä muutamia vuosia. Vuonna 1879 kaikki
puiset liiterirakennukset olivat edelleen pystyssä. Vuoden 1886 ase-

Ulkorakennuspihan asemapiirros
vuodelta 1894, jota on muutettu
1948 silloista tilannetta vastaavak-
si. Bassin ulkorakennus punaisella,
puiset liiterit ruskealla ja kaivoka-
tos sinisellä. Liiteri II oli maaherran
käytössä, III ja IV virastojen yhteis-
käytössä. TMA

Ulkorakennustontin asemapiirros pohjapiirroksineen vuodelta 1886. KA RakH Iaa:1331/41

mapiirroksista näkyy, että Henrikinkadun puoleista halkoliiteriä oli muutettu ainakin sisätiloiltaan. Se oli nyt kolmiosainen ja jaettu postikonttorin, kassatoimiston ja lääninmaanmittauskonttorin kesken.¹³

AKATEMIATALON TILANPUUTE

Entisessä akatemiatalossa oli vuonna 1870 maaherran suuri asuinhuoneisto, lääninkanslian ja -konttorin ym. lääninhallinnon virastojen tiloja, pankin ja postin konttorit, tuomiokapitulin ja Turun hovioikeuden tilat sekä vahtimestareiden asuntoja. Vaikka rakennus oli suuri, tilaa oli liian vähän näin suurelle käyttäjäkunnalle. Esimerkiksi

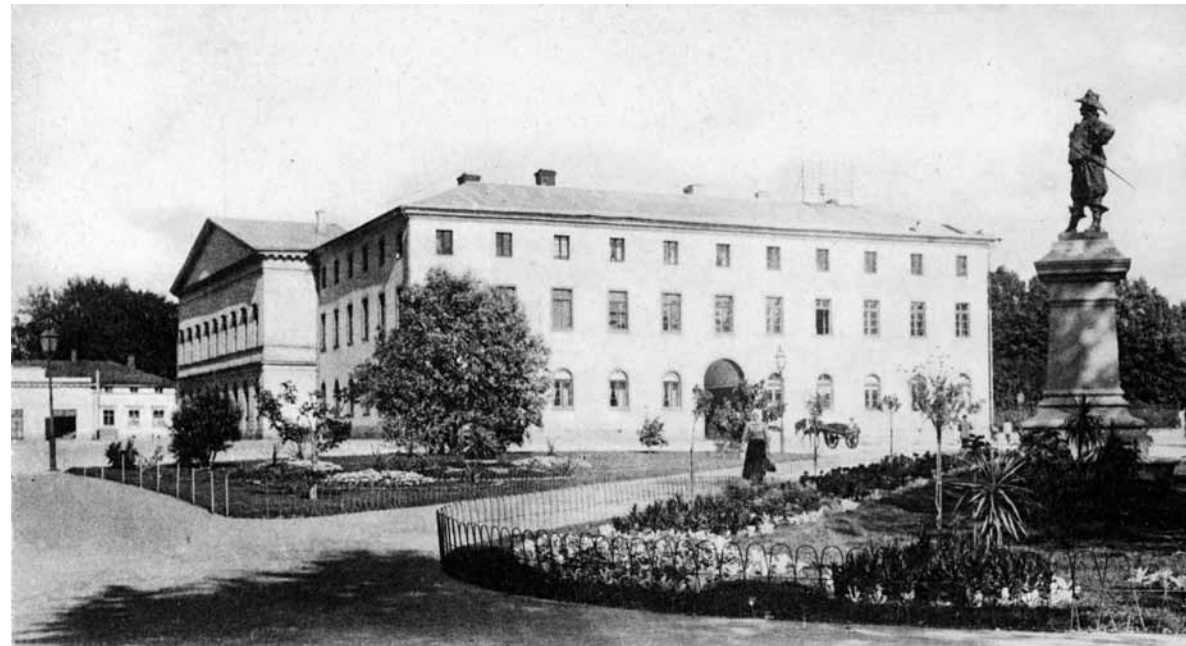
erilaisille vahtimestarin asunnoille pyrittiin löytämään parempia tiloja mm. Bassin ulkorakennuksesta.¹⁴

Maaherra ja lääninmaanmittari tekivät senaatille uuden esityksen lääninmaanmittauskonttorin uudisrakennuksesta marraskuussa 1895. Lääninrakennustoimiston Helge Ranckenin suunnittelema uusklassistinen yksikerroksinen tiilirakennus olisi sijoitettu Henrikinkadunpuoleisen halkoliiterin paikalle. Rakennuksessa oli toimisto- ja vahtimestarin huone, maanmittarin huone ja piirustus- ja arkistohuone. Paikalla ollut liiteri oli tarkoitettu siirtämään keskeiselle pihalle. Lääninmaanmittauskonttori sai kuitenkin vuonna 1899 lisätilaa itse

akatemiatalosta postikonttorin muutettua uuteen rakennukseensa ja kun siihenastiset kanneviskaalikonttorin huoneet oli myös luovutettu sen käyttöön. Hovioikeuskin sai lisätilaa entisistä postin tiloista.¹⁵

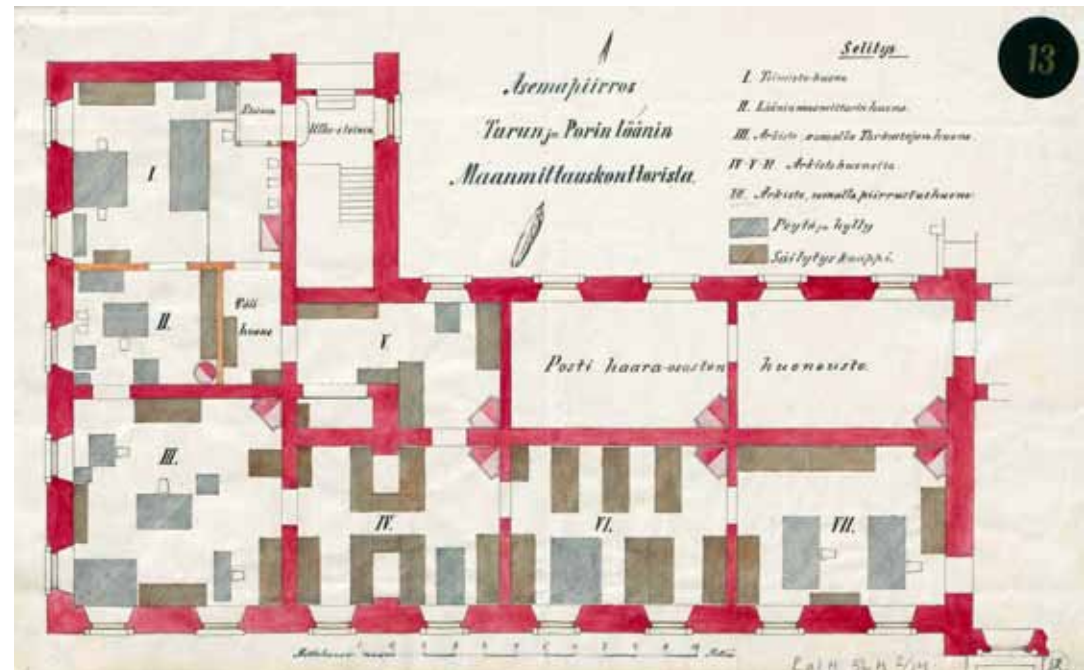
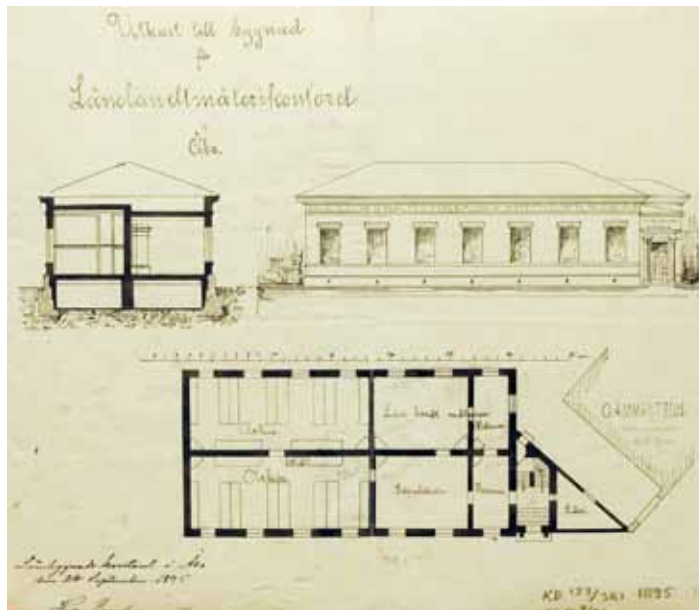
Eri virastojen jatkuvasti paisuville arkistoille ei ollut tarkoituksenmukaisia tiloja, vaan niitä piti sijoittaa mm. paloturvallisuudeltaan kyseenalaiselle ullakolle. Esimerkiksi tuomiokapitulin arkistolle tehtiin kymmenen vuoden pohtimisen jälkeen vuonna 1906 lisätiloja ullakolle, joita myös palosuojattiin.¹⁶ Ullakon välipohjarakenteita ei kuitenkaan oltu suunniteltu arkistokäyttöä silmällä pitäen ja rakenteiden kestävydestä oltiin huolissaan – arkistojen katsottiin jopa vaarantavan niiden alla asuvien ja työskentelevien hengen.¹⁷ Tästä ja muista rakenne- ja tilaongelmista johtuen yliarkkitehti F. Granholmille sekä silloiselle ensimmäiselle arkkitehdille Jac. Ahrenbergille annettiin toimeksi tehdä perinpohjainen tutkimus akatemiarakennuksesta ja ehdotus ongelmien korjaamiseksi.¹⁸

Bassin ulkorakennus ja entinen akatemiatalo postikortissa 1900-luvun vaihteesta. MV

Helge Ranckenin lääninmaanmittauskonttorisuunnitelma vuodelta 1895. KA sto

Lääninmaanmittauskonttorin tilat akatemiatalossa, päivämätön. KA RakH Ica:247/12

Lääninmaanmittaustoimistolaajennus

1908–17

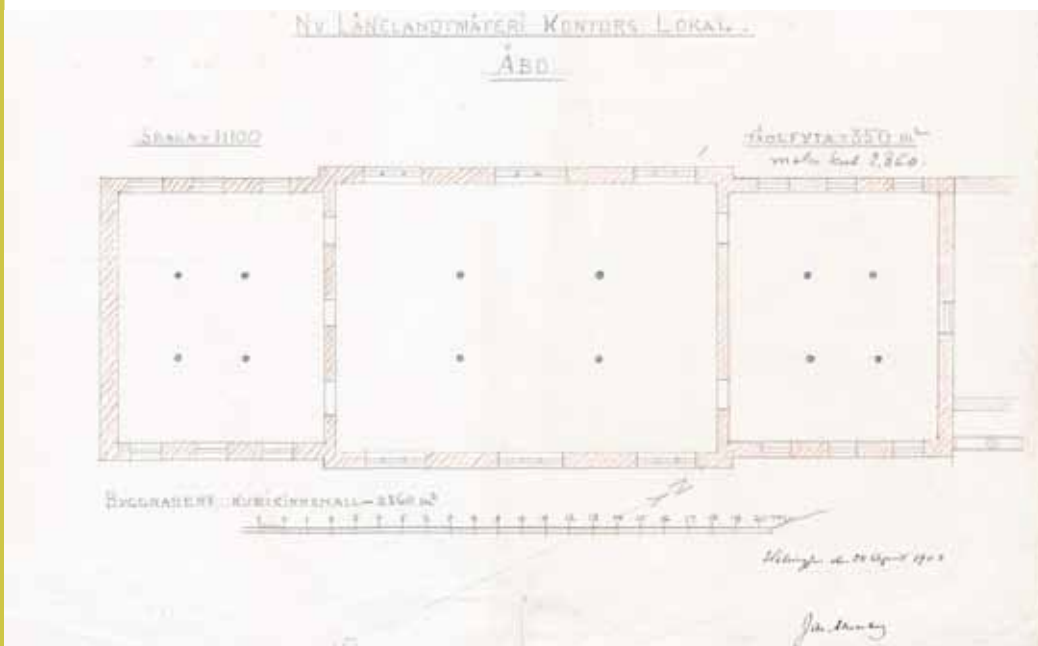
teksti: Markus Manninen

Akatemiatalon tilanpuute johti Maaherran makasiinin laajentamiseen lääninmaanmittauskonttorille suunnitellulla A-siivellä. Arkkitehtuuriltaan Bassin B-siipeä mukailevan uudisrakennuksen suunnitteli yleisten rakennusten ylihallituksen yliarkkitehti Jac. Ahrenberg.

SUUNNITELMAT

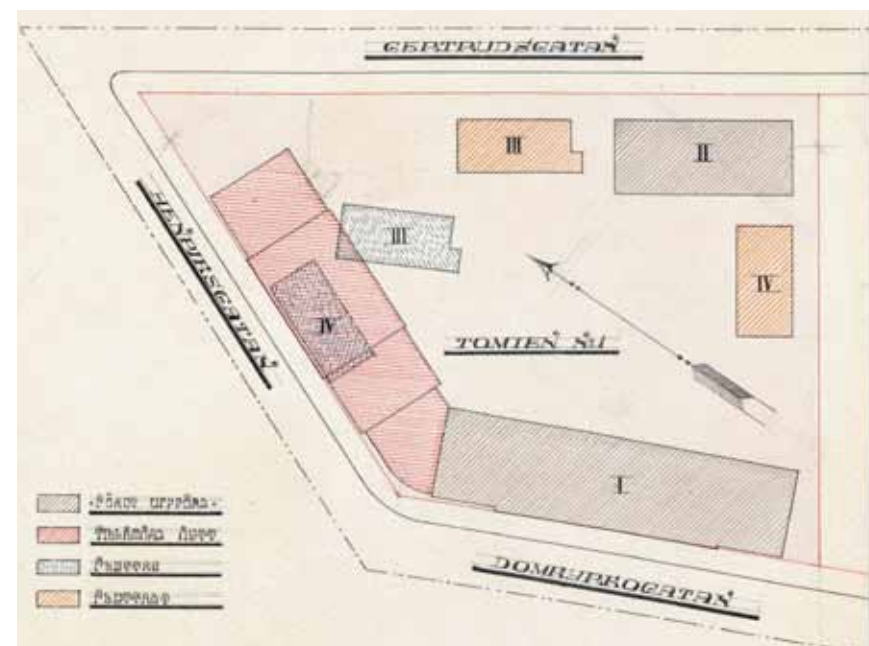
Jac. Ahrenbergin huhtikuun lopussa 1908 valmistuneessa entisen akatemiatalon kunnostustyöehdotuksessa oli mm. esitetty ullakon välipohjajvasojen tukemista. Suurimittaisin uudistus oli kuitenkin lääninmaanmittaustoimistolle tarkoitetun kokonaan uuden rakennuksen suunnitelma Henrikinkadun varteen Bassin ulkorakennuksen jatkoksi. Tiilisen uudisrakennuksen lattiapinta-ala oli määrätty 350 m², mikä oli 80 m² enemmän kuin lääninmaanmittauskonttorin silloiset tilat akatemiatalossa. Rakennuksen välipohjat oli tarkoitus tehdä betonista ja niitä kannattaisivat valurautapilarit.¹⁹

Luonnos lääninmaanmittauskonttorin uudisrakennukseksi huhtikuulta 1908. KA RakH lca:247/18

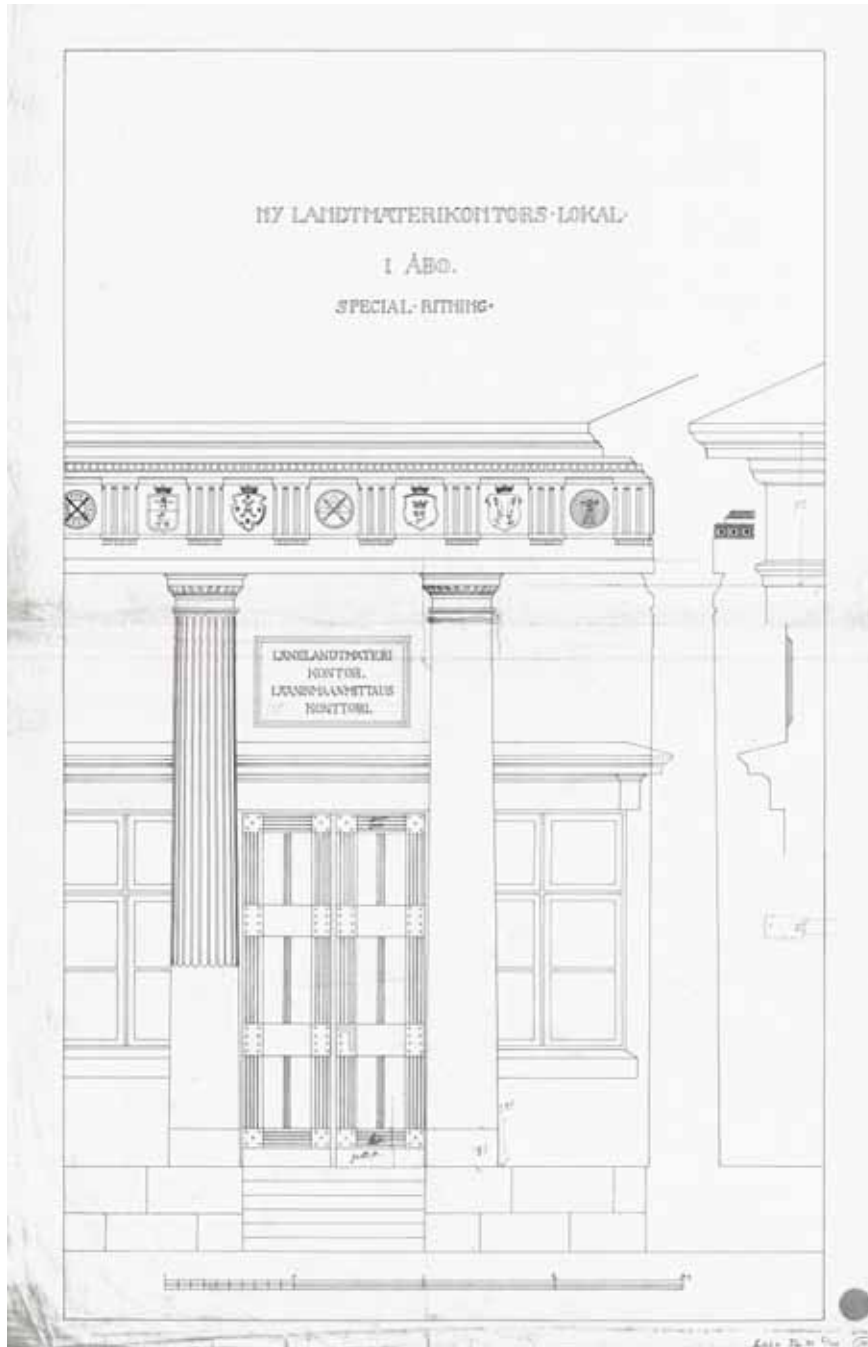

Käsiteltyään ehdotuksen Senaatin siviilitoimituskunta määräsi kesäkuussa 1908 ylihallituksen huolehtimaan kesän aikana akatemiatalon kiireellisimmistä töistä, kuten maaherran asunnon yläpuolella olleiden arkistojen poissiirtämisestä, ullakon välikattojen lujittamisesta ja talossa vielä olleen postiosaston muuttamisesta ruotsalaisen klassillisen lyseon taloon sekä lääninmaanmittauskonttorin uudisrakennuksen jatkosuunnittelusta.²⁰

Ahrenberg sai suunnitelmat ja kustannusarvion valmiiksi elokuun alkuun mennessä. Suunnitelmien laadinnassa hänellä oli apunaan lääninmaanmittari Saladin Sarelius. Saladinin johdolla maanmittaustoimiston vanhat tilat akatemiatalossa mitattiin kalusteineen, ja vanhat kalusteet on arkistotilojen osalta piirretty myös uuden rakennuksen suunnitelmaan.²¹ Varsinaisten toimistotilojen rakennuskustannuksiksi arvioitiin 57 240 mk ja uudisrakennuksen Bassin siipeen liittävän kaarevan vestibyylin ja vahtimestarinasunnon hinnaksi 13 591 mk. Kustannusarvion yhteissumma oli 78 331 markkaa, josta säästettäisiin

Vas: Lääninmaanmittauskonttorin julkisivupiirustus elokuulta 1908. KA RakH ICA:246/4

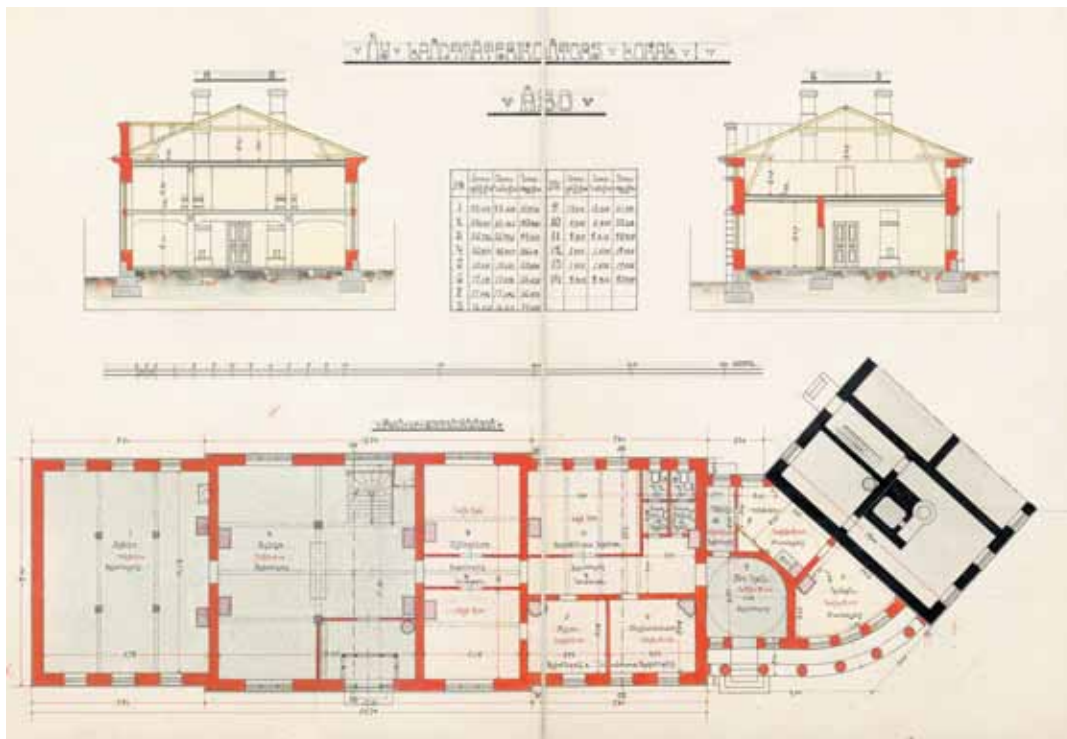
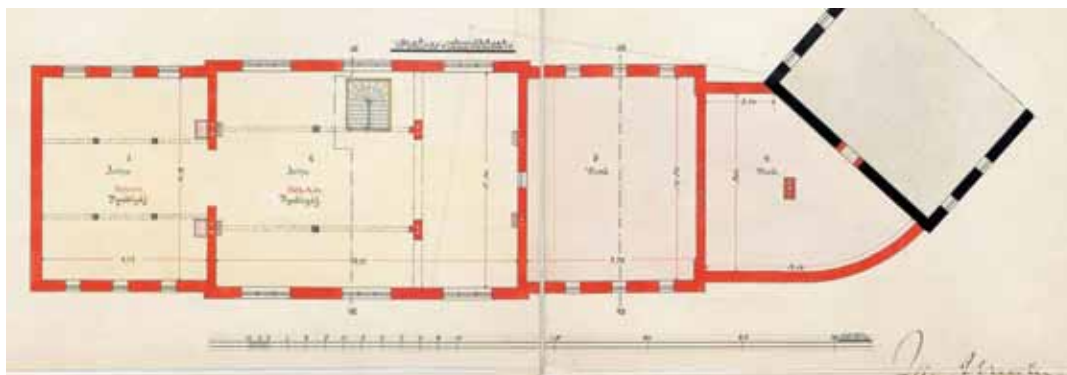
Oik: Lääninmaanmittauskonttorin pääsisäänkäynnin ja liitososan profiloointien detaljipiirustus (päivämätön). KA RakH Ica:248/14

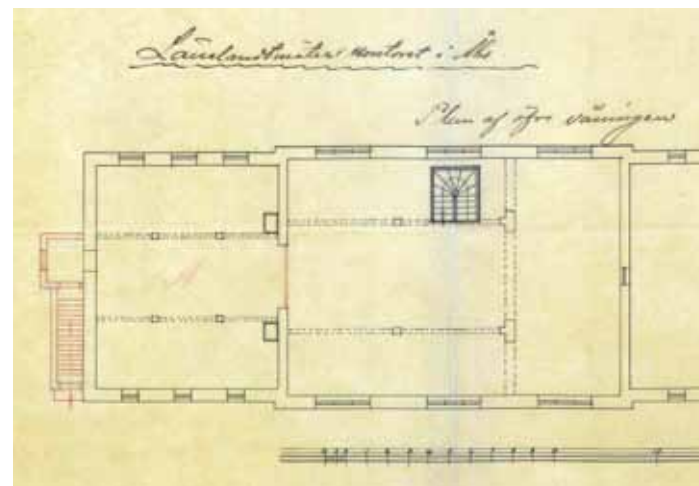
Taiteilija Märta Ahrenbergin suunnittelemat kuparikoisteet pääovessa.

tontin rajoille, joten ne ovat todennäköisemmin siinä vaiheessa istutettuja. Kaadetuista jalavista saatuja aineksia käytettiin lääninmaanmittauskonttorin komean pääoven tekemisessä. Oven kuparista tehdyt heloitukset suunnitteli ja valmisti Ahrenbergin tytär taiteilija Märta Ahrenberg (1884–1958).

Rakennustyöt olivat vielä käynnissä kesällä 1909, kun lääninrakennuskonttorin J. Eskil Heindersson sai tehtäväkseen laatia suunnitelmat ullakkotilojen muuttamisesta arkistotiloiksi. Tilat tulisivat akatemiatalon tilanpuutteesta kärsivän tuomiokapitulin käyttöön. Ennen kaikkea tämä merkitsi lattioiden päällystämistä palonkestävällä pyrolit-pinnoitteella ja toiseen kerrokseen vievän portaan ympäröimistä lasiseinärakenteella sekä lämmityslaitteiden, hyllyjen ja valaistuksen suunnittelua. Tähän tarkoitukseen annetusta 6400 markan määrärahasta jäi käyttämättä yli puolet. Näillä varoilla päätettiin seuraavana vuonna sisustaa arkistotila tuomiokapitulin omien tilojen yhteyteen akatemiataloon, jotka sitten lopulta riittivät sen tarpeisiin. Näin uudisrakennuksen toinenkin kerros arkistotiloineen tuli lääninmaanmittauskonttorin käyttöön.²⁴

Lääninmaanmittauskonttorin toteutuspiirustukset, joihin on lisätty jälkikäteen vuosina 1909 ja 1916 tehdyt muutokset, mm. ullakon pyroliittilattia sekä uusi sisäänkäynti ja muutettu huonejako. KA RakH lca:246/5 ja 6

Toisen kerroksen pohjoispäädyn porrasedotus elokuulta 1909. KA RakH lca:246/3

Oik: Lääninmaanmittauskonttori alkuperäisiasussaan vuonna 1913 tuomiokirkon tornista otetussa kuvassa. Hj. Renvall / ÅÅ

Kaikkine lisätöineen uudisrakennuksen lopullisiksi kustannuksiksi laskettiin marraskuussa 1909 yhteensä 73 831 markkaa.²⁵ Joulukuussa 1909 lääninrakennustoimistossa tehtiin vielä toteuttamaton esitys uudeksi ulkoportaaksi toiseen kerrokseen, jonka pohjoisin huonetilaa oli tarkoitus erottaa väliseinällä omaksi tilakseen. Porras olisi sijoittunut rakennuksen pohjoispäättyyn ja varustettu omalla sisäänkäynnillään.²⁶

Tammikuussa 1910 Jac. Ahrenberg nimitettiin yleisten rakennusten ylihallituksen yliarkkitehdiksi. Hän toimi vajaan vuoden myös ylihallituksen virkaatekevänä ylitirehtöörinä Theodor Granstedtin jälkeen aina heinäkuuhun 1913 asti. Tällöin vakinaiseksi ylitirehtööriksi nimitettiin venäläistämistoimien takia pietarilaissyntyinen sotilasinsinöörikapteeni Wasilj Barmin ylihallituksen virkakunnan tyrmistykseksi. Vuoden kuluttua Ahrenberg sai eron virastaan ja kuoli lokakuussa 1914.²⁷

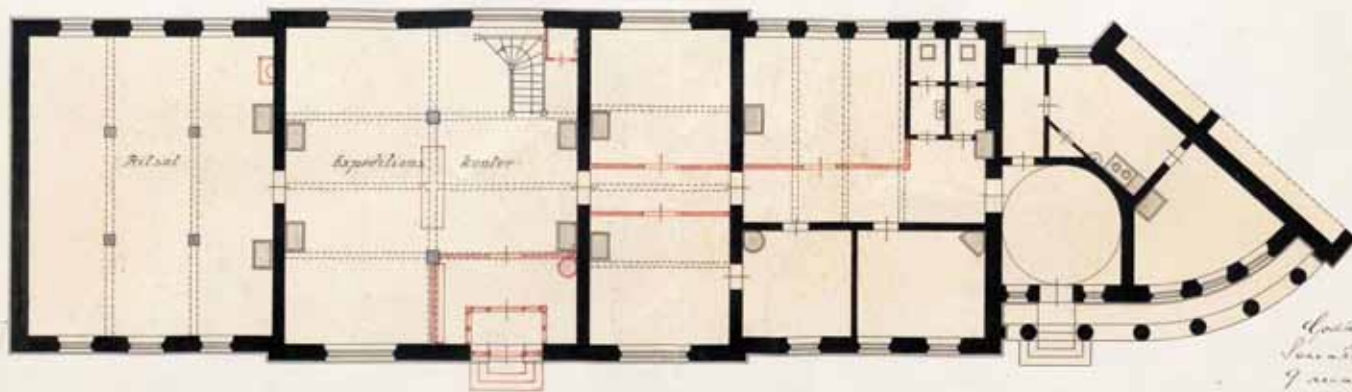
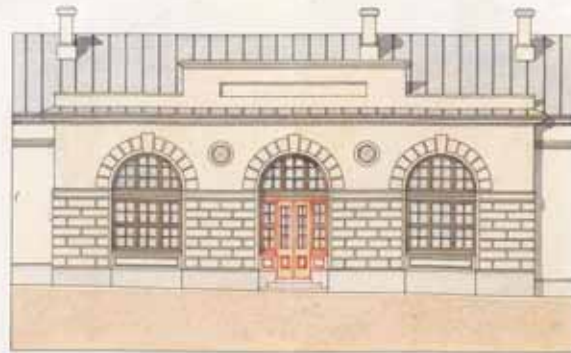
MUUTOKSET 1916-17

Huhtikuussa 1916 laadittiin Wasilj Barminin johdolla yleisten rakennusten ylihallituksessa suunnitelma lääninmaanmittauskonttorin ensimmäisen kerroksen muutoksista. Piirustukset on signeerannut ylimääräinen arkkitehti, vapaaherra K.A. Wrede, joka oli vuodesta 1913 hoitanut silloin perustetun maatalousrakennusten arkkitehdin tehtäviä. Suunnitelman mukaisesti maanmittauskonttorin toimisto

slip fönst.

RITNING TILL FÖRÄNDRING AV LANELANDTMATERI-KONTORET S I ÅBO NEDRE VÅNING.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72

Utkänd af Högskole-
Sveaktens förskänd den
7 Mars, 1886 utlyst
Hans Stenroos

Ytterligare i Samtycke för
skänkt af Högskolan i Åbo
W. A. Malm.
Åbo 1886.

siirrettiin alakerran keskiosaan [nyk. tila 114] ja katuulkisivun keskelle avattiin uusi yleisöisäänkäynti odotustiloineen. Piirustuskonttori sai suuremmat tilat pohjoispäädyn huoneesta [nyk. tilat 100–112]. Näissä tiloissa aiemmin olleet arkistot siirrettiin ilmeisesti yläkertaan tuomiokapitulin entisiin arkistotiloihin. Entiset toimiston ja piirustuskonttorin tilat jaettiin väliseinän kolmeksi konttorihuoneeksi.

Suunnitelma hyväksyttiin senaatissa toukokuussa 1916. Tuona vuonna ei Turussa tehty sota-ajasta johtuen ylihallituksen toimesta lainkaan uudisrakennustöitä ja lääninmaanmittauskonttorin muutosten lisäksi muutostöitä tehtiin vain akatemiatalon lääninkonttorissa. Maanmittauskonttorin työt saatiin valmiiksi alkuvuodesta 1917, ennen Venäjän maaliskuun vallankumousta. Vallankumouksen seurauksena Barmin erosi ylitirehtöörin toimestaan ja myös venäläismielinen maaherra Ilmari Vuorinen erosi ja muutti pois akatemiatalon virka-asunnostaan. Tämän jälkeen virka-asunnon tilat siirtyivät vielä vuoden 1917 aikana lääninhallituksen ja hovioikeuden käyttöön. Näin ollen myös suurin osa Bassin ulkorakennuksen tiloista jäi vaille entistä käyttöönsä maaherran taloustiloina.²⁸

Oik: Länsmättningskonttorin ja akatemiatalon ulkorakennus vuonna 1921. Smedberg & Määttä / Turun museokeskus

Vas: Arkkitehti K.A. Wreden signeeraama muutospiirustus vuodelta 1916. KA RakH Ica:247/11

Itsenäisyyden aikaiset muutokset

1918–2014

teksti: Markus Manninen

SUUNNITELMA UUDEKSI VIRASTOTALOKSI 1922

Itsenäisyyden alkuvuosina 1918 perustettu Åbo Akademi havitteli toistuvasti entistä akatemiataloa haltuunsa. Åbo Akademi uudisti käyttöönsä Tuomiokirkon laidalta ostamansa korttelin 1920-luvun alkuvuosina ja keväällä 1920 se otti selvää mahdollisuuksista saada haltuunsa viereinen akatemiatalo. Erityisen ajankohtaiseksi asia tuli vuonna 1922, kun akatemiatalon korvaajaksi tai täydentäjäksi suunniteltiin uutta lääninhallituksen virastotaloa ulkorakennustontille Bassin ulkorakennuksen paikalle.

Virastotalon toteutumattomat suunnitelmat laadittiin ylihallituksessa toukokuussa 1922. Neljäkerroksisen, ulkoasuunsa akatemiatalosta mallia ottaneen rakennuksen ensimmäiseen kerrokseen oli tarkoitus sijoittaa lääninmaanmittauskonttorin lisätiloja ja lisäksi lääninrakennuskonttori sekä vahtimestarin ja talonmiehen asunnot. Toinen kerros oli varattu kokonaan maaherran virka-asunnolle ja ylempiin kerroksiin kaavailtiin kolmea suurta virkamiesasuntoa kumpaankin. Näin olleen kysymyksessä olisi ollut pikemminkin akatemiatalon laajennus eikä korvaaja.²⁹ Bassin ulkorakennus kuitenkin säilytettiin ja se toimi edelleen akatemiatalon taloustiloina.

POSTIKSI 1933

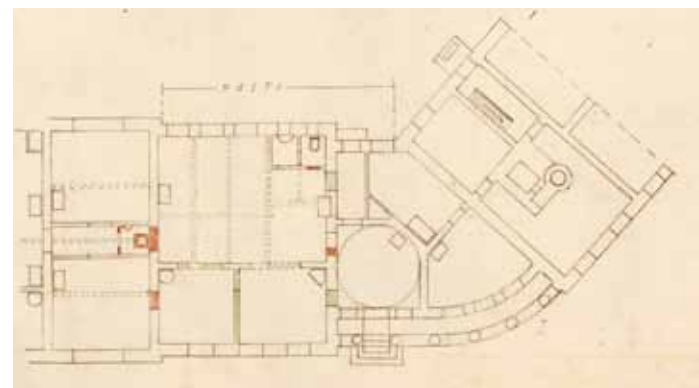
Lääninmaanmittaus toimisto muutti 1930-luvun alussa pois A-siivestä ja sen tilat otettiin postihaarakonttorin ja Turun valtionverolautakunnan (1920–59) käyttöön. Määrärahat muutostöille myönnettiin huhtikuussa 1933 ja työt suoritettiin kesän kuluessa. Valtionverolautakunnan tilat A-siiven pohjoispäässä [100–121] säilyivät pääosin maanmittaus toimiston aikaisessa asussaan. Koska vanhat wc-tilat jäivät postitoimiston puolelle, täytyi uusi wc-tila rakentaa umpeenmuuratun oviaukon eteen entisen käytävän kohdalle [120]. Verolautakunnan arkistotilat sijoitettiin toiseen kerrokseen.

Kaarevan osan pääsisäänkäynnistä tuli postikonttorin yleisösisäänkäynti. Kaarevaseinäisestä aulasta avattiin uusi oviaukko postin asiakas tiloihin, jotka muodostettiin purkamalla entisten toimistohuoneiden [122c–e] väliseinät. Postinkäsittelytilat sijoitettiin pihanpuoleisiin tiloihin [122a–b], joihin avattiin käynti pihaovesta, entisestä vahtimestarin asunnon eteisestä [124]. Kaksihuoneinen asunto kuitenkin säilytettiin kaarevassa osassa [129–134].³⁰

Oik.ylh: Suunnitelma uudeksi läänin virasto- ja virka-asuntotaloksi toukokuulta 1922, signeeraanneet A.W. Stenfors ja S.M. Schjerfbeck. Julkisivu ja I. kerroksen pohjapiirros. KA Rakh Ica:251/2 ja 4

Oik.alh: Lääninmaanmittauskonttorin I.kerroksen muutossuunnitelma postin tiloiksi, päivämätön. KaA RakH Ica:247/15

Vier.sivu: Maaherran makasiiniin tontti toukokuussa 1927. Ilmavoimien kuvakoelma/Sotamuseo

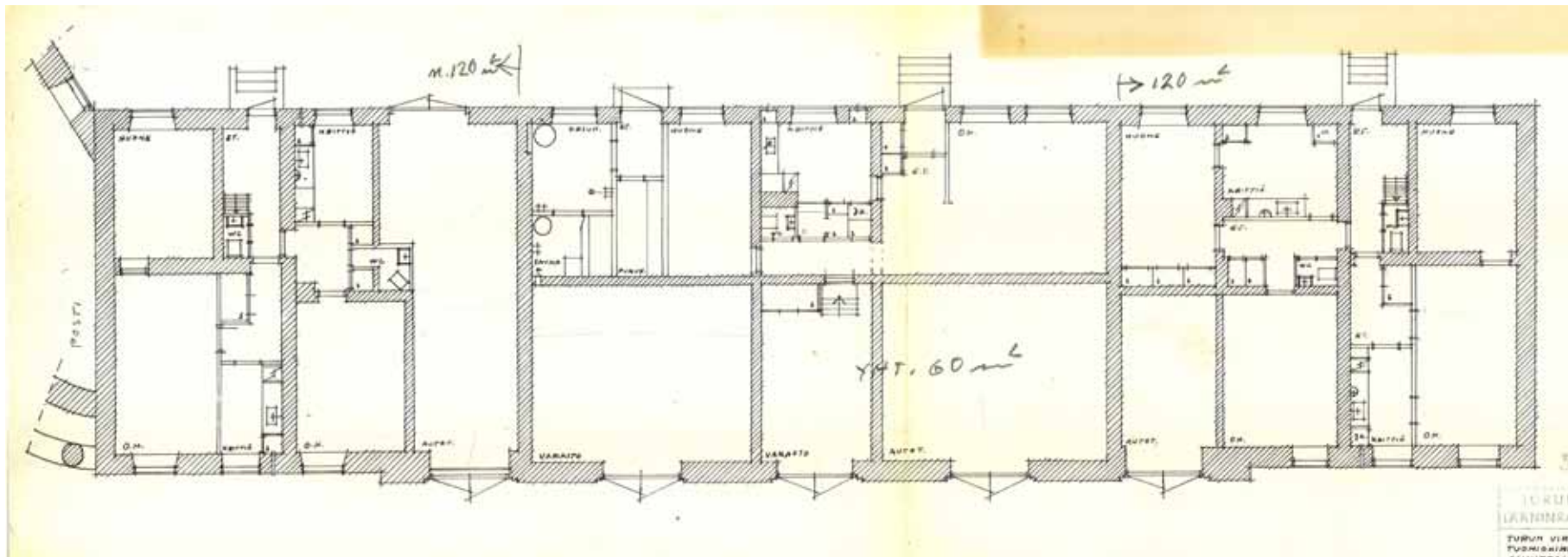
Bassin B-siipi oli edelleen pääosin samanlainen kuin ennen itsenäisyyttä. Pohjoispäädyn asuntoa oli ilmeisesti jo tässä vaiheessa laajennettu pihanpuoleisella hellahuoneella [155] varastosta autotalliksi muutetun tilan [157–161] kustannuksella. Kun entisen akatemiataloon suunniteltiin keskuslämmitystä, tehtiin rakennushallituksessa maaliskuussa 1937 luonnossuunnitelma B-siiven eteläpäädyn muuttamisesta kattilahuoneeksi. Kadunpuoleiset varastot ja toinen talli ajateltiin hyödyntää halkovarastoina. Tähän piirrokseen oli jo lyijykynällä hahmoteltu paikkaa erilliselle, ulkorakennuspihan etelälaitaan sijoittuvalla lämpökeskukselle. Tästä rakennuksesta laadittiin myös tarkemmat funkis-henkiset luonnospiirustukset, joita ei ole päivätty.³¹

Nähtävästi keskuslämmityssuunnitelmat kariutuivat siihen, että valtiolla oli talvella 1938–39 aikomuksena rakentaa kokonaan uusi virastotalo korvaamaan vanhaa akatemiataloa. Sodan syytminen lykkäsi näitä suunnitelmia kauas tulevaisuuteen.³²

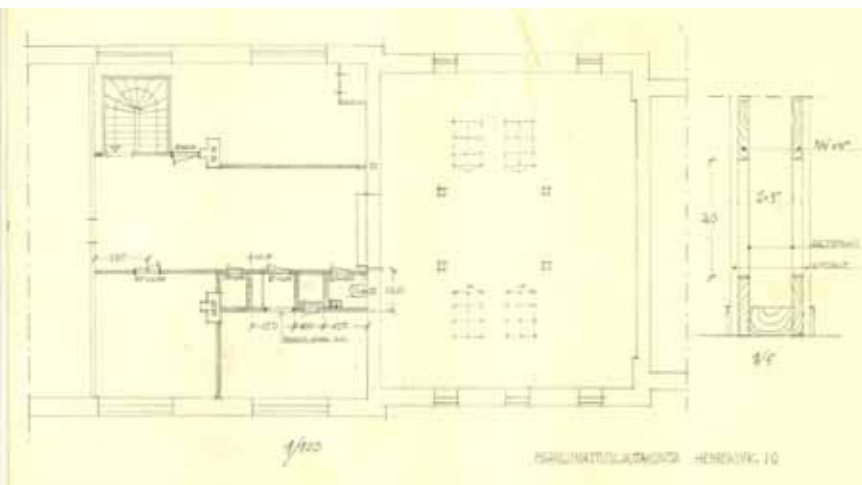

B-siiven pohjapiirros asuntoineen heinäkuulta 1967. SKA

B-siiven pihajulkisivu peruskorjauksesta edeltäneessä asussaan 1974. Welin/MV

1000
LAKINEN
TURUN VIIR
TUOMIEN
KATUUN

Vas: A-siiven 2.kerrosen muutospiirustus maanlunastuslautakunnan tiloiksi, päiväämätön. SKA

Oik: A-siiven pihajulkisivu 1950. Gardberg / Turun museokeskus

Kerttulinkadun muutossuunnitelma vuodelta 1957, jolloin rakennettiin kaksi asuinhuoneistoa. SKA

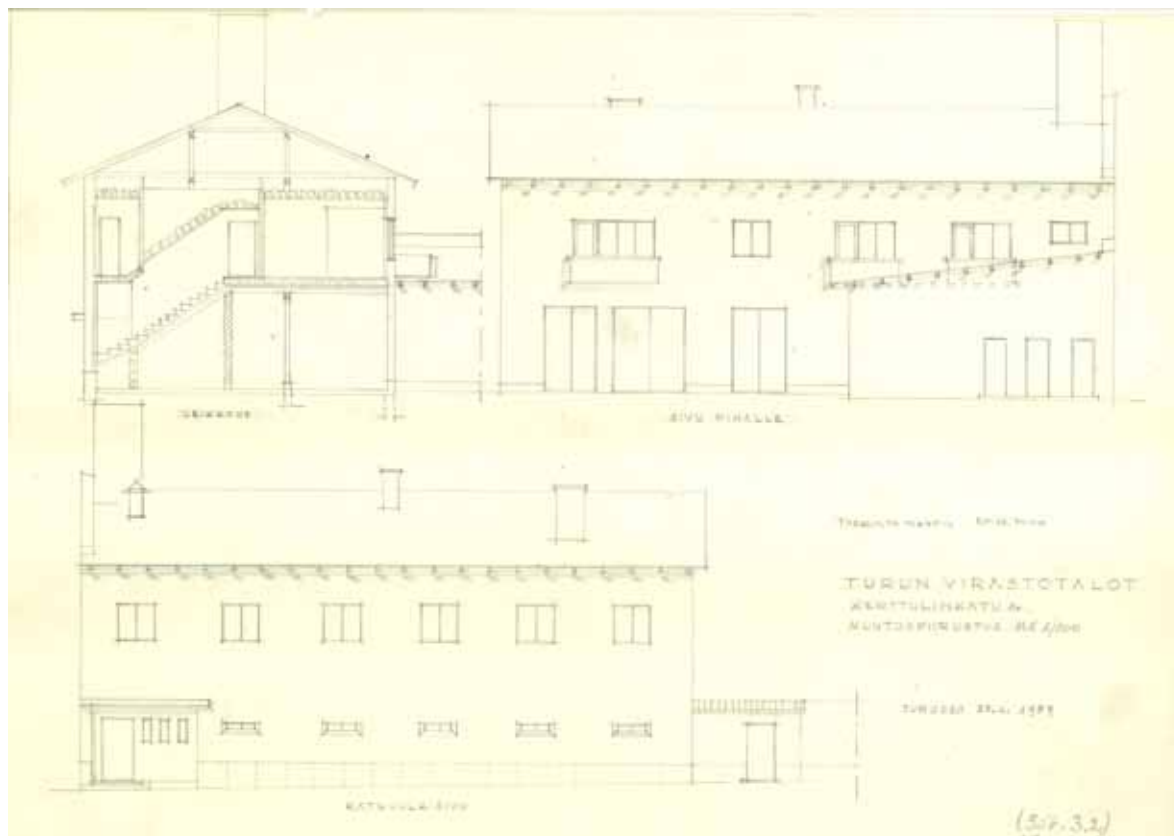
ASUNTOJA MAAHERRAN MAKASIINIIN 1946–51 JA UUSI ULKORAKENNUS 1948–49

Bassin suunnittelema B-siipi oli säilynyt käytöltään ja tiloiltaan lähes muuttumattomana jo yli sata vuotta, kun sotien jälkeinen aika toi mukanaan muutostöitä. Vuosien 1946–51 välisenä aikana B-siipeen rakennettiin viisi huoneistoa: neljä kaksiota ja yksi yksiö ilmeisesti lääninhallinnon virka-asunnoiksi, mahdollisesti vahtimestareille. Kaikissa asunnoissa oli keittiö ja pienet wc-tilat. Asunnoilla oli yhteinen pesuhuone ja sauna entisen sikolätin paikalla [162–164]. Kadunpuoleisista varastotiloista osaa käytettiin autotalleina.³³

Sotien jälkeiseen aikaan liittyvät myös A-siiven toisen kerroksen muutostyöt. Sinne sisustettiin sotien jälkeen perustetun maanlunastuslautakunnan toimitilat, jotka käsittivät kolme huonetta, komeroita, wc:n ja kattoikkunallisen salin.³⁴

Puiset, jo 1800-luvun puolella rakennetut liiterit korvattiin 1940-luvun lopussa lääninhallituksen uudella kaksikerroksisella ulkorakennuksella. Pääkäyttötarkoituksena oli halkojen varastointi, joille varattiin alakerrasta kaksi tilaa yhteensä 141 m², kun entiseen puuvaajan oli mahtunut 150 m² halkovarastotilaa. Akatemiatalo lämmitettiin edelleen uuneilla, kuten maaherran makasiinikin, joten halkoja tarvittiin suuret määrät. Ulkorakennuksen rakennustyöt aloitettiin syyskuun alussa 1948 ja se valmistui seuraavan vuoden kesäkuussa. Urakoitsijana oli Jussi Ketola 3 500 000 markan hinnasta.³⁵

Pohjoispäädyn yläkertaan sisustettiin asunto vuonna 1949 Turun piirikonttorin (1944–54) piiriarkkitehdin virkaan astuneelle Rafa-

el Hellevuorelle. Rakennuksen pohjois- ja eteläpäädyt poikkesivat rakenteiltaan toisistaan. Pääpiirustuksissa koko rakennuksessa oli käytetty betonisia pilari- ja välipohjarakenteita, mutta eteläpäädyn välipohja tehtiin lopulta halvemmalla puusta, puupilarein ja yläkertaan sijoitettiin kylmää varastotilaa. Pääpiirustuksista poiketen alakertaan sijoitettiin myös arkkitehdin autotalli.³⁶

Arkkitehti Hellevuori laati helmikuussa 1949, jo ennen Kerttulinkadun ulkorakennuksen valmistumista, suunnitelmat siihen liittyvästä yksikerroksisesta pihasiivestä, lääninhallituksen eli akatemiatalon halkovajasta. Virastojen kolmen suuren halkovaraston lisäksi rakennuksen länsipäädyssä oli erilliset kellari- ja halkovarastot vahtimestarien asuntoihin, jotka sijaitsivat B-siivessä.

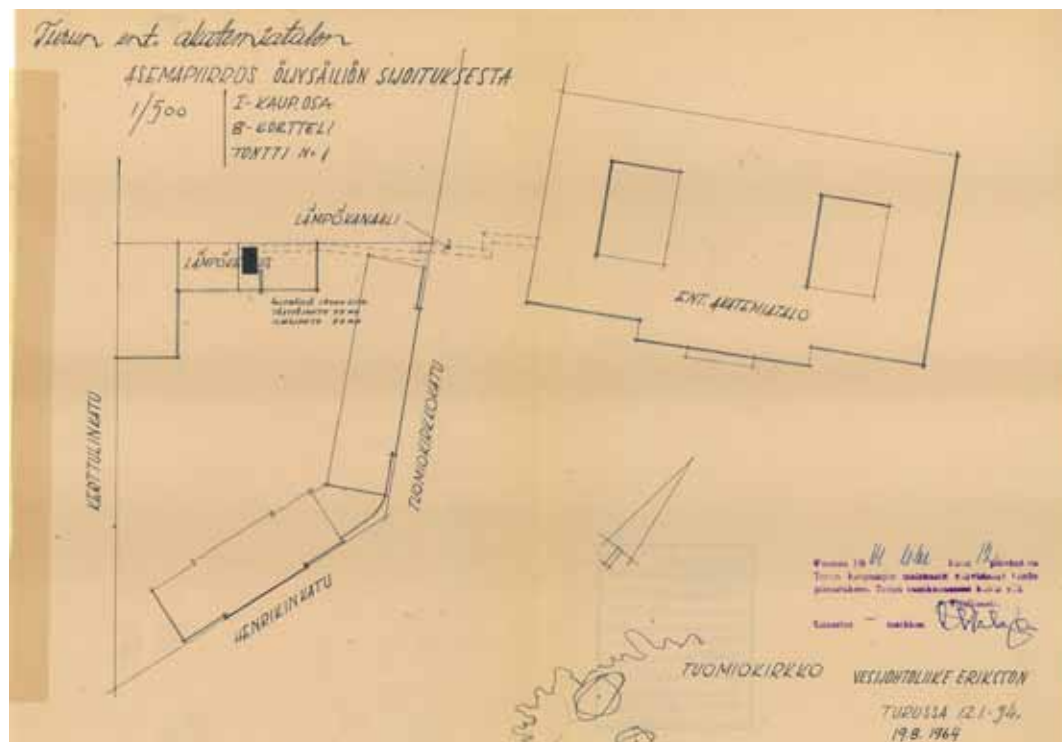
Pihasiiven rakennustyöt aloitettiin elokuussa 1949 Kerttulinkadun siiven tultua valmiiksi. Sen paikalla ollut halkoliiteri purettiin vasta tässä vaiheessa ja halot siirrettiin uuden ulkorakennuksen varastotiloihin. Puretun vajan materiaalit sekä kaksi kaadettua puuta sai käytettäväkseen urakoitsija Oy Arvi Ahti, joten myös pihasiivessä on saatettu käyttää oman tontin puutavaraa Ahrenbergin siiven tapaan.³⁷

MUUTOKSET 1950–1970-LUVUILLA

Entisen akatemiatalon keskuslämmitysmuutostyöt aloitettiin 1950-luvun puolivälissä. Vuonna 1955 lääninhallituksen ulkorakennukseen rakennettiin akatemiatalon keskuslämmityslaitos, jota oli suunniteltu jo 1930-luvun lopulla. Pihasiiven halkovarastoon tuli kattilahuone, jossa aluksi yksi haloilla lämpiävä kattila. Tilan ala- ja välipohjarakenteet muutettiin betonisiksi ja uusi savupiippu rakennettiin Kerttulinkadun eteläpäätyyn. Kattilahuoneesta johdettiin maanalainen lämpökanaali akatemiataloon.³⁸

Vuonna 1957 Kerttulinkadun siiven toisen kerroksen eteläpäädyn kylmä varastotila muutettiin kahdeksi asunnoksi lääninrakennustoimiston (nimitys v:sta 1954) henkilökunnalle. Kolmen huoneen ja keittokomeron asunto oli ainakin myöhemmin lääninrakennusmestarin (joksi oli vuonna 1956 tullut Aimo Aro) käytössä ja pienempi kahden huoneen ja keittokomeron asunto rakennusmestarin käytössä. Molempiin asuntoihin tehtiin parvekkeet ja lämmöneristystä parannettiin. Uusi ulko-ovi, kellarikomero ja porrashuone sijoitettiin Kerttulinkadun puolelle. Alakerran keskiosaan tuli lääninrakennustoimiston puutyöverstas. Muu osa alakerrasta säilyi pääosin varastokäytössä, mutta pohjoispäätyyn tehtiin työmiesten taukotila wc-tiloineen.³⁹

Rafael Hellevuoren jälkeen lääninarkkitehdiksi tuli vuodesta 1962 lähtien Olof Holmberg. Tässä yhteydessä virka-asuntoon tehtiin Holmbergin itsensä suunnittelemat muutostyöt. Muutamien välisei-

Akatemiatalon lämpökeskuksen sijoituspiirros Kerttulinkadun pihasiiven tammikuulta 1954. Myöhemmin v.1964 piirustukseen on lisätty öljysäiliön sijoitus. SKA

Kerttulinkadun rakennus 1980-luvulla, kun alakerran tilat olivat vielä pääosin varastokäytössä. MV

Maaherran makasiini peruskorjausta edeltäneessä asussaan vuonna 1965. Welin/MV

nämuutosten lisäksi pohjoispäättyyn avattiin uusi ikkuna.⁴⁰ Myös Henrikinkadun A-siivessä tehtiin 1960-luvun alussa muutoksia, kun mm. entinen vahtimestarin asunto muutettiin kirjeenkantajien huoneeksi.⁴¹

Vuonna 1964 lämpökeskukseen asennettiin uusi Termis V -öljylämmityskattila ja pihasiiven keskiosaan rakennettiin öljysäiliö. Vanhempi Termis II -kattila muutettiin öljykäyttöiseksi vuoden 1968 lopussa (otettiin käyttöön helmikuussa 1969). Toinen kattiloista lämmitti akatemiataloa ja toinen Maaherran makasiinia.⁴²

Vuonna 1967 valmistui uusi Turun virastotalo, jonne lääninhallitus muutti entisestä akatemiatalosta. Sieltä sai tilat myös lääninrakennustoimisto, joka oli ollut vuodesta 1893 lähtien läheisessä Classicum-rakennuksessa Itäisellä Rantakadulla. Lääninarkkitehdilla ja kaavoitusarkkitehdilla oli ollut työhuone Akatemiatalon kolmannessa kerroksessa.⁴³

Maaherran makasiinissa suoritettiin pohjatutkimuksia vuosina

1965 ja 1968 B-siiven seinien halkeilun ja selvän vajoamisen takia. Tämä oli tärkeimpänä syynä rakennuksen mittavalle peruskorjaukselle, jota ryhdyttiin suunnittelemaan yhdessä akatemiatalon peruskorjauksen kanssa. Ennen peruskorjaussuunnitelmaa oli Turun ja Porin lääninrakennustoimiston toimesta laadittu syyskuussa 1969 luonnos B-siiven muutostöistä, joissa asuntoja pyrittiin ajanmukaistamaan mm. suuremmilla kylpyhuonetiloilla (aiemmin asunnoissa oli vain wc:t). Tätä ei kuitenkaan toteutettu.⁴⁴

Elokuussa 1974 piirirakennuskonttorin (nimitys v:sta 1971) suunnittelutoimisto muutti A-siiven toiseen kerrokseen. Tiloihin tuli kahvio, wc-tiloja ja siivouskomero sekä pari työhuonetta ja piirustussali.⁴⁵

PERUSKORJAUS 1976–78

Bassin siiven pohjavahvistustyöt aloitettiin kesäkuussa 1976 koe-kuoppien kaivamisella rakennuksen ulkoseinien vierelle. B-siiven alle

Peruskorjauksen aikaisia kuvia Maa-herran makasiinista vuodelta 1976. Yläkuvassa tehdään B-siiven perustustöitä ja alakuvassa pihajulkisivun muutos- ja uudelleenrappaustöitä. Koskinen/MV

valettiin teräsbetoniset nk. ”megapaalut”, joilla vajoaminen saatiin pysähtymään.

Peruskorjauksessa A-osa säilyi edelleen postin käytössä ja yläkerassa muutoksitta piirirakennustoimisto. A-siiven kaikki alakerran tilat muutettiin postikonttorin käyttöön. Pääosa työhuonetoista sijoitettiin pohjoispäättyyn [100–112], ja niiden yhteyteen tuli uusi asiakastila [114–116]. Eteläpään huoneet muutettiin pääosin postinkäsittelytiloiksi, tosin vestibyyliaulassa oli edelleen ns. box- eli postilokeroasiakastila. Kirjeenkantajien sosiaalitalat uudistettiin [124, 129–134]. Yläkerran piirirakennustoimiston tilat säilyivät entisellään.

B-siiven päätytilat eli entiset leivintuvat säilyivät peruskorjauksen jälkeenkin asuinkäytössä, mutta niiden tilanjakoa muutettiin [150–154 ja 156 sekä 181–186]. Pihanpuoleiset asunnot muutettiin toimistotiloiksi piirirakennustoimiston rakennusmestareille [167–176, 178 ja 180]. Toimiston wc- ja siivoustilat tehtiin entiseen varastoon kadunpuolelle. Pihanpuoleiset saunatilat säilyivät muutettuina [162–165] ja niiden viereen sisustettiin Kerttulinkadun rakennuksessa piirirakennustoimiston puutyöverstaan henkilökunnan pukuhuone- ja sosiaalitalat [155, 157–161]. Kadunpuolella säilyi kolme varastotilaa [166, 177 ja 179], joista pohjoisimpaan tuli uudet portaat ullakotiloihin. Ullakon pohjoispäähän sijoitettiin uusi ilmanvaihtokonehuone.⁴⁶

1990-LUVUN MUUTOS YLIOPISTOTILOIKSI

Vuoden 1987 korjauksessa B-siiven hovioikeuden toimistotiloja laajennettiin eteläpään asuntoon ja vuonna 2002 edelleen entisiin saunatiloihin. Tällöin myös pohjoispään asunto ja sosiaalitalat yhdistettiin toimistohuoneistoksi. Lisäksi avattiin joitakin uusia kulkuyhteyksiä tilojen välille ja yhden sisäänkäynnin paikkaa muutettiin [175].⁴⁷

Vuonna 1992 postin käytössä olleet tilat muutettiin Turun yliopiston opetus- ja työhuonetoiksi ja huonejärjestys muutettiin nykyiseksi. Yläkerran piirirakennustoimiston tiloja laajennettiin entisiin varastotiloihin ja uudistettiin koko kerroksen käsittäviksi ”studio”-tiloiksi. Myöhemmin myös yläkerran tilat on otettu yliopiston käyttöön.⁴⁸

Piharakennuksessa tehtiin 1990-luvun puolessa välissä muutostöitä, joissa piirirakennustoimiston entinen puutyöverstas muutettiin liiketilaksi.⁴⁹

SISÄTILOJEN SÄILYNEISYYSKAAVIOT

Kaavioissa on eroteltu kuusi rakennusvaihetta:

- Vuoden 1828 alkuperäispiirustuksissa (Bassin B-siipi) esitetyt rakenteet.
- Vuosien 1832–1908 rakenteet, sis. mahdollisesti myös B-siiven alkuperäisrakenteita v. 1832.
- Vuosina 1908–09 rakennetun laajennuksen (Ahrenbergin A-siipi) rakenteet.
- Vuosien 1910–50 rakenteet, joihin sisältyy myös Kerttulinkadun uudisrakennus 1948–49.
- Vuosien 1951–90 rakenteet, sisältäen peruskorjauksen 1976–78.
- Vuosien 1991–2014 rakenteet.

Kunkin rakennusosan puretut alkuperäisrakenteet on esitetty katkoviivalla. Säilyneisyyskaavioiden pohjana ovat Turun yliopiston tilasuunnittelulta saadut digitaaliset piirustukset. Huonenumeroit perustuvat pääosin v.1978 peruskorjauksessa käytettyyn ja sitä on täydennetty tarvittavilta osin.

Ympäristö ja piha-alue

teksti: Johanna Luhtala

Maaherran makasiini kuuluu merkittävänä osana Turun kulttuurihistoriallisesti ja kaupunkikivullisesti arvokkaaseen arkkitehtoniseen kokonaisuuteen, jonka muodostaa Tuomiokirkko, akatemiatalo sekä niiden ympärille rakentuneet, nykyisin pääosin yliopiston käytössä olevat rakennukset. Turun palon jälkeen keskiaikaiseen kaupunkirakenteeseen rakentuneelle empiretyyliselle kokonaisuudelle on ominaista matalien rakennusten ja aitojen rajaamat vehreät korttelialueet.

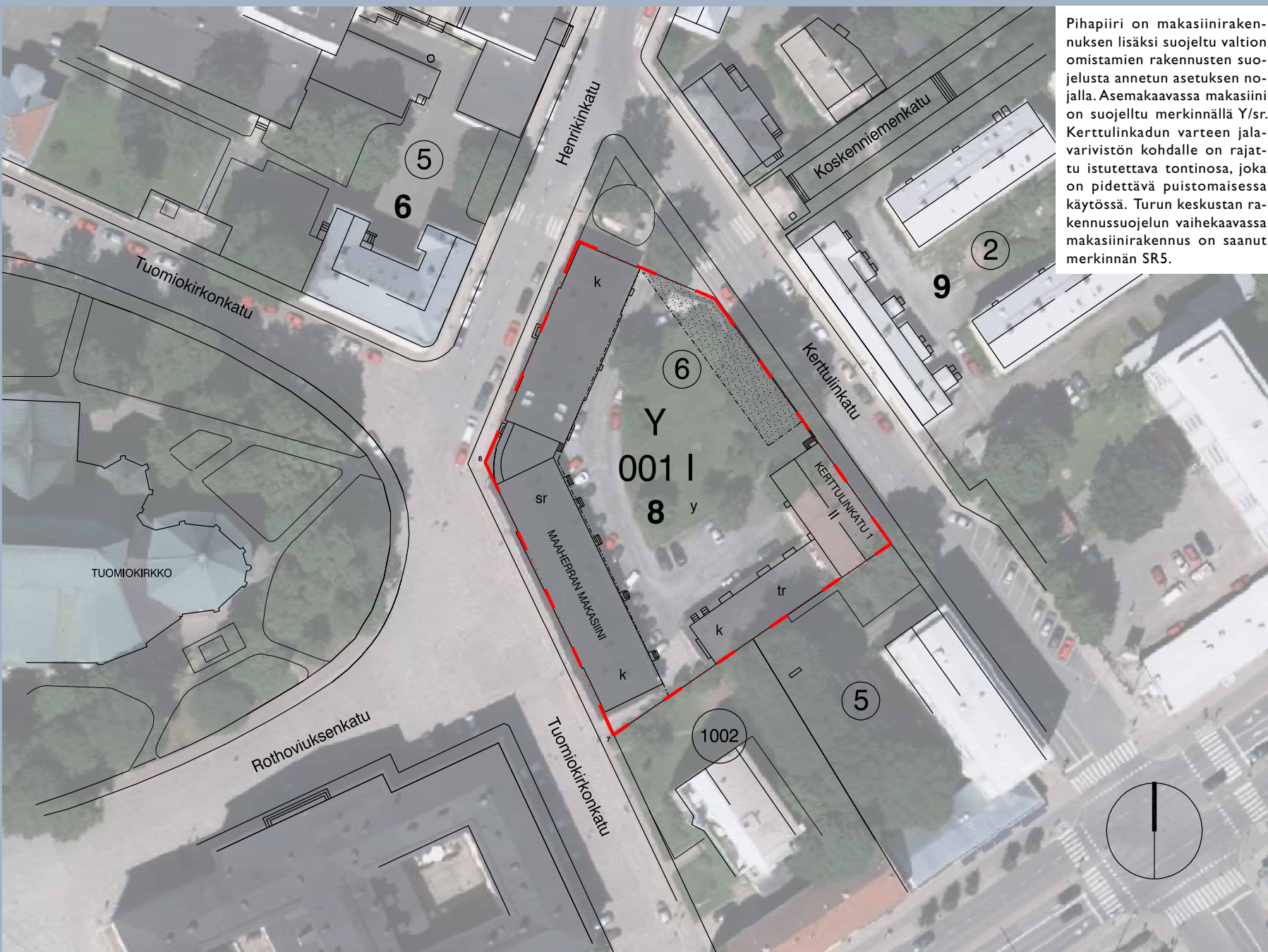
Akatemiatalon ulkorakennukseksi rakennettu makasiini sijoittuu sen itäpuolelle Tuomiokirkonkadun, Henrikinkadun ja Kerttulinkadun rajaamalle kulmikkaalle päätytontille. Maaherran makasiinin pitkänomainen julkisivu muodostaa taustan Tuomiokirkolle ja aka-

temiatalon klassiselle arkkitehtuurille. 1940-luvun lopulla rakennettu lääninhallituksen ulkorakennus pihasiipineen rajaa puolestaan Kerttulinkatua ja tontin eteläpäätyä. Alun perin tonttialueeseen kuulunut Henrikinkadun ja Kerttulinkadun pohjoiskärki on nykyisin kaupungin aluetta. Kulman viistoaminen liittyi yliopistoalueelta tulevan Koskenniemenkadun avaamiseen.

Makasiinirakennuksen lähiympäristö on varsin hyvin säilynyt. Pohjoispuolella olevassa Åbo Akademin korttelissa on vastapäätä nk. Reuterin talo (arkkit. G.T. Chiewitz ja F.W. Lüchou) 1860-luvulta ja Kerttulinkadun puolella on myös säilynyt vanhoja puutaloja. Makasiinikorttelin naapuritontin rakennukset on kuitenkin kaikki uusittu.

Maaherran makasiinin tontti ympäristöineen syyskuussa 1934. Ilmavoimien kuvakoelma/Sotamuseo

Pihapiiri on makasiinirakennuksen lisäksi suojeltu valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen nojalla. Asemakaavassa makasiini on suojeltu merkinnällä Y/sr. Kerttulinkadun varteen jalavariviston kohdalle on rajattu istutettava tontinosa, joka on pidettävä puistomaisessa käytössä. Turun keskustan rakennussuojelun vaihekaavassa makasiinirakennus on saanut merkinnän SR5.

Tuomiokirkonkadun puoleinen jalkakäytävä koostuu mukulakivien rajaamasta nupukiveyksestä. Katualueet ovat olleet kivettyjä 1850-luvulta lähtien ja rakennuksen edustalle tehtiin jalkakäytävä v. 1866. Henrikinkadun ja Kerttulinkadun jalkakäytävät on puolestaan kivetty neliömäisillä betonilaatoilla. Myöhemmin lisätyt valurautaiset lyhtypylväät ovat samaa mallia kuin Akatemiallossa aikoinaan käytetyt.

Tuomiokirkonkadun puoleinen kuusikerroksinen asuinrakennus ja siihen liittyvä Hämeenkadun varren kolmikerroksinen asuin- ja liikerakennus ovat 1950-luvun alusta (arkkitehdit Arne ja Sigvard Ek-lund). Kerttulinkadun puoleinen asuin- ja liikerakennus on puolestaan 1960-luvun alkupuolelta. Näiden rakennusten paikalla oli aiemmin arkkitehti C. Bassin suunnittelemat puutalot, jotka täydensivät makasiinikorttelin kokonaisuutta.

PIHA-ALUEEN NYKYTILA JA MUUTOKSET

Puutarhamaista piha-aluetta rajaavat rakennukset ja Kerttulinkadun puolella lauta-aita, jonka vierellä on osittain tontin ulkopuolelle jatkuva jalavarivistö. Kadulta johtaa ajoportti piha-alueelle. Yhteys avattiin ilmeisesti 1940–50-luvulla, mutta aita portteineen on uusittu kun pohjoiskulma muutettiin katualueeksi 1980-luvun taitteessa. Myös Kerttulinkadun rakennukseen liittyvästä rapatusta muurista on käyn-ti sisäpihalle. Tuomiokirkonkadun puolelta makasiinirakennuksen

eteläpäästä oli jo alkuaan käynti pihalle kolmiopäättyisen rapatun porttirakennelman kautta, joka purettiin pois 1940-luvun lopulla. Vastaavanlainen portti oli rakennuksen toisessa päässä. Se purettiin pois A-siiven laajennuksessa.

Bassin ulkorakennuksen lisäksi tontilla oli alkuaan kolme puurakenteista liiteriä, jotka säilyivät siihen saakka kunnes ne korvattiin nykyisillä kivistyräkköillä. Ahrenbergin siiven paikalta siirrettiin kaksi halkoliiteriä ja Kerttulinkadun ulkorakennuksen paikalta purettiin vaunu- ja halkoliiteri. Lautaidalla rajattu tontti oli jaettuna kolmeen osaan, jotka oli erotettu toisistaan aidoin ja pihan keskellä oli kaivo. Eteläosa oli maaherran ja ulkorakennuksen pohjoispuolelle sijoittuva osa lääninhallinnon käytössä. Kerttulinkadun ja Henrikinkadun varrella oli puutarhamainen alue katuja reunustavine jalavineen ja keittiöpuutarhoineen. Ahrenbergin siiven rakentamisen jälkeen otetuissa valokuvissa vuonna 1913 näkyy nykyisen nurmialueen paikalla aidattu alue kasvitahoinen, joka säilyi ilmeisesti aina 1960-luvulle saakka.

Sisäpihan laajan nurmialueen ja rakennusten välissä on nykyisin soratiet paikoitusalueineen. Makasiinirakennuksen autopaikat sijoituvat B-siipeä vasten ja peittävät sen seinustan lähes kokonaan. Lisäksi autopaikkoja on A-siiven ja nurmialueen vierellä. Kerttulinkadun rakennuksen autopaikat sijoittuvat vastaavasti sen edustalle. Nurmi- kenttä sekä B-siiven sisäänkäyntien väleissä olevat nurmikaistat on reunustettu nupukiveyksin. Rakennuksen eteläpäädyn nupukiveys, joka ulottuu pihasiiven edustalle, näkyy jo ennen 1970-luvun peruskorjausta otetuissa valokuviissa. Kerttulinkadun aidan vierustalla on 1950-luvun huoliteltuja laattakiveyksiä ja istutuksia.

Kerttulinkadun varrella säilynyt jalavarivistö kuuluu merkittävä- nä osana piha-alueeseen. Jalavia oli piha-alueella ilmeisesti jo ennen kaupungin paloa. Henrikinkadun puoleiset puut kaadettiin pois Ahrenbergin siiven paikalta. Jalavien lisäksi pihalla on ollut saarneja ja vaahteroita. Nurmialueen keskellä näkyvältä kummulta kaadettiin suuri vaahtera 2010-luvulla. Omenapuun ja ruusuorapihlajan lisäksi

istutuksia on myöhemmin täydennetty hevoskastanjalla ja mm. sy- reeneillä.

Pihapiiri on makasiinirakennuksen lisäksi suojeltu asetuksella. Tontti on kuulunut jo 1300-luvulta lähtien asutettuna olleeseen kes- kusta-alueeseen, joten piha-alueella tehtävät toimenpiteet edellyttävät arkeologisia kaivauksia.

Ylh: Alkujaan makasiinin tonttiin kuulunut pohjoiskulma on nykyisin kaupungin aluetta.

Jätehuollon lajitteluastiat on sijoit- tettu Kerttulinkadun aitaa vasten lautakorokkeelle. Ne on huoliteltu puuverhouksin.

Julkisivut

teksti: Johanna Luhtala

Maaherran makasiinin empireytyylinen julkisivu koostuu arkkitehti C. Bassin 1830-luvulla valmistuneesta ulkorakennuksesta (B-siipi) ja sen 1900-luvun alussa toteutetusta yliarkkitehti J. Ahrenbergin suunnittelemasta samanhenkisestä laajennuksesta (A-siipi) maanmittauskonttoria varten. Ulkorakennuksen keskeinen sijainti akatemiatalon vierellä vaati edustavaa julkisivua ja laajennuksen myötä kokonaisuus sovitetiin taitavasti ympäristöönsä. Loivaan kulmaan sijoitettu kaartuva avopylväikkö kokoaa rakennukset yhteen ja muodostaa päätteen kääntyvälle Tuomiokirkonkadulle. Se toistaa omalla tavallaan Tuomiokirkonkadun ja Piispankadun rakennuksen kaarevaa kulmaratkaisua vuodelta 1837. Laajennusosalla on nähtävissä vaikutteita Ahrenbergin 1900-luvun alussa suunnittelemasta Helsingin Snellmaninkadun postikonttorista (nyk. rahamuseo).

Bassin makasiinia hallitseva leveä rustikoitu keskirisaliitti, jonka päätteenä on voimakkaalla hammaslistalla porrastettu attika, korostaa rakennuksen horisontaalisuutta. Keskirisaliittia jäsentävät entisten liiterien korkeat pariovet. Ovia on korostettu yläpuolisin kaarisyvennyksin ja niiden väleissä on pyöreät medaljongit. Muilta osin sileää julkisivua rytmittävät kuusiruutuiset ikkunat ja niiden yläpuolella olevat profioidulla vaakalistalla erotetut ullakkoikkunat. Ensimmäisen kerroksen ikkunoiden yläpuolella on konsolien kannattamat listoitukset. Näistä ikkunoista kaksi oli alkujaan valeikkunoita. Niistä pohjoisempi avattiin 1890-luvulla ja toinen viimeistään 1940-luvulla.

Arkkitehtonisesti huomattavasti pelkistetympi pihajulkisivu kuvasti alkujaan paremmin rakennuksen käyttötarkoitusta. Täysin symmetrisestä pihasisivusta on monien aukkomuutosten seurauksena tullut sekava. Alkujaan se koostui monista erilevyisistä liiteri- ja tallioivista ja vain neljästä ikkunasta. Reunimmaisiet leivintuvan ikkunat olivat kuusiruutuisia, talleissa oli pienemmät neliruutuiset ikkunat. Keskiosa korostui kuitenkin kolmen ullakkokerrokseen sijoitetun ikkunan ja heinäluukun avulla. Muut ullakkoikkunat olivat samaa kokoa kuin kadun puolella.

Kulmatontin täydentävä Ahrenbergin siipi koostuu samoista teemoista kuin ulkorakennus. Siipien nivelkohta on ratkaistu kaartuvalla välisosalla, jonka avonaisen doorilaisen pylväikön takana on alkuperäinen pääsisäänkäynti sekä vahtimestarin asuntoon kuuluneet ikkunat. Suunnitelmapiiirustuksessa (ks. s.15) palkistoon esitettyjä vaakunoita

Oik.sivu ylh: B-siiven julkisivu talvella 1915. Åbo Akademi

ei toteutettu ja pylväät tehtiin sileinä ilman urituksia. Keskirisaliittia jäsentää kolme suurta kaari-ikkunaa, joista kesimmäisen kohdalle avattiin pariovi jo vuonna 1916. Muu julkisivu on jäsenetty vastaavalla tavalla kuusiruutuisiin ikkunoin kuten Bassin-siivessä.

Pihajulkisivu on ulkorakennuksen tapaan pelkistetty versio katusivusta. Pihapuolta jäsentää myös keskirisaliitti kaari-ikkunoineen, mutta ilman korostettua attikkaa, rustikointia ja medaljonkeja. Ensimmäisessä kerroksessa on samankokoiset kuusiruutuiset ikkunat kuin kadunpuolella, mutta ilman kehystäviä listoja. Ullakon eteläpään ikkunat yhdistyivät alkujaan samankorkuisina Bassin-siiven kolmeen kesimmäiseen. Ikkuna-aukotus ei kaikilta osin ole täysin symmetrinen. Ainut pihalle avautuva alkuperäinen ovi sijoittuu nivelosaan ja todennäköisesti sen yläpuolella oli jo alkujaan rautapellistä tehty katos, joka on myöhemmin poistettu.

Julkisivut ovat kauttaaltaan rapatut ja alkujaan kalkkimaalilla

maalatut vaaleankeltaisiksi valkein listoin ja koristeosin. Sävy oli mahdollisesti sama kuin akatemiatalossa, johon ulkorakennus kiinteästi liittyi. Sokkelit ovat graniittia. Vuoden 1871 kustannusarvioissa on maininta kadun puoleisten ovien ja porttien maalaamisesta mustalla öljyvärillä. Vesikatot olivat alkujaan maalattu mustiksi. B-siiven rautapellistä tehty aumattu vesikatto oli maalattu lyijyllä vahvistetulla pellavaöljymaalilla. A-siiven vesikate tehtiin galvanoidusta pellistä. Sen katolle lisättiin 1920-luvulla neljä lapeikkunaa, jotka on myöhemmin uusittu. B-siipeen on lisätty asuntoja varten myöhemmin muutamia piippuja, A-siivessä ne ovat säilyneet ennallaan.

1930–1978 AIKAISIA MUUTOKSIA

Kadunpuoleiset julkisivut ovat pitkälti säilyneet lukuun ottamatta uusittuja ovia ja Bassin siiven ikkunoita. Ilmeisesti 1930-luvulla maanmittauskonttorin muuton jälkeen poistettiin oven yläpuolen

Henrikinkadun varrella makasiinia vastapäätä on nk. Reuterin talo (arkkit. G.T. Chiewitz ja F.W. Lüchow) ja taustalla akatemiatalo (arkkit. C.G. Gjørwell).

profiloidusta seinäkentästä siinä suunnitelmapiirustuksen mukaan ollut Lääninmaanmittauskonttori-teksti

Näkyvimmit muutokset on tehty B-siiven pihajulkisivussa, kun leivintuvista, talleista ja liitereistä on tehty asuntoja. Jo varsin pian rakennuksen valmistumisen jälkeen eteläisin liiterinovi muurattiin umpeen ja sen sivuille avattiin kaksi ikkunaa. Pääosa muutoksista tehtiin 1940-luvulla siiven keskiosalle. Julkisivun kolme vierekkäistä tallien ja lantalan oviaukkoa muurattiin umpeen ja keskimmäiseen niistä tehtiin ikkuna. Myös ullakon heinäluukut muurattiin umpeen ja niiden välistä ikkunaa pienennettiin. Pohjoisemman liiterin parioven viereen avattiin uusi ikkuna. Vuosien saatossa B-siipeen tehtiin lisäksi lukuisia halkeama- ja vesikattokorjauksia, jotka johtuivat perustusten

Pylväikköosa on saanut vaikutteita Ahrenbergin aikaisemmin suunnittelemaasta Helsingin Snellmaninkadun postikonttorin pylväiköistä.

liikkumisesta ja heikoista kattorakenteista. A-siiven pihajulkisivun keskirisaliittiin sijoitettiin 1930–50-luvuilla uusi oviaukko ja yksi ullakon ikkuna muurattiin umpeen.

1970-luvun peruskorjauksessa aukkomuutoksia jatkettiin. B-siiven katujulkisivun kahden liiterin oviaukot muurattiin umpeen, mutta ovet jätettiin paikoilleen. Pihasisivulla myös toinen leveistä, alkujaan liiteriin johtaneista ovista muutettiin yksilehtiseksi. A-siiven pihajulkisivuun avattiin kaksi uutta ulko-ovea. Museoviraston lausunnoissa todettiin, että rakennuksen katujulkisivut ja Henrikinkadun puoleinen pääovi tulee säilyttää. Ikkunoita uusittaessa on niiden koko ja puitejako säilytettävä ja eteläosan pihajulkisivun sekundaarisen ikkunan puitejako on tehtävä muita samankokoisia ikkunoita vastaavaksi. Rakennus tulee säilyttää teräspeltikatteisena ja Ahrenbergin siiven pihajulkisivun sadekatos tulee säilyttää ja korjata.¹ Sadekatos ilmeisesti kuitenkin poistettiin jo tässä vaiheessa.

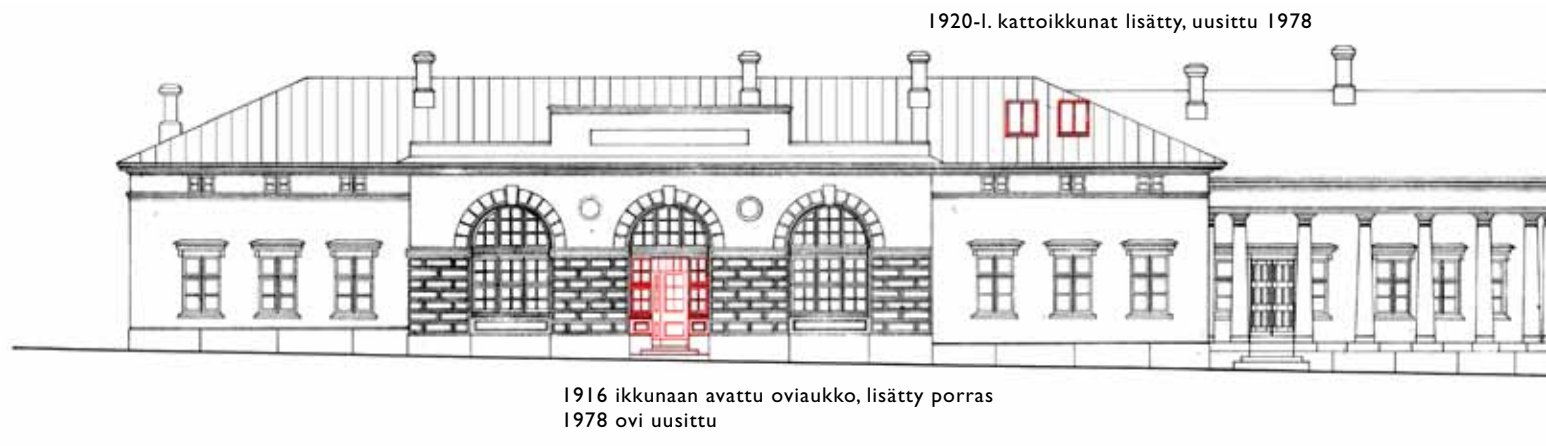
Molempien siipien rappaukset uusittiin sekä kadun että pihan puolelta. Kaarevan pylväikköosan yläosan rappaukset, jotka koostuivat sekä rappaus- että kipsikoristeista kuitenkin kunnostettiin. Profiloitujen kattolistan rappaukset uusittiin ilmeisesti kokonaisuudessaan.² Ennen peruskorjausta pihan puoli oli väriltään valkea, kadun puoli vihertävä. Koko rakennus maalattiin kellertävällä värillä. Vesikate uusittiin räystäskouruineen ja syöksytorvineen. Samalla uusittiin lappeiden neljä kattoikkunaa. Myös sokkelin betonilaastilla tehdyt saumat uusittiin.

Julkisivujen säilyneisyyskaaviot

--- alkuperäiset puretut rakenteet

— myöhemmät rakenteet

MYÖHEMMÄT KUNNOSTUKSET

Vuoden 1992 A-siiven korjaus- ja muutostöissä ei julkisivuihin kohdistunut muita muutoksia kuin vanhojen raitisilma-aukkojen puhkaisu seinään. Seuraavana vuonna maalattiin saman siiven pihanpuoleiset ikkunat ja ovet.

Julkisivujen kalkkimaalaukset uusittiin vuonna 1996 ja samalla korjattiin syntyneitä halkeamia. Myös julkisivujen sävyä vaalennettiin. 1970-luvun punertavampaa sävyä on jätetty näkyviin eteläpäädyn räystälistan alle. Vesikattoa paikattiin osittain ja se maalattiin, kuten myös syöksytorvet ja kattotikkaat. Ikkunoiden ulkopuolet ja ovet maalattiin öljymaalilla. Ikkunoiden ja ovien silikonikitit puhdistettiin. Lakattu pääovi lakattiin uudestaan ja kuparilaattojen puuttuvia niitejä täydennettiin. Puretun lastauslaiturin paikalle tehtiin graniittinen porraskivi.

Vuonna 2000 B-siiven vesikattoa uusittiin attikan kohdalla harjalta räystäälle. Attikan jiirikohtia on korjattu myös sen jälkeen. Vuonna 2002 B-siiven pihajulkisivuun lisättiin yksi ikkuna sekä vaihdettiin yhden ikkunan ja oven paikkaa keskenään, alkuperäisille paikoilleen.

Julkisivumuutoksia ja -korjauksia

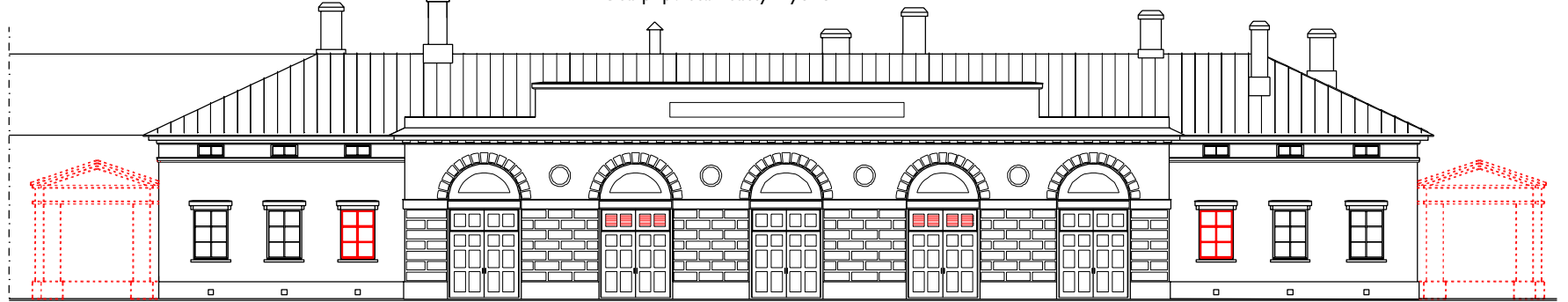
- 1871 Julkisivuhalkeamien korjaus, kadunpuoleisten ikkunoiden sekä ovien ja porttien maalaus
- 1873–75 Kadunpuoleisen katon korjaus, leivintuvan uusi ulko-ovi (yp.ikkuna, uusi palotikas)
- 1885 Kadunpuoleisten ullakkoikkunoiden korjaus ja saranointi
- 1886 Katujulkisivun kunnostus (rappaus ja maalaus, ovien ja ikkunoiden maalaus)
- 1888 Eteläisen sisäänajoportin uusiminen ja öljymaalauk.
- 1893 Leivintuvan oven uusiminen. Vesikaton korjaus ja maalaus (keskeltä voimakkaasti kuopalla, kattotuolien tukeminen)

- 1894 Sisäänajoporttien halkeilevien muurien korjaus, osin uudelleenmuuraus ja maalaus.
- 1895 Julkisivun halkeamakorjaukset. Kadunpuoleisten ovien uusiminen.
- 1896 Rikkiruostuneen vesikaton osittainen uusiminen. Vesikaton ja syöksytorvien maalaus öljymaalilla.
- 1899–1900 Vesikaton uusiminen galvanoidusta pellistä (mustalla pellillä) ränneineen. 1905 Henrikinkadun kulman sisäänajoportin uusiminen
- 1908–10 Ulkorakennuksen (B-siipi) laajennus Maanmittauskonttorin siivellä (A-siipi)
- 1916 Henrikinkadun puoleiseen (A-siipi) ikkunaan avattu ulko-ovi.
- 1920-luku Lisätty yhteensä neljä kattoikkunaa kadun- ja pihan puolelle (A-siipi)
- 1930–50-luku Ovi- ja ikkunamuutoksia (A- ja B-siipi). B-siipeen lisätty piippuja. Eteläisen portin purku.
- 1977–78 Maaherran makasiinin julkisivujen ja vesikaton peruskorjaus mm. rappauksen uusiminen. Pihajulkisivujen aukkomuutokset. Poistettu myöhemmin lisätty lipputanko A-siiven katoilta.
- 1990 Lisätty käsijohteet Henrikinkadun sisäänkäyntiin
- 1992 A-siiven vanhat raitisilmaventtiilit avattiin
- 2002 B-siiven pihajulkisivussa ikkuna- ja ovimuutoksia (vanha porras siirretty)
- 2003 ”Tiedon Häivä” taideteokseen liittyvä videoprojisointi ja kaiuttimet Maaherran makasiiniin.

1978 kaikki I. krs:n ikkunat uusittu

Osa piipuista lisätty myöhemmin

1908 portti purettu laajennuksen tieltä

1894 valeikkuna avattu

1895 ovet uusittu
1940-l. lisätty säleiköt

1940-l. valeikkuna avattu

1940-l. portti purettu

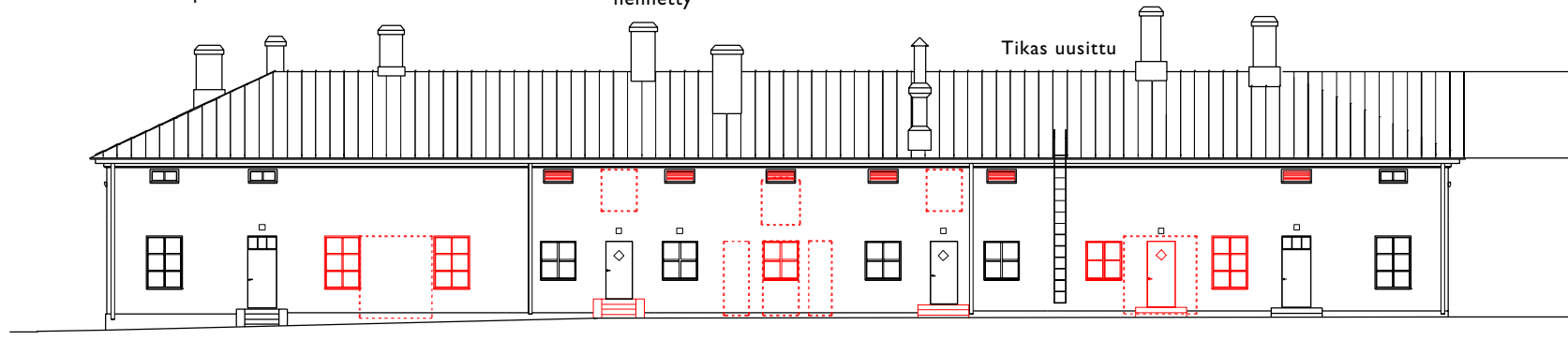

Osa piipuista lisätty myöhemmin

1978 ikkunat uusittu, ullakon ikkunat muutettu pääosin säleiköiksi

1940-l ullakon heinäluukut muurattu umpeen, keskimmäistä ikkunaa pienennetty

Tikas uusittu

1978 ovi uusittu

Oviaukko muurattu umpeen, kaksi uutta ikkunaa 1800-l. alkupuoliskolla

1940-l. keskimmäiset oviaukot muurattu umpeen, lisätty ikkuna. Kaksi ovea uusittu, lisätty portaat

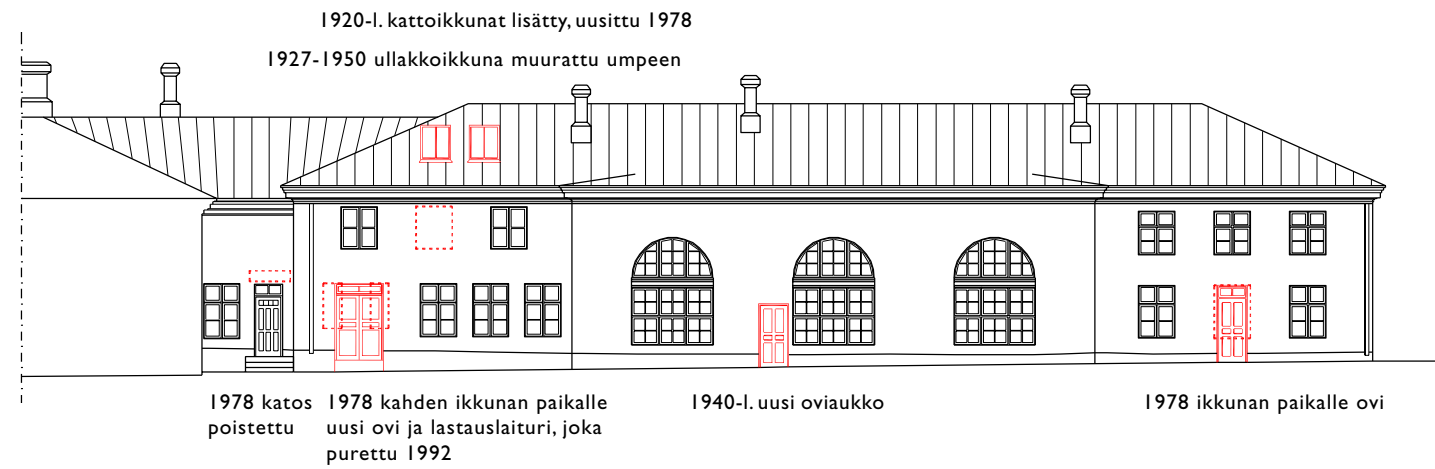
1978 oviaukko kavennettu, lisätty porraskäskelmat
2002 avattu uusi ikkuna

1940-l. avattu uusi ikkuna
1978 ovi uusittu

Julkisivujen säilyneisyyskaaviot

- - - alkuperäiset puretut rakenteet
- myöhemmät rakenteet

ULKO-OVET

Bassin ulkorakennussiiven (B-siipi) katujulkisivua hallitsee viiden parioven rivistö. Maanmittauskonttorisiipeen (A-siipi) johti puolestaan alkujaan kadun puolelta vain yksi pylväikön taakse sijoittuva sisäänkäyntiovi. Keskimmäisen kaari-ikkunan oviaukko on peräisin vuodelta 1916 ja se avattiin konttorin uudeksi yleisösisäänkäynniksi. Kadulle avautuvista ovista vain A-siiven jugendtyylinen ovi metallikoristeineen on alkuperäinen.

Pihan puolella ovien paikkoja on vaihdettu useaan otteeseen ja uusia ovia on lisätty sekä vanhoja muutettu ikkunoiksi tai muurattu umpeen käyttötarkoitusten mukaan. Bassin-siivessä ovien määrä on vähentynyt yhdeksästä viiteen. Suurin osa muutoksista tehtiin kuitenkin 1940-luvun lopulla, kun rakennus otettiin asutokäyttöön. Vuonna 2002 vaihdettiin vielä ikkuna ja ovi keskenään alkuperäisille paikoilleen.

Bassin siivessä on nykyisin kahdentyyppisiä pihaoivia. Pääosa ovista teetettiin 1970-luvun peruskorjauksessa vanhoja malleja mukaillen, suunnitelmien mukaan osa kunnostettiin. Entisiin leivintupiin johtavissa paneeliovissa on diagonaalilaidoitus. Muut ovet on paneloitu salmiakkimaiseen kuvioon ja ylemmän kuvion keskellä on lasiaukko. Ennen peruskorjausta otetuissa valokuvissa näkyy sekä yksilehtinen ovi että vanha liiterin pariovi, joissa on salmiakkikuvioitu panelointi. Bassin katujulkisivupiirustuksessa on oviin esitetty myös kyseinen salmiakkikuviointi, joten on mahdollista, että liiterien ovet oli alkujaan jäsennetty samalla tavalla.

Ahrenbergin siivessä oli pihan puolellakin alkujaan vain yksi sisäänkäynti. Nivelosaan sijoittuva peiliovi on säilynyt paikoillaan. Porashuoneen ovi on todennäköisesti 1940-luvulta ja sen peilijako vastaa toisen kerroksen välioven jakoa. Kaksi muuta peiliovea on peräisin 1970-luvulta. Ne tehtiin puolestaan 1940-luvun oven mallia mukaillen.

Kaikki ovet jalavasta tehtyä jugendovea lukuun ottamatta on maalattu vaaleanharmaiksi. Alkujaan ne oli maalattu öljymaaleilla. Bassin siiven kadunpuoleiset ovet ja portit oli 1870-luvun korjauskustannusarvioiden mukaan maalattu mustiksi.

Tallien paripeiliovissa (B-siipi) on koristeelliset kulmaraudat ja saranat. Ovet ovat mahdollisesti 1890-luvun lopulta. Niiden yläosat ovat samaa rakennetta, mutta eivät ole enää avattavissa. Viidestä ovesta kolme on käytössä ja niiden ovilehdet on levytetty sisäpuolelta. Alkuperäisissä ovissa on voinut olla Bassin julkisivupiirustuksessa näkyvä salmiakkikuvio, joka esiintyy pihaoivissa.

Paneeliovet (B-siipi) sijoittuvat entisten leivintupien oviaukkoihin ja niihin liittyy kolmiruutuiset yläikkunat. Nykyiset ovet, 2 kpl, ovat peräisin 1970-luvun peruskorjauksesta ja ovissa on vakiomalliset painikkeet. Ne on kuitenkin tehty vanhaa mallia mukaillen.

Paneeliovet lasiruuduin (B-siipi) ovat todennäköisesti 1940-luvun lopulta asuntoja varten teetettyjä ovia. Tilojen 164 ja 175 johtavat ovet ovat vanhoja, tilan 157 ovi on tehty 1970-luvulla edellisten mallin mukaan.

Peiliovi lasiruuduin (A-siipi) on todennäköisesti alkuperäinen pihajulkisivun ovi. Se poikkeaa muista peiliovista kolmiosaisella, pystysuuntaisella jäsentelyllään. Oven yläosassa on lasiruudut. Lisäksi oven yläpuolella on ikkuna.

Pääsisäänkäynnin peiliovi (A-siipi) on alkuperäinen ja luonteeltaan jugend-tyylinen. Ovi on tehty tontilta kaadetusta jalavasta. Kehyosat ovat uritetut ja ovea jäsentävät kasviaiheiset kuparista pakotetut koristelevyt, jotka ovat taiteilija Märta Ahrenbergin käsialaa. Vanhan mallin mukaan tehty rengasvedin on peräisin 1970-luvun peruskorjauksesta.

Peiliovet (A-siipi) on avattu pihajulkisivuun myöhemmin. Porrashuoneeseen johtava ovi on todennäköisesti 1940-luvun puolivälistä. Tilan 105 ovi on peräisin 1970-luvun peruskorjauksesta ja se on tehty edellisen mallin mukaisesti. Oveen liittyy yläpuolinen ikkuna.

Paripeiliovi (A-siipi) avattiin pihajulkisivuun kahden ikkunan paikalle 1970-luvun peruskorjauksessa. Postin käsittelytiloihin johtavan oven edessä oli lastauslaituri. Oven yläpuolella on ikkuna. Mallina oli porrashuoneeseen johtava ovi 1940-luvulta.

Peiliovi lasiruuduin (A-siipi) on lisätty kaari-ikkunan alaosaan v. 1916. Nykyinen ovi on ilmeisesti 1970-luvun peruskorjauksesta, vaikka suunnitelmissa se oli esitetty symmetrisenä pariovena kuten alkuperäinen. Vuodesta 1960 lähtien ovi on ollut vasikallinen. Potkupelti on messinkiä ja vedin on kromattu. 1940-luvulta.

IKKUNAT

Ahrenbergin siiven (A-siipi) keskirisaliitin suuret kaari-ikkunat sekä kadun että pihan puolella toistavat Bassin-siiven (B-siiven) pääjulkisivussa käytettyä ”kaariaukkojen” teemaa. Muilta osin molempien siipien katujulkisivua jäsentävät kuusiruutuiset ikkunat sekä pienet ullakkoikkunat. B-siiven kadun puoleisista ikkunoista kaksi oli alkuaan valeikkunoita. Pohjoisempi niistä avattiin 1890-luvulla ja eteläisempi 1940-luvun lopulla. Pihan puolella on kuusiruutuisten ikkunoiden lisäksi neliruutuista ikkunoita. B-siivessä ne olivat alkuaan tallin ikkunoina ja A-siivessä niitä käytettiin toisen kerroksen ullakkotiloissa.

Bassin siiven pihajulkisivun aukotusta on muutettu useaan otteeseen vuosien saatossa. Ikkunoiden määrät ovat lisääntyneet, kun tallien ja liitereiden ovien paikoille on tehty ikkunoita asuntoja varten. Kaikki ensimmäisen kerroksen sekä pihanpuolen ullakkoikkunat uusittiin 1970-luvun peruskorjauksessa ja osa ullakkoikkunoista muutettiin säleiköiksi. Kadun puolen ullakkoikkunat kuitenkin säilytettiin.

Viimeisin muutos on vuodelta 2002, kun aikaisemmin oveksi muutettu ikkuna palautettiin takaisin ja samalla lisättiin yksi ikkuna. Uusittujen ikkunoiden ruutujako noudatti vanhaa ja ne oli suunnitelmien mukaan tarkoitus tehdä vanhan mallin mukaan (A-siiven ikkunoiden kaltaisiksi). Ensimmäisen kerroksen kaksipuitteiset ikkunat ovat sisään-ulosaukeavia. Ulkopuitteiden lasit kiinnitettiin suunnitelmien mukaan muovikitillä. Sisäpuitteissa on vakiomalliset kääntösulkimet, mutta ulkopuitteissa on vanhan malliset sormihaat.

Ahrenbergin siiven ikkunat ovat alkuperäisiä lukuun ottamatta kadun puolen ikkunaa, johon lisättiin ovi jo vuonna 1916. Sisään-ulosaukeavat kaksipuitteiset ja kaksilasiset ikkunat ovat profiloituja. Kuusiruutuissa ikkunoissa on espanjoletit, moniruutuissa puolestaan korvasulkimet. Vintin-ikkunoissa oli alkuaan yksinkertaiset puitteet.

Pihan puolelta on poistettu neljä ikkunaa. Kaksi kapeaa wc-tilan ikkunaa korvattiin ovella 1970-luvulla, samoin kuin yksi kuusiruutuinen ikkuna. Lisäksi yksi ylemmän kerroksen ikkunoista on muurattu umpeen. Katonlapeille avattiin 1920-luvulla neljä kattoikkunaa, kun ullakkotila muutettiin piirustusalliksi.

Kaari-ikkunat (A-siipi) ovat alkuperäisiä sisään-ulosaukeavia ja puitteitaan profiloituja ikkunoita. Kadun ja pihan puolella sijoittuvat ikkunat on jaettu vaakasuuntaisesti välipohjan kohdalta ja antavat valoa sekä ensimmäisen että toisen kerroksen tiloihin. Alaikkuna jakautuu kuuteen osaan, joista reunimmaisesta on saranoitu. Yläikkuna jakautuu puolestaan kolmeen, joista keskimmäinen on saranoitu. Osa pitkä- ja korvasulkimista, haoista ja saranoista on alkuperäisiä.

Kuusiruutuiset ikkunat (B-siipi) sijoittuvat sekä kadun että pihan puolelle. Ikkunat on uusittu 1970-luvun peruskorjauksessa. Kaksi pihanpuolen ikkunoista on vuoden 2002 muutostyöstä.

Neliruutuiset ikkunat (B-siipi) sijoittuvat pihasisivun 1.kerrokseen ja ne on uusittu 1970-luvun peruskorjauksessa.

Neliruutuiset ikkunat (A-siipi) sijoittuvat pihan puolen toisen kerroksen eteläpäätyyn. Keskimmäinen niistä on muurattu umpeen.

Kattoikkunat (A-siipi) avattiin 1920-luvulla, kun ullakkotila muutettiin piirustussaliksi. Nykyiset ikkunat ovat peräisin 1970-luvun peruskorjauksesta.

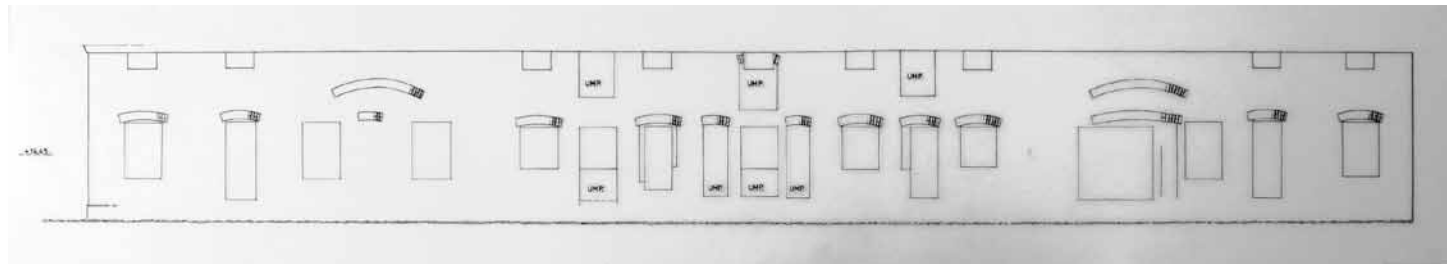

Kuusiruutuiset ikkunat (A-siipi) sijoittuvat sekä kadun että pihan puolelle. Alkuperäisissä sisäänulosaukeavissa ikkunoissa on profiloituneet puitteet.

Peruskorjauksen aikainen v.1977 mittauspiirustus B-siiven pihajulkisivun aukotuksesta, jossa näkyvät myös umpeenmuuraukset. MV

Ullakon tuuletussäleiköt (B-siipi) on 1970-luvulla sijoitettu ikkunoiden paikalle.

Ullakkoikkunat (A- ja B-siipi) on jaettu vaakavälillä kahteen. B-siiven julkisivupintaan sijoittuvat ikkunat ovat yksipuitteiset ja ne on sarakoitu myöhemmin. Ikkunoissa on sormihaat. A-siiven katusivun ikkunat ovat puolestaan kaksipuitteiset.

Sisätilojen säilyneisyys

teksti: Johanna Luhtala

Kahden eri aikoina ja eri käyttötarkoituksia varten suunniteltujen siipirakennuksien muutoshistoria on hyvin erilainen aina 1970-luvun lopun peruskorjaukseen saakka, jolloin ne saatettiin yhtenäiseen asuun. Ainoastaan Ahrenbergin siiven toinen kerros jätettiin tässä vaiheessa ennalleen. Se kunnostettiin perusteellisemmin vasta 1990-luvun alussa tehdyissä muutostöissä.

Bassin suunnitteleman ulkorakennuksen ja Ahrenbergin maanmittauskonttorin sisätilat poikkesivat klassisen edustavista julkisivuistaan. Ulkorakennuksen (B-siipi) selkeä ja symmetrinen pohjakaava koostui erillistä aputiloista omine sisäänkäynteineen. Leivin- ja pesutuvat olivat siiven ainoita varsinaisia sisätiloja. Niissä oli lankkulattiat, seinät olivat rapattuja ja kattopinnoissa oli todennäköisesti jo alkujaan kappaholvit. Tiloja hallitsivat leivinuunit ja muuripadat.

Maanmittauskonttorin (A-siipi) sisätiloille oli ominaista suuret salit, joissa hallitsevana piirteenä olivat näkyvissä olevat varhaiset betonirakenteet - kattopintojen palkistot kantavine pilareineen. Nivelosaan sijoittuva sisäänkäyntihalli, joka toimi välittäjänä ulkoasun ja sisätilojen välillä, oli jäsennetty klassiseen tyyliin profiloituin kattolistoin. Tiloja täydensivät moniruutuiset ikkunat, kaakeliuunit ja muutamat peiliovet. Keskeinen elementti oli kerroksia yhdistävä betonirakenteinen porras, joka oli rajattu toisessa kerroksessa puurakenteisella lasiseinällä. Materiaaleiltaan tilat olivat pelkistettyjä, eikä maalauskoristeluista ole tietoa. Puulattioita oli vain sisäänkäyntihallissa ja vahtimestarin asunnossa. Salien lattiat olivat asfalttia, osa tiloista oli päällystetty linoleum-matoilla. Seinäpinnat oli maalattu öljy- ja liimamaalein.

Sisätiloja on muutettu vuosien saatossa käyttötarkoitusten mukaan. B-siiven leivintuvat, liiterit ja tallit olivat 1940-luvulla lähes kokonaan asuinkäytössä. Maanmittauskonttorin suuret piirustusosalit ja arkistot muuntuivat muun muassa postin tiloiksi ja myöhemmin yliopiston toimisto- ja opetustiloiksi. 1970-luvun peruskorjauksessa sisätilat saivat kokonaan uuden asun. A-siipi säilyi postin käytössä, B-siiven asunnot muutettiin osin toimistotiloiksi.

Museovirasto piti suunnitelmistaan antamassaan lausunnossa tärkeänä B-siiven alkuperäisten väliseinien säilyttämistä, mutta välikaton korkeudet voitiin yhdenmukaistaa. A-siivessä edellytettiin ensimmäisen kerroksen sisäkaton palkkirakenteiden ja niiden tukipilarien sekä alkuperäisten ovien säilyttämistä. Pääsisäänkäyntihalli tuli entistää

alkuperäiseen asuunsa.³

B-siiven tilat rakennettiin kantavaa runkoa lukuun ottamatta uudestaan. A-siipi säästyivät paremmin. Tiloja jäsentävät betonirakenteet säilyivät samoin kuin hiottu betoniporras teräskateiteineen ja lasiseinineen. Myös ikkunat ja muutamat peiliovet ovat edelleen paikoillaan. Molempien siipien alkuperäiset selkeät pohjakaavat hämärtyivät, kun suuria tiloja jaettiin uusien väliseinien. Puhtaaksi muuratut tiiliseinät ja avosaumaiset levyseinät erottuivat selkeästi vanhoista tiilimuureista. Tosin B-siivessä ulkoseinätkin verhottiin levyillä lisäeristyksen takia. Molemmissa siivissä noudatettiin samaa, aikakauden toimistorakentamiselle tyypillistä materiaalivalikoimaa. Muutos- ja peruskorjaustyö suoritettiin laatuluokka III mukaisesti huomioiden entisöinnin vaikutukset.⁴

Bassin siiven 1980- ja 2000-lukujen muutoksissa tilojen ilme on pysynyt pitkälti samana. Ahrenbergin siivessä 1990-luvulla tehdyt muutos- ja kunnostustyöt olivat kokonaisvaltaisempia. Ensimmäisessä kerroksessa noudatettiin pitkälti olemassa olevaa 1970-luvun linjaa. Uusin kerrostuma näkyy ennen kaikkea materiaaleissa, väriyksessä sekä lasiseinissä ja -ovissa, jotka saivat vaikutteita alkuperäisestä arkkitehtuurista.

LATTIAPINNAT

Lattiapintoja peittävät nykyisin kvartsivinyyli- ja muovilaatat, linoleum-matot ja märkätiloissa keraamiset laatat ja muovimatot. Lattiapinnat uusittiin A-siiven toista kerrosta lukuun ottamatta 1970-luvun peruskorjauksessa, jolloin myös B-siiven koko alapohja uusittiin. Myöhemmät korjaukset ovat noudattaneet pitkälti olemassa olevaa materiaalivalikoimaa, mutta osa lattiapinnoista on korvattu linoleum-matoilla. A-siiven alkuperäiset betoniporraskelmat ja -tasanteet ovat säilyneet. Lisäksi muutamissa tiloissa on vanhan mallin mukaisia profiloituja jalkalistoja.

- *Alkujaan* ulkorakennuksen (B-siipi) leivintuvissa oli lankkulattiat ja liesien edessä tiilitasot. Maanmittauskonttorin (A-siipi) ensimmäisessä kerroksessa oli asfalttilattiat. Arkistoissa ja wc-tiloissa ne olivat sellaisenaan, muissa tiloissa ne oli päällystetty linoleumilla. Nivelosan (vahtimestarin asunto ja aula 126) lattiat tehtiin piirustusten mukaan lankuista.⁵ Toisen kerroksen arkistotiloissa oli pyroliittilattiat. Portaan porraskelmat ja tasanteet tehtiin hiotusta betonista. Profiloituid puujalkalistat maalattiin öljymaalilla.
- *Korjauksissa* 1910–20-luvuilla A-siiven tilojen 114–118 lattiat päällystettiin linoleum-matoilla. Todennäköisesti myös uuden piirustussalin 212 lattia päällystettiin linoleumilla. Tilan nykyiset profiloituid puujalkalistat on ilmeisesti tehty tältä ajalta peräisin olevan mallin mukaan. B-siiven asuntoihin tehtiin 1940-luvulla puulattiat.
- *Peruskorjauksessa* 1978 B-siiven alapohjien uusimisen myötä myös lattiapinnat uusittiin. Molemmissa siivissä käytävien ja toimistohuoneiden lattiat päällystettiin muovi- ja kvartsivinyylilaatoilla (Hovi, Kimara ja Flexa). Säilyneitä värisävyjä ovat mm. vaaleanharmaa ja punainen (tiloissa 122c–e). Siivoustiloissa käytettiin muovimattoja. Pesu- ja wc-tilat laatoitettiin valkein kuusikulmaisina laatoilla. Lattiapinnat ovat pääosin säilyneet tiloissa, jotka ovat pysyneet käyttötarkoitukseltaan samoina. Puujalkalistat ovat vakiomallisia ja alkujaan ilmeisesti petsattuja.
- *Myöhemmät muutokset* liittyvät käyttötarkoituksen muutoksiin. Muutettaessa vuonna 1987 B-siiven asunto 181–186 toimistoksi tiloihin asennettiin rusehtavat linoleum-matot ja pesutiloihin neljänmalliset keraamiset laatat. A-siiven muutos- ja korjauksissa 1990-luvulla vain päätilojen lattiamateriaalit uusittiin ja pääosin vastaavilla muovi- ja kvartsivinyylilaatoilla kuten aikaisemminkin. Lattiapintoja jäsenettiin suuremmissa tiloissa shakkiruutukuviolla ja käytäviä värillisillä laatoilla. Työselityksen mukaan lattiamassoina käytetyt asbestipitoiset materiaalit (pyrolit) kapseloitiin. Sisäänkäyntiaulan 126 ja siihen liittyvien tilojen lattiat sekä toisen kerroksen huonetilat päällystettiin linoleumilla. Muovimattoja asennettiin ensimmäisen kerroksen aulan uusiin

sekä toisen kerroksen wc-tiloihin. Maalatut puujalkalistat ovat pääosin yksinkertaista vakiomallia kuten aikaisemmat. Porraskelmissä on poikkeuksellisesti vanhan mallin mukaiset profiililistat. B-siiven työhuone-muutoksissa v. 2002 lattiaa uusittiin harmailta muovilaatoilla, käytävien laatat korvattiin linoleum-matolla.

SEINÄPINNAT

Kantavat muuratut ja rapatut seinät ovat pääosin säilyneet, mutta niiden pintoja on uusittu useampaan otteeseen. 1970-luvun peruskorjauksessa B-siiven rappaukset uusittiin kokonaisuudessaan. Myös molempien siipien kevytrakenteiset väliseinät uusittiin lukuun ottamatta A-siiven toisen kerroksen tiloja, jotka kunnostettiin vasta 1990-luvulla.

- *Alkujaan* ulkorakennuksessa (B-siipi) oli rapatut seinät. A-siiven seinäpinnat olivat liimamaaleilla maalattuja paitsi wc-tiloissa, joissa käytettiin öljymaaleja. Todennäköisesti seinäpintoja oli jäsenetty tummalla alaosalla, joka oli erotettu yläosasta rajausviivalla.
- *Tehdyissä korjauksissa* mm. B-siiven talonmiehen asunnon seinät tapetoitiin (ainakin vuodesta 1896 lähtien).
- *Peruskorjauksessa* 1978 kaikki B-siiven vanhat rappaukset uusittiin. Molemmissa siivissä uudet väliseinät olivat joko puhtaaksimuurattuja ja valkeiksi maalattua tiiliseiniä tai puurunkoisia lastulevyseiniä avosaumoin, osittain myös kipsi- tai lastulevyä puskusaumoin. B-siiven ulkoseinien lisäeritykset verhottiin myös lastulevyllä avosaumoin. Seinät maalattiin valkeiksi tai beigen sävyisiksi, pesu- ja wc-tiloissa vihertävän ruskeiksi. Keraamiset laatat olivat väritään ruskeita, oranssinvärisiä ja valkoisia.
- *Muutos- ja korjauksissa* 1990-luvulla A-siiven uudet kipsilevy-pintaist sekä osa vanhoista seinäpinnoista tasoitettiin ja maalattiin. Seinäpinnat on enimmäkseen maalattu valkeiksi. Opetustilan 114 pilareiden värijäsentely (harmaa alaosa, valkea yläosa, turkoosin väriset koristeosat) perustuu ilmeisesti aikaisempaan asuun. Toisen kerroksen tiloissa on käytetty samankaltaisia sävyjä.

KATTOPINNAT

Alkuperäiset kattopinnat peittyvät molemmissa siivissä suurelta osin nykyisten alakattojen taakse. B-siivissä on pääosin 1970-luvun lastulevy- ja kipsilevykattoja sekä osittain puupaneeliverhouksia. A-siiven tilojen alakattoja on uusittu osittain 1990-luvun korjauksissa.

Alkuperäisiä kattopintoja on kuitenkin säilynyt molemmissa siivissä. Bassin-siiven pohjoispään huoneissa 152 ja 154 on näkyvissä kappaholvi. Todennäköisesti myös eteläpään vastaavassa tilassa 185 vanha holvi on säilynyt. Ahrenbergin siiven alkujaan rapatuista sisäkatoista on esillä vain sisäänkäyntiaulan 126 kattopinta profiloituine

kattolistoineen. Betonipalkistot primääri- ja sekundääripalkkeineen on esillä ensimmäisen kerroksen opetustilassa 114. Betonipalkkeja on osittain näkyvissä myös alakattojen alapuolella.

- *Alkujaan* ulkorakennuksen (B-siipi) leivintuvissa oli kappaholvit. Maanmittauskonttoriin (A-siipi) tehtiin kustannusarvion mukaan 210 juoksumetriä kalkkirapattuja sisäkattolistoja. Näistä on näkyvissä vain aulan 126 profiloituneet kattolistat. Kattopinnat maalattiin liimamaalein. Suurissa saleissa oli betonipalkistot.
- *Peruskorjauksessa 1978* uudet alakatot tehtiin pääosin lastu- ja lujalevyistä avosaumoin, osittain myös kipsilevyverhouksia. Pesutilojen alakatot verhoitiin lakatuilla puupaneeliverhouksilla. Käytävien alakatot tehtiin pääosin harmaasta akustointi-levystä näkyvällä lista-asennuksella.
- *Muutos- ja korjaustöissä 1990-luvulla* A-siiven kaikki alakatot uusittiin, vanhat korot kuitenkin pääosin säilyivät. Käytävien, opetus- ja taukotilojen alakatot uusittiin pääosin akustolevyistä. Alalasketuissa kattopinnoissa, kuten käytävillä akustolevyt on asennettu lista-asennuksella ja reunoilla on sileät kipsilevyt. Akustolevyverhouksia on liimattu osittain kattopintaan mm. betonipalkkien väliin. Työhuoneiden ja wc-tilojen yms. alakatot uusittiin sileästä kipsilevystä.

OVET, LASISEINÄT JA VÄLISEINÄIKKUNAT

Nykyiset ovet ovat pääosin peräisin 1970-luvun peruskorjauksesta, jolloin Bassin-siiven kaikki väliovat ja myös suurin osa Ahrenbergin-siiven ovista uusittiin. A-siivessä on säilynyt kaksi vanhaa paripeiliovea, yksi neliosainen peiliovi sekä porrashuoneen lasiseinä ovineen. Eri ajoilta olevien peiliovien jaot ja profiloinnit poikkeavat toisistaan. Alkuperäisissä leikkauspiirustuksissa on vastaava jako kolmeen peiliin kuten pohjoiseen päätytilaan 200 johtavassa ovesa. Kustannusarvion mukaan tehtiin yksitoista peiliovea, joista kaksi oli pariovia. Wc-tilojen ovet olivat ilmeisesti lautaa, lisäksi oli neljä komeron ovea.

Pääosa nykyisistä ovista on puulaakaovia. Lisäksi pesutiloissa on paneeliovia ja entisissä asuintiloissa muutama lasiaukkoineen puuovi. Holvituissa ja iv-konehuoneissa on teräsovet. A-siiven neuvottelutila ja taukotila sekä työhuoneiden pieniruutuiset lasiseinät ovat peräisin 1990-luvun muutostöistä. Ne saivat vaikutteita porrashuoneen alkuperäisestä lasiseinästä. Samassa yhteydessä osa ovista muutettiin dB-oviksi.

Peiliovet (A-siipi 200, 212) Tilan 200 todennäköisesti alkuperäinen ovi on siirretty nykyiseen paikkaansa 1990-luvulla. Ovia kehystävät profiloituneet ovilistat ja niissä on messinkivetimet. Tilan 212 taittava neliosainen pariovi on ilmeisesti peräisin 1920-luvulta.

Tuulikaapin paripeiliovi (A-siipi 126) on mahdollisesti myöhempi lisäys. Ovi karmenteen työntyy ulos seinäpinnasta. Vetimet ovat messinkiä.

Puuluukut (A-siipi) johtavat tilasta 212 ullakolle. Ulompi luukku on pellitetty huoneen puolelta. Todennäköisesti 1920-luvulta peräisin olevien luukkujen puuosat on maalattu vihertäväksi.

Laakaovet ovat eri ajoilta. 1970-luvun peruskorjauksessa valtaosa ovista tehtiin puurakenteisina laakaovina ja maalattiin pääosin ruskeiksi. Ne ovat pitkälti säilyneet B-siivessä. Vakiohelat ovat kromattuja. A-siiven kunnostustöissä osa ovista on maalattu valkeiksi tai harmaiksi. Osa ovista uusittiin.

Puurunkoiset lasiovet (B-siipi 152, 184) suunniteltiin asuntojen olohuoneiden oviksi 1970-luvun peruskorjauksessa. Vasikalliset ovet on maalattu ruskeiksi, toisessa ovesta kuviolasit.

Porrashuoneen 2.krs lasiseinä oviin (A-siipi 204) on alkuperäinen. Umpinainen alaosa koostuu pystypaneelistä. Ovipainike on uusittu.

Sisäänkäyntien lasiseinät oviin avautuvat A-siiven ensimmäisen kerroksen aulaan ja ne ovat peräisin vuoden 1992 muutos- ja korjaustöistä. Ovissa on kromatut vetimet/painikkeet.

Teräsovia on holveissa (A-siipi, 2 kpl), jotka valmisti Kaso Oy sekä ullakon iv-konehuoneessa.

Paneeliovet (B-siipi 159, 163, 165) ovat pesutilojen ovia 1970-luvun peruskorjauksesta ja kolme niistä on säilynyt B-siivessä. Osa ovista on lakattuja, osa maalattu ruskeiksi.

Pieniruutuisia lasiseiniä ja väli-seinäikkunoita on A-siiven 1.krs:n työhuoneissa ja 2.krs:n neuvottelu-huoneessa. Puurakenteiset ikkunat ovat peräisin 1990-luvun muutos- ja korjaustöistä.

RAKENTEET

Bassin ulkorakennuksen (B-siipi) kantava runko muodostuu tiilestä muuratuista ulkoseinistä, kantavasta sydänmuurista sekä poikittaisista väliseinistä. B-siiven yläpohja oli alkujaan puurakenteinen täyttöpohja, jonka päällä oli tiilistä ladottu palopermanto. Leivintuvissa oli todennäköisesti kappaholvit. Rakennus oli perustettu hirsiarinan varaan ladotuille kiviperustuksille.

Ahrenbergin siiven (A-siipi) kantava runko muodostuu myös tiilestä muuratuista ulkoseinistä ja poikittaisista väliseinistä. Arkistotilojen ja piirustussalien tarvitsemien suurien jännevälien takia käytettiin väli- ja yläpohjissa uusinta rakennustekniikkaa, teräsbetonipilareita palkistoinen. Portaan runko tehtiin myös teräsbetonista. Alapohjana on kantava betonilaatta, jonka päällä oli alkujaan asfalttilattia ja alapuolella soratäyte. Rakentamisaikaisen kustannusarvion mukaan perusmuurit tehtiin betonista, jonka sisällä oli kivenlohkareita. Molempien siipien pellistä tehdyt harjakatot kannatettiin puuristikoidilla.

Muutoksia

B-siipeen tehtiin maanvaraiset betonilattiat 1940-luvun lopulla, kun rakennus muutettiin pääosin asuinkäyttöön. Ilmeisesti tässä vaiheessa eteläosan perustuksia vahvistettiin betonilla ulottamatta niitä kuitenkaan kantavaan pohjaan ja ullakolle lisättiin julkisivun tukemiseksi poikittaisia vetotankoja.

Vuonna 1965 selvitettiin syitä B-siiven epätasaiseen laskeutumiseen, josta oli aiheutunut julkisivujen kallistumista ja halkeamia (Pohjatutkimus Oy). Pääjulkisivu oli kallistunut huomattavasti kadulle päin, kymmenen metrin matkalla n. 25 cm. Rakennuksen eteläpääty oli kallistunut n. 40 cm ja eteläkulma oli laskeutunut enimmillään 45 cm. Näin ollen poikittaisseinissä oli jopa 15 cm:n levyisiä halkeamia.

Tutkimuksien mukaan ladotut kiviperustukset ulottuivat pohjoispäässä tiiviiseen moreenipohjaan, kun taas eteläosa oli perustettu kokoonpuristuvan saven varaan. Täytteen varaan perustettu rakennusosa oli laskeutunut alla olevan saven painumisesta ja täytteen aiheuttaman kuormituslisäyksen johdosta. Lopputuloksena todettiin, että perustuksia ei kannattanut enää vahvistaa, koska uusia laskeutumisia ei ollut odotettavissa, mikäli kuormitustilaa ei huomattavasti muutettaisi. Vuonna 1968 tehdyissä jatkotutkimuksissa kävi kuitenkin ilmi, että

vain eteläisimmän pään perustukset oli vahvistettu. Hirsiarina oli tehty puuta ja sekalaisia jätteitä sisältävän täytteen varaan, jossa oli runsaasti palaneita puujätteitä todennäköisesti Turun palon ajalta. Puuarina ja täytteessä oleva puu oli pitkälle lahonnutta, mikä aiheutti jatkuvaa epätasaista laskeutumista.⁶

B-siiven perustukset vahvistettiin ennen peruskorjausta 1976–77 nk. megapaluilla ja tiiliseinien alle tehdyillä betonipalkeilla. Suunnitelmassa esitettyä A-siiven eteläpään (124–134) paalutusta ei tarvinnut toteuttaa. Rakennesuunnittelijana oli Insinööritoimisto Narmala Oy, joka vastasi myös peruskorjauksen rakennesuunnittelusta. Työn suoritti Oy Kreuto Ab. Ulkoseinänvierustat kaivettiin kauttaaltaan noin metrin ja sisällä noin. 50–100 cm:n syvyydeltä. Kaivaukset tehtiin osittain käsikaivauksella, jotta hirsipeti ei vaurioituisi.⁷

B-siiven alapohjat uusittiin kantaviksi teräsbetonilaatoiksi, joita varten valettiin vanhoihin perustuksiin kiinnitetyt uudet anturat. Entisiin talleihin 166 ja 177 tehtiin maanvaraiset laatat. A-siivessä vanhat maanvaraiset laatat säilytettiin, niiden päällä olevat rakenteet purettiin ja tilalle valettiin tasebetoni. Holvitulojen 111–112 kohdalle valettiin uusi kantava betonilaatta. 1960-luvulla tilaan 122d tehdyn teräspilarin ympärille valettiin piirustusten mukaan 50 mm:n suojabetoni.

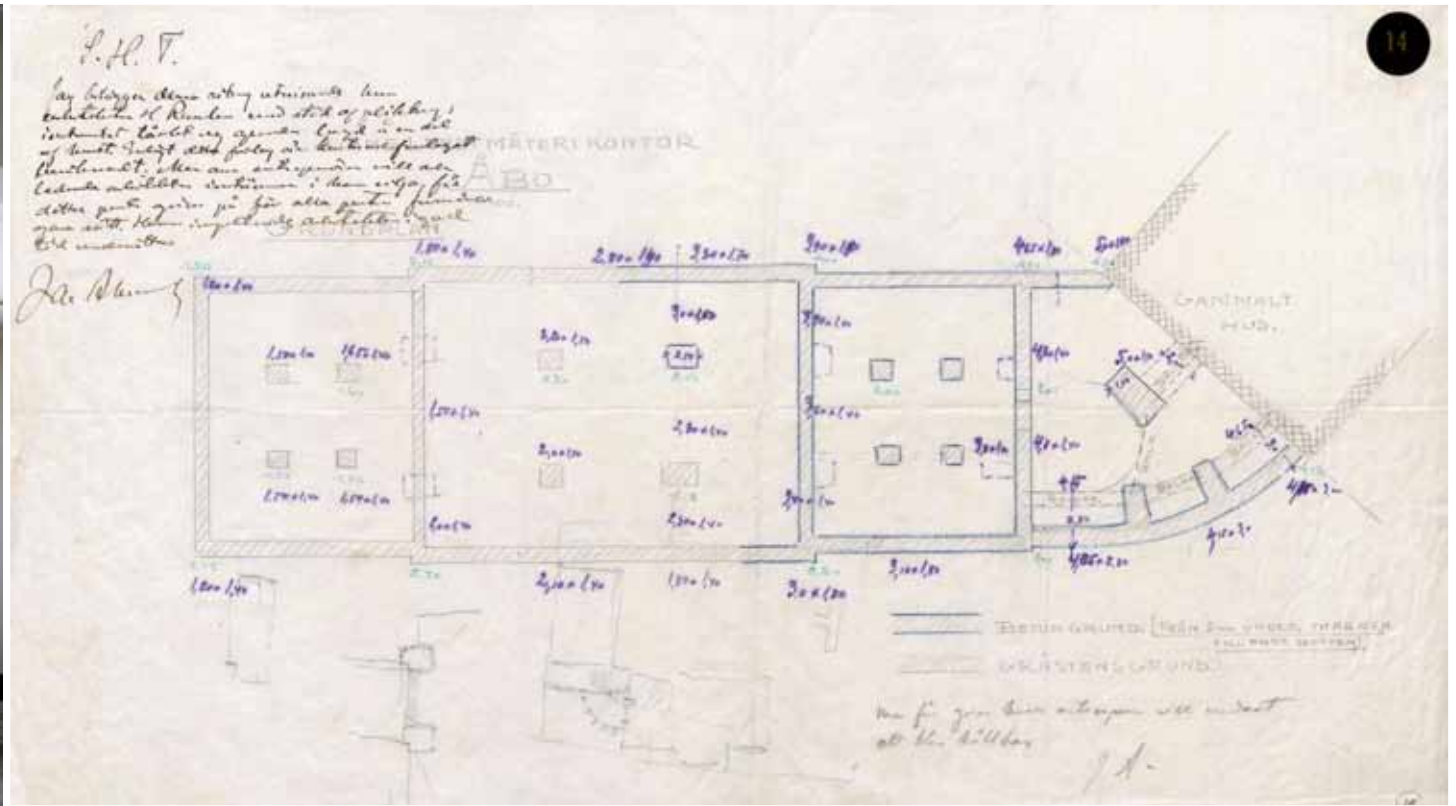
Peruskorjauksen lähtökohtana oli rakenteellisen paloturvallisuuden parantaminen. A-siivessä väli- ja yläpohjan kantavaan teräsbetonilaattaan ei tarvinnut tehdä muutoksia. Puurakenteisten yläpohjien täytteen vaihdettiin palonkestäviin materiaaleihin (yläpohjien alapuolelta verhoitiin kipsoniitilla tai rappauksella). B-siivessä yläpohjan puukannattajia uusittiin tiloissa (168, 172, 179, 181–183). Tilassa 177 huomattavan paljon ulospäin kallistuneen tiiliseinän tukemista vahvistettiin kolmella uudella vetotangolla (osin jo vanhoja vetotankoja).⁸

Vesikattojen puurakenteiset ristikot säilytettiin, mutta B-siivessä vesikaton kannattajia korjattiin tiloissa 219–223. Kattoristikon vaakasauvoja uusittiin ja tiiliseinän liittymäkohtia tuettiin. Ilmastointihormin takia puretun piipun yläosa (tila 220) säilytettiin vesikaton yläpuoliselta osaltaan.

B-siiven rungon painumisesta aiheutuneet halkeamat korjattiin injektioimalla. Sekä ulko- että sisäseinien rappaukset uusittiin. Ulkoseinät lisäeristettiin ja ne verhottiin lastulevyllä. Käytävien sekä huoneiden

Ahrenbergin siiven alkuperäisiä betonipilari- ja palkki-rakenteita on parhaiten näkyvissä opetustilassa I14A.

äänieristetyt väliseinät tehtiin 1/2 kiven kalkkikiekkatiilistä. Kevytrakenteiset seinät olivat pääosin mineraalivillalla äänieristettyjä lastulevyseinä avosaumoin. Uusien oviaukkojen päälle tehtiin vahvistuspalkit.

Seinien halkeamakorjauksia on tehty vuosina 1996 ja 1999–2000, jolloin ulkoseinien ja ullakon halkeamat injektoitiin umpeen. Ullakolle lisättiin myös pitkiä seinä yhdistäviä vetotankoja. Vuonna 2001 todettiin, että autotallin 166 ja sosiaalitilojen välinen poikkiseinä on revennyt irti sydänmuurista ja vuonna 1978 korjatut halkeamat olivat auenneet uudestaan. Halkeamien syntyyn ovat ilmeisesti vaikuttaneet savikerrosten kuivuminen, mega-paalutuksen painuminen ja bussiliikenteen siirtokokeilu Tuomiokirkonkadun kautta vuosina 1997–98.⁹

TALOTEKNIikka

Ulkorakennuksen leivintuvissa oli alkujaan leivinuunit ja muuripadat ja kamareissa uunit. 1800-luvun lopulla pohjoiseen pesutupaan ja molempiin talleihin asennettiin viemärointi, joka johdettiin pihan laski-

A-siiven betoniperustustyön piirustus rakennustyön ajalta 1908-09. KA RakH Ica:248/14

kaivoon. Maaherran leivintuvasta vedettiin 1860-luvulla viemäriputki kaupungin viemäriverkkoon ja vastaavasti pesutuvasta vuonna 1905.

Ahrenbergin siiven wc-tiloja varten asennettiin vesi- ja viemäriputket, jotka liitettiin kaupungin verkostoon. Lisäksi talonmiehen asunnon keittiössä oli viemäroity vesipiste. Lämmitystä varten rakennuksessa oli kustannusarvion mukaan 12 kaakeliuunia ja neljä kaasukaminaa sekä talonmiehen asunnossa liesi kaakelikuorella ja peltikuvulla, paistinuuni sekä vedenlämmitin. Rakennukseen johdettiin alun perin sähköt, kun taas kaasun varassa toimineeseen B-siipeen ne vedettiin vasta myöhemmin.

Muutoksia

Ulkorakennuksen pohjoispään hormeihin tehtiin muutoksia 1890-luvulla, kun pesutupaan liittyvään talonmiehen huoneeseen tehtiin oma hormi piippuineen. Muutettaessa B-siipi asuntokäyttöön 1940-luvun lopulla entisiin talleihin ja liitereihin rakennettiin ilmeisesti uunit lämmitystä varten. Siirryttäessä keskuslämmitykseen vuonna 1955 Kerttulinkadun ulkorakennukseen tehtiin lämpökeskus, joka palveli myös akatemiataloa. Sen pihasiiven halkovarastoon rakennettiin kattilahuone ja akatemiataloon maanalainen lämpökanaali. Vuonna 1964 lämpökeskukseen asennettiin öljylämmityskattilat öljysäiliöineen. Rakennukset liitettiin kaukolämpöön vuonna 1985.

B-siiven asuntojen kunnostuksessa 1960-luvun lopulla kaikki uunit purettiin pois ja tiloihin asennettiin keskuslämmitysjärjestelmään liitetyt patterit. Myös A-siiven uunit purettiin pois 1960-luvulla tehdyissä muutostöissä (ainakin tilat 119–134) ja ne korvattiin pattereilla.

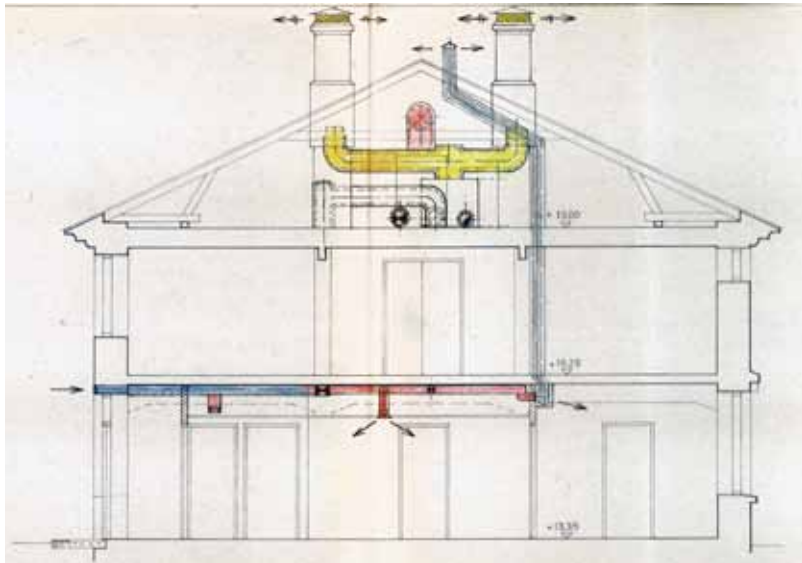
1970-luvun peruskorjauksessa lvis-asennukset pääosin uusittiin. Lvi-suunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Rosberg ja sähkösuunnittelusta Insinööritoimisto Sähköurto Matti Leppä Ky. Nykyiset asennukset ovat pääosin peräisin tältä ajalta, mutta niitä on myös uusittu myöhemmin tehdyissä muutostöissä.

A-siiven posti- ja toimistotiloihin asennettiin koneellinen ilmanvaihto. Toisen kerroksen kaikki vaakatasossa kulkevat kanavat asennettiin yläpuoliseen ullakotilaan. Ilmanvaihtokonehuone sijoitettiin B-siiven ullakolle, jonka ikkuna korvattiin ulkosäleiköllä. B-siiven asuntojen keittiöt, toimisto- ja sosiaalitalat varustettiin poistoilmapiipputalimin. Muilta osin rakennus ilmastoitiin painovoimaisesti. Asennuksissa hyödynnettiin vanhoja rakennusaineisia kanavia ja piippuja. Pihajulkisivuun avattiin uusia korvausilmasäleikköjä.

Suunnitelmapiiirustusten mukaan vanhoja pattereita säilytettiin osittain. Nykyiset patterit ovat kuitenkin 1960-luvulta tai sitä myöhemmältä ajalta. A-siiven ensimmäisen kerroksen ja ullakon

B-siiven perustustyöt käynnissä 1976. Koskinen/MV

A-siiven ilmanvaihtoa koskeva suunnitelmapiirustus 27.7.1976./ SKA

sähköasennukset uusittiin, kun taas toisessa kerroksessa asennukset säilytettiin suunnitelmien mukaan pääosin ennallaan. Uusi valaistus hoidettiin pääosin loisteputkivalaisimilla lukuun ottamatta B-siiven kahta asuntoa.

Myöhemmät lvis-muutokset ovat liittyneet käyttötarkoituksen muutoksiin. A-siivessä postin tilat muutettiin yliopiston toimistotiloiksi 1990-luvulla, jolloin mm. varastotilasta 200 tehtiin studiotila. Samat insinööritoimistot laativat suunnitelmat kuin vuoden 1976 peruskorjauksessa. Ensimmäisessä kerroksessa käytettiin enimmäkseen vanhoja valaisimia. Myös vanhat vesikalusteet pääosin säilytettiin.

B-siipi eli Bassin ulkorakennus

teksti: Markus Manninen ja Johanna Luhtala

Charles Bassin vuonna 1828 suunnitteleman entisen akatemiatalon ulkorakennuksen B-siiven pohjapiirros oli alkujaan selkeä ja symmetrinen. Kahdelle pääkäyttäjälle, maaherralle ja hovioikeuden presidentille, oli varattu samanaikaiset tilasarjat: leivintuvat kamareineen rakennusten päädyissä, halkoliiterit ja tallit lantahuoneineen pihanpuolella ja vaunutallit kadun puolella. Muut kadunpuolen tilat oli ajateltu akatemiatalon muiden käyttäjien, lääninhallituksen, tuomiokapitulin ja hovioikeuden halkokellareiksi.

Ulkorakennus rakennettiin vasta 1832 ja silloin käyttäjäkunta oli muuttunut jo merkittävästi, mm. hovioikeuden presidentin asuntoa ei sijoitettu akatemiataloon. Varmuutta ei olekaan siitä rakennettiinko B-siipeä koskaan alkuperäissuunnitelman mukaisesti vai tehtiinkö pohjaan jo tässä vaiheessa muutoksia. Suhteellisen varhaisessa vaiheessa pihan puolen vaunutalliksi suunniteltuun tilaan tehtiin maaherran rengin asuintilat [178 ja 180] ja kadunpuolelle talonmiehen asunto [156 ja osa 161:sta]. Keskeisen lantahuoneen [168] yläpuolelle, ullakon tasoon rakennettiin kaksiosainen käymälä [220].

Itsenäisyyden aikana 1940-luvulle mennessä talonmiehen asuntoa laajennettiin pihanpuoleisella hellahuoneella [155]. Lähes koko B-siipi muutettiin asuinkäyttöön 1940-luvun loppupuolella, jolloin sinne rakennettiin viisi pientä asuntoa keittiöineen ja wc-tiloineen. Asuntojen yhteinen pesu- ja

saunatila oli pihan puolella [162–165]. Vain osa kadunpuoleisista tiloista säilyi varastoina [161, 166, 169–173, 177 ja 179].

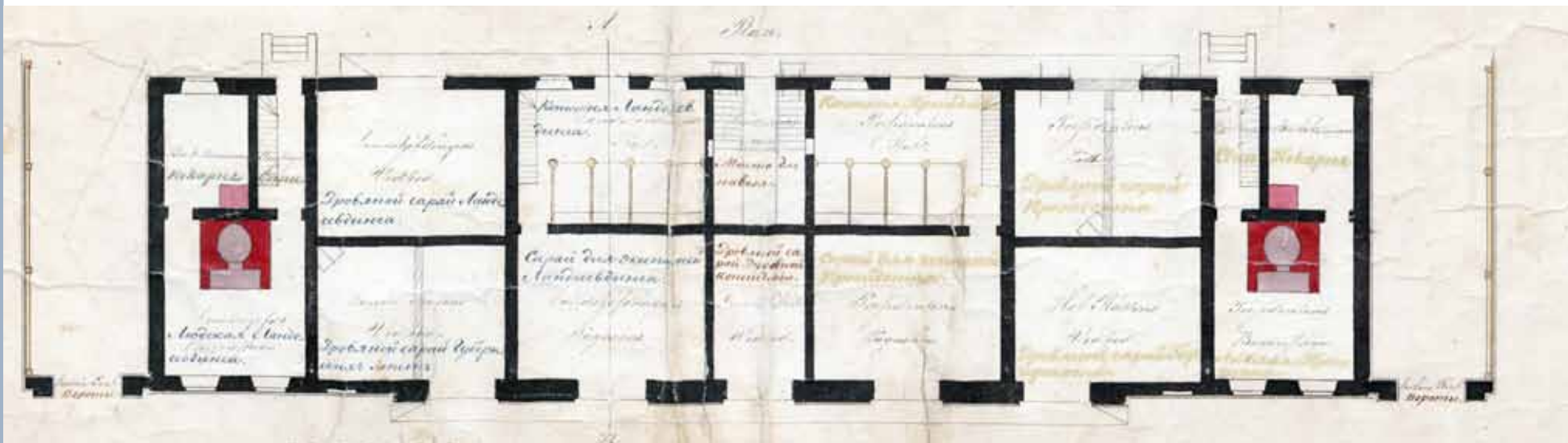
Peruskorjaus 1976

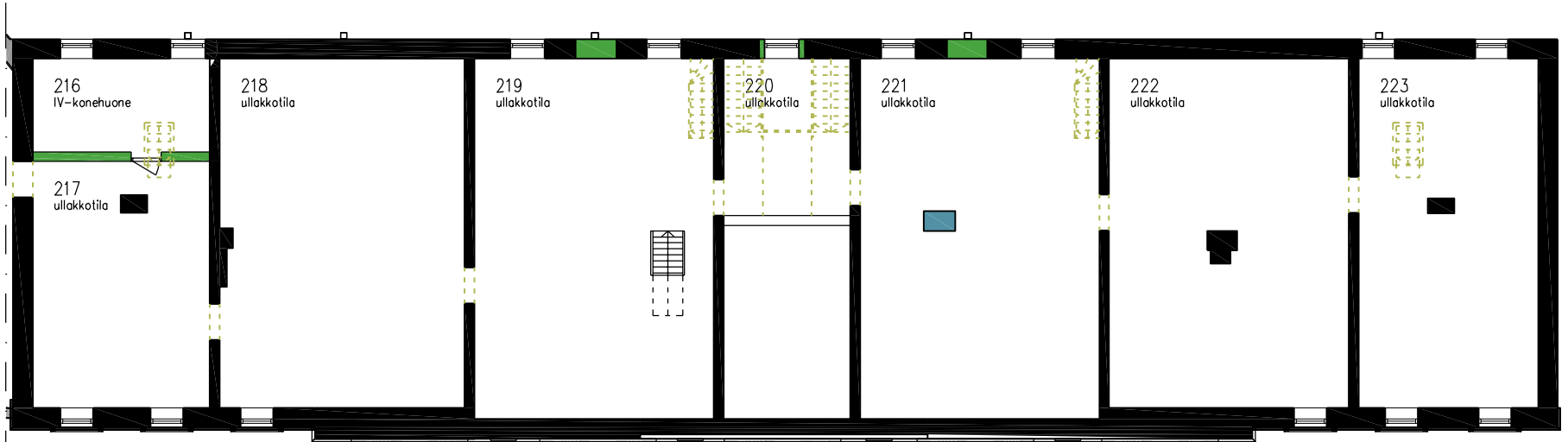
Peruskorjauksessa rakennuksen päätytilat säilyivät asuinkäytössä, mutta niiden tilanjakoa muutettiin [150–154 ja 156 sekä 181–186]. Pihanpuoleiset asunnot muutettiin piirirakennustoimiston tiloiksi [167–176, 178 ja 180]. Toimiston wc- ja siivoustilat tehtiin entiseen varastoon kadunpuolelle. Pihanpuoleiset saunatilat säilyivät muutettuina [162–165] ja niiden viereen sisustettiin henkilökunnan pukuhuone- ja sosiaalitilat [155, 157–161]. Kadunpuolella säilyi kolme varastotilaa [166, 177 ja 179], joista pohjoisimpaan tuli uudet portaat ullakkotiloihin. Ullakon pohjoispäähän sijoitettiin uusi IV-konehuone.

Myöhemmät muutokset

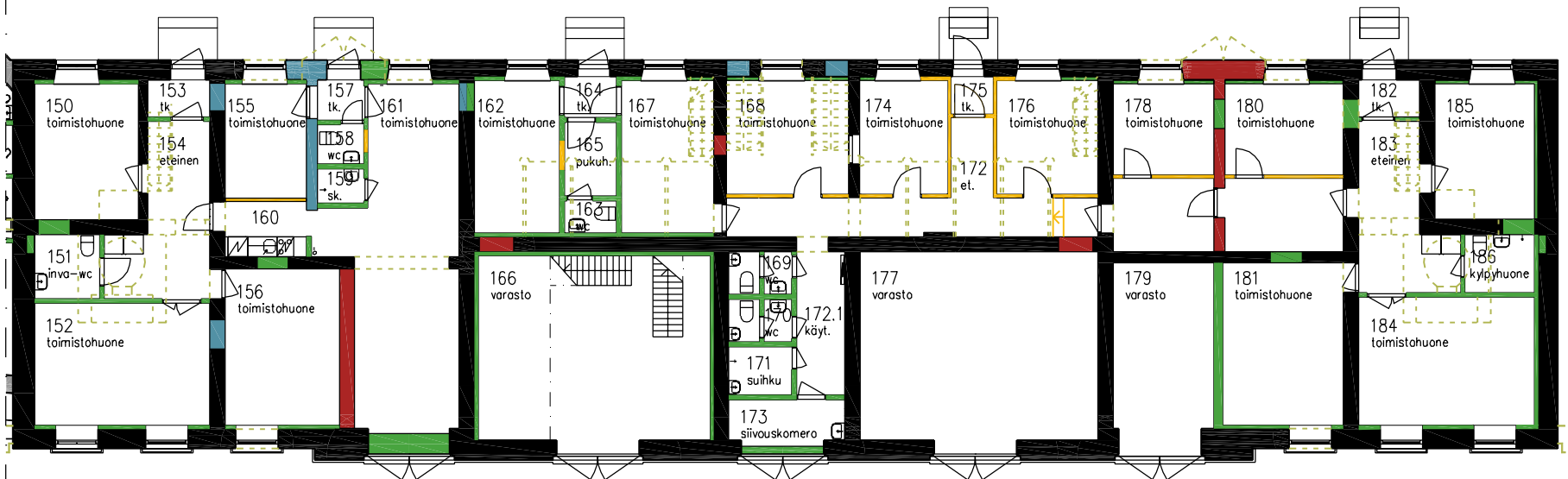
Vuoden 1987 korjauksessa B-siiven hovioikeuden toimistotiloja laajennettiin eteläpään asuntoon ja vuonna 2002 edelleen entisiin saunatiloihin. Tällöin myös pohjoispaan asunto ja sosiaalitilat yhdistettiin toimistohuoneistoksi. Tällöin avattiin joitakin uusia kulkuyhteyksiä tilojen välille ja yhden sisäänkäynnin paikkaa muutettiin [175].

Vuoden 1828 pohjapiirros-suunnitelma. KA RakH Icb:5/3

- purettu alkuperäisrakenne
- 1828 alkuperäispiirustusten mukainen rakenne (Bassi)
- 1832-1907 rakenteet
- 1911-1950 rakenteet
- 1951-1990 rakenteet
- 1991-2014 rakenteet

B / POHJOISPÄÄN TOIMISTOTILAT

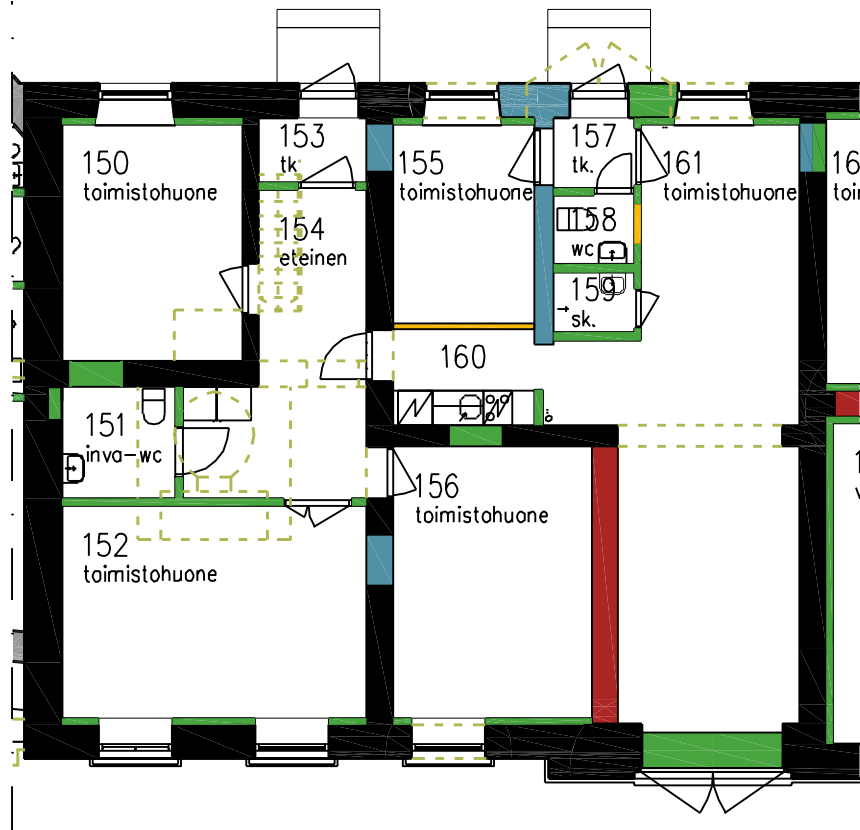
150–161

Pohjoispään toimistotilat on sijoitettu 1970-luvun peruskorjauksessa tehtyyn asuntoon ja sosiaalituloihin, jotka on nykyisin yhdistetty toisiinsa. Alkuperäisestä leivintuvasta ja liitereistä on jäljellä vanhat seinät ja osittain säilyneet ikkuna- ja oviaukotukset sekä yhdessä huoneessa kappaholvi.

Nykyisten toimistotilojen päätyhuoneissa (150–154) oli alun perin leivintupa eteistiloineen, josta johtivat portaat ullakolle. Väliseinän toisella puolella (155–161) oli vastakkain kaksi liiteriä, joista toinen avautui kadulle ja toinen pihalle. Osa kadun puoleisesta liiteristä 156 yhdistettiin ilmeisesti jo varhain leivintupaan talonmiestä varten. Huoneeseen saatiin valoa avaamalla valeikkuna ja tilaan rakennettiin

myös uuni. Talonmiehen yhden huoneen asuntoa laajennettiin myöhemmin pihan puolen liiteriin, josta erotettiin keittiö helloineen. Tässä vaiheessa eteisestä 154 avattiin oviaukko asuntoon ja vastaavasti yhteys leivintupaan laitettiin umpeen (tilojen 152/156 välinen oviaukko). Liiterit yhdistettiin läpiväylän ulottuvaksi ja molemmissa päissä oli suuret pariovet. Suunnitelmapiirustusten mukaan uusi lattia tehtiin betonista ja katto oli kokoliittilevyä.

1940-luvun lopulla B-siipi muutettiin pääosin asuntokäyttöön ja keittiöiden lisäksi asuntoihin rakennettiin wc-tilat. Isompi asunnoista (2h+k) sijoitettiin entiseen leivintupaan, josta purettiin pois suuri uuni ja pata muureineen. Entinen talonmiehen asunto säilyi yksinä. Yhteisestä sisäänkäyntitieteisestä johtivat portaat kuten ennenkin ullakolla oleviin säilytystiloihin. Portaiden alla oli isomman asunnon wc-tila. Liiteristä tehtiin autotalli (157–159, 161).

Pitkänomaisen toimistuhuoneen paikalla oli alkujaan kaksi liiteriä ja molemmissa päissä suuret pariovet. Kadunpuoleinen umpeenmuurattu ovisyvennyks näkyy huonetilan päätteenä.

Vuoden 2002 muutoksissa taukutilan kautta avattiin yhteys toimistoksi muutettujen asunnon ja sosiaalitulojen välille.

seinät verhoitiin levyillä. Laakaovet maalattiin ruskeiksi ja toimistoon 152 johtaa edelleen olohuonetta varten suunniteltu lasiaukkoinen ovi. Materiaaleja on myöhemmin osittain uusittu muun muassa lattioiden vinyylilaattoja on vaihdettu linoleum-matoiksi. Wc- ja suihkutilojen värikkäät laatat ja paneelikatot on säilytetty lukuun ottamatta entistä kylpyhuonetta, joka on muutettu inva-mitoituksen täyttäväksi.

Toimistohuoneen 152 eli entisen leivin- ja pesutuvan kappaholvi on todennäköisesti alkuperäinen.

Nykyinen tilajako on peräisin 1970-luvun peruskorjauksesta. Isompaa asuntoa suurennettiin yhdistämällä siihen kadunpuoleinen huone 156. Keittiö siirrettiin pihan puolelle, johon avattiin ovi eteis-tilasta. Oma kylpyhuone rakennettiin keittiön ja olohuoneen väliin. Samalla laitettiin umpeen niiden välinen alkuperäinen oviaukko. Ulkolle johtavat portaat purettiin pois. Muut tilat muutettiin henkilökunnan sosiaalitiloiksi (155–161). Entisen autotallin pihanpuoleinen ovi kavennettiin sosiaalitilojen sisäänkäyntioveksi. Kadunpuoleinen oviaukko muurattiin umpeen ja se näkyy syvennyksenä huoneen 161 länsipäässä. Ulko-ovi jätettiin kuitenkin paikoilleen julkisivuun. Tautoktila 155 tehtiin asunnon entiseen keittiöön. Niiden väliin rakennettiin wc-, pesu- ja siivoustilat.

Vuonna 2002 asunto ja henkilökunnan sosiaalitilat yhdistettiin toimistotiloiksi purkamalla siivouskomero ja avaamalla käytävä tautoktilan 155 läpi (vanha oviaukko). Toimistohuoneeksi 161 muutetun entisen pukuhuoneen pihajulkisivuun avattiin uusi ikkuna.

Myös nykyasu on pitkälti 1970-luvun peruskorjauksesta, jolloin alapohjat, seinien rappaukset ja kattopintojen levytykset uusittiin. Toimistohuoneessa 152 eli entisessä leivintuvassa on kuitenkin säilynyt todennäköisesti alkuperäinen kappaholvi. Uudet väliseinät tehtiin kahi-tiilestä tai levyrakenteisina avosaumoin. Myös lisäeristetyt ulko-

B / KESKIOSAN TOIMISTOTILAT JA VARASTOT

162–177

Alkujaan talleista ja liitereistä koostunut keskiosa jakautuu nykyisin pihan puoleisiin toimistotiloihin ja kadunpuolen varastoihin. 1970-luvun tilajako ja asu ovat pitkälti säilyneet myöhemmistä muutoksista huolimatta.

Liiterien, tallien sekä lantalan alkuperäiset väliseinät ovat edelleen paikoillaan, mutta käyttötarkoitusten muuttuessa tiloja on jaettu uusin väliseinoin ja niiden välille on avattu uusia yhteyksiä. Alkuperäinen pohjamuoto on säilynyt vain kahdessa isossa varastoiksi (166 ja 177) muutetuissa halkoliiterissä. Niiden seinä- ja kattopinnat on levytetty, varaston 177 seinälevytyksiä on osittain purettu pois. Ainut yhteys ullakolle on nykyisin varastosta 166. Sinne tehtiin 1980-luvulla parvi

piirirakennustoimiston säilytystilaksi.

Toimistohuoneiden paikalla oli alkujaan tallit ja keskellä lantala. Ne muutettiin 1940-luvun lopulla yhdeksi asunnoksi (2 h+k) sekä asunon yhteiseksi saunatilaksi, joihin oli molempiin erillinen sisäänkäynti pihalta. Asunnosta avattiin yhteys alemmalla tasolla olevaan kadun puolen varastoon (169-173) eli entiseen halkoliiteriin.

Muutettaessa asunto 1970-luvun lopulla toimistoksi avattiin sydänmuuria vasten keskikäytävä. Viisi toimistohuonetta omalla sisäänkäynnillä sijoituivat pihan puolelle, joista kaksi (178, 180) eteläpäähän. Asuntojen yhteinen saunatila (162–165) säilytettiin samalla paikalla. Kadun puolen kaksi suurta autotalli- ja varastotilaa muutettiin molemmat varastoiksi. Niiden välinen kapea varasto jaettiin toimistoa palveleviin wc-, suihku- ja siivoustiloihin käytävineen. Lattiaa korotettiin noin metrin verran. Kadulle avautuva pariovi muurattiin sisäpuolelta umpeen ja se näkyy syvennyksenä siivoustilassa 173.

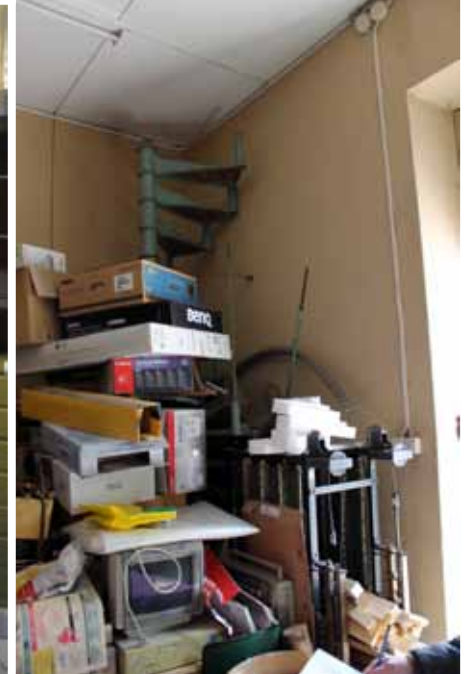

1970-luvun peruskorjauksessa avattiin sydänmuuria vasten käytävä, jonka varrelle sijoitettiin toimistohuoneita

Vuoden 2002 muutostöissä pihanpuoleinen toimistohuone (175–176, osa käytävästä 172) ja sen vierellä ollut eteinen jaettiin kahdeksi työhuoneeksi. Uusi eteinen sijoittui huoneiden väliin ja samalla ulko-ovi sekä sen viereinen ikkuna vaihdettiin alkuperäisille paikoilleen. Myös käytävän luiska korvattiin porrasaskelmilla. Sauna ja pesuhuone on myöhemmin muutettu työhuoneeksi 162 ja pukuhuone on varastotilana 165.

1970-luvun toimistoasu on pitkälti säilynyt myöhemmistä muutoksista huolimatta. Sen aikaiset seinät ovat valkeiksi maalattuja tiiliseiniä tai levyseiniä avosaumoin. Myöhemmin tehdyt väliseinät on puolestaan tasoitettu. Vanhojen ruskeiden laakaovien ja puupaneeliovien seassa on uudempia valkeiksi maalattuja ovia. Lattioiden vinyylilaattoja on vaihdettu linoleum-matoiksi. Pesu- ja wc-tilojen värikkäät laatat ja paneelikatot on kuitenkin säilytetty.

Oik: Varastosta 166 on ainoa käynti ullakolle ja tilassa oleva parvi on 1980-luvulta.

Toimiston märkätilat on sijoitettu käytävän varrelle entiseen liiteriin, jonka leveä ovi-aukko muurattiin umpeen sisäpuolelta.

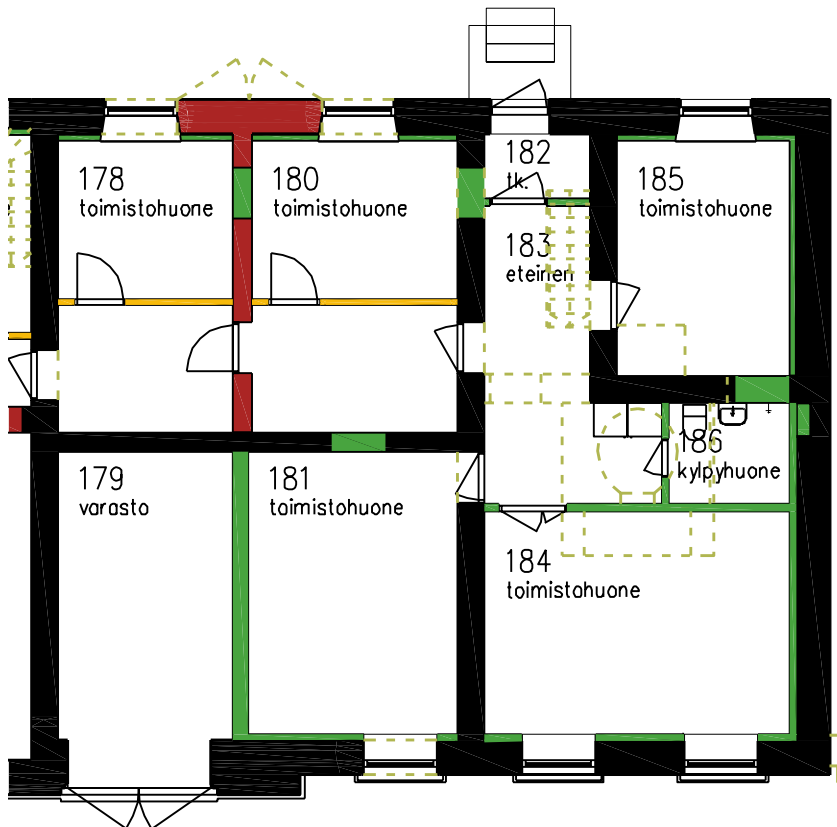
B / ETELÄPÄÄN TOIMISTOTILAT

178–186

Toimistotilojen nykyinen tilajako ja asu ovat pääosin peräisin 1970-luvun peruskorjauksesta, jolloin tilat rakennettiin käytännössä katsoen uudestaan. Alkuperäisen leivintuvan ja liitereiden muuratut seinät ja osittain myös ikkuna- ja oviaukot ovat kuitenkin säilyneet.

Eteläpää suunniteltiin pohjoispään peilikuvaksi ja siinä oli alkuaan leivintupa eteistiloineen, kadulle avautuva halkoliiteri sekä pihanpuolen halkoliiteri, joka muutettiin ilmeisesti jo varhaisessa vaiheessa eteistilaan avautuvaksi renkituvaksi uuneineen ja helloineen. Tässä vaiheessa liiterin ulko-ovi muurattiin umpeen ja sen molemmin puolin avattiin uudet ikkunat.

Leivintupa muutettiin 1940-luvun lopulla vastaavanlaiseksi asunnoksi (2h+k) kuin pohjoispäässä purkamalla suuri leivinuuni ja pata

muureineen. Yhteisessä eteistilassa oli ullakon varastoihin johtava porras ja niiden alla päätyasunnon wc-tila. Entistä renkitupaa laajennettiin kadun puolelle liiteristä lohkaistulla olohuoneella (181). Asuntoihin tehtiin keittiöiden lisäksi omat wc-tilat. Jäljelle jääneeseen liiteriin 179, johon aukesivat suuret pariovet, sijoitettiin autotalli.

Nykyinen tilajako ja pitkälti myös pintamateriaalit ovat peräisin 1970-luvun peruskorjauksesta. Vanhat väliseinät ovat säilyneet paikoillaan, mutta tilat on yhdistetty toisiinsa kadulle avautuvaa varastoa lukuun ottamatta. Peruskorjauksessa eteläpäätyyn jätettiin vahtimestaria varten yksi asunto (2h+k), jonka huonejärjestystä muutettiin. Olo- ja makuuhuone (184 ja 181) sijoittuivat kadun puolelle ja keittiö (185) sisäpihalle. Makuuhuoneeseen avattiin uusi yhteys eteisestä. Ullakolle johtava porras purettiin ja ulkoseinää vasten rakennettiin uusi kylpyhuone. Pihan puolen huoneet 178, 180 yhdistettiin keskiosan toimistotiloihin ja asunnosta eteistilaan johtanut oviaukko suljettiin. Pääosa väliseinien myöhemmin avatuista aukoista muurattiin umpeen.

Vuonna 1988 asunto (181–186) otettiin toimistokäyttöön vähäisin muutoksin. Se yhdistettiin keskiosan muihin toimistotiloihin avaamalla eteistilan 183 ja käytävän välinen vanha oviaukko. Olo- ja makuuhuoneisiin sijoitettiin työhuoneet ja keittiöön taukotila. Ovet, kiinteät kaapistot ja vaatenaulakot säilytettiin, mutta lattioiden vinyylilaatat muutettiin linoleum-matoiksi. Myös taukotila on muutettu myöhemmin toimistohuoneeksi purkamalla keittiö. Toimistokäytävää jatkettiin työhuoneiden 178 ja 180 edustalle ja ne erotettiin väliseinän käytävästä.

Ilmeeltään toimistotilat ovat pitkälti 1970-luvun asussaan, jolloin koko alapohja rakennettiin uudestaan ja kaikki pinnat uusittiin. Tiiliseinät rapattiin uudestaan ja lisäeristetyt ulkoseinät verhottiin avosaumatuin levyin. Sen aikaiset väliseinät ovat levyrakenteisia tai puhtaaksimuurattuja tiiliseiniä. Lattiapintojen vinyylilaatat ja keeramiset laatat ovat pääosin 1970-luvulta. Kattopinnat on levytetty yläpohjan eristeiden uusimisen yhteydessä. Laakaovet on maalattu ruskeiksi ja toimistoon 184 johtaa edelleen olohuoneeseen suunniteltu lasiaukkoinen ovi. Lattioiden vinyylilaattoja on osittain uusittu linoleum-matoiksi. Kylpyhuoneen 186 materiaalit uudistettiin samalla kun se tehtiin inva-omitoituksen täyttäväksi.

Ulkoseinät on lisäeristetty 1970-luvun peruskorjauksessa ja ne on verhoitu avosaumatuin levyin.

Eteistilasta johti alkujaan portaat ullakon varastoihin. Tiloihin 180 ja 185 johtavat oviaukot on avattu myöhemmin.

B / ULLAKKO

213, 216–223

1970-luvun peruskorjauksessa ullakon eri tilat yhdistettiin toisiinsa avaamalla koko siiven läpi ulottuva yhteys. Samalla uusittiin yläpohjan eristeet, vanhan tiilipermannon sijaan lattiat levytettiin ja katto- tuoleja vahvistettiin.

Nykyään varastotilana olevalle ullakolle on vain yksi käynti kadunpuolen varastosta 166 eli entisestä halkoliiteristä. Alkujaan ullakko jakautui ilmeisesti neljään osaan. Molemmissa päissä olevista leivintuvista johtivat portaat ullakolle. Ullakon keskutilassa 220, lantalan yläpuolella oli ikkunalliset käymälätilat, joihin oli käynti suoraan pihalta portaita pitkin. Käymälän molemmin puolin, tallien yläpuolella oli heinävarastot (nyk. osa tiloista 219 ja 221). Niihin johti talleista kapeat portaat ja heinät pudotettiin alas lattialuukuista. Kadun puoleinen liiteri (nyk. osa tilasta 220) oli piirustusten mukaan auki ullakolle saakka.

Ullakolle tehtiin muutoksia 1940-luvun lopulla, kun siipi muutettiin asuinkäyttöön. Tässä vaiheessa käymälät ja heinävarastot yhdistettiin osaksi ullakkoa ja julkisivussa olevat luukut ja ikkunat muurattiin umpeen. Päätyasuntojen eteistiloista oli edelleen pääsy ullakolle, jonne sijoitettiin asukkaiden varastotiloja. Varastosta 166 johtava porrasyhteys ullakon muihin tiloihin on ilmeisesti peräisin tältä ajalta.

1970-luvun peruskorjauksessa ullakon eri tilat yhdistettiin toisiinsa avaamalla uusia oviaukkoja väliseiniin. Koko siiven pituinen yhteys ulottui A-siiven nivelosan ullakolle 213 saakka, johon oli alusta saakka käynti vain B-siiven puolelta. A-siipeä palveleva iv-konehuone 216 rakennettiin viereiseen tilaan B-siiven puolelle. Päätyasunnoista johtavat

Osa ullakolla tallella olevista vanhoista rakennusosista on todennäköisesti peräisin akatemiatalosta.

portaat purettiin pois samoin kuin myöhemmin tehdyt puurakenteiset kopit ja kevyet välikatot.

Ullakkotila saa valoa sekä kadun ja pihan puolen pienistä yksipuitteisista ikkunoista. Pihan puolen ikkunat kolmea lukuun ottamatta on korvattu säleiköillä. Lattiapinnat on levytetty yläohjan eristeiden uusimisen yhteydessä. A-siiven nivelosan 213 lattia on betonia ja seinät

Ullakon kattorakanteita on vahvistettu ja seiniä on jouduttu tukemaan perustusten vajoamisen takia.

ovat osin puhtaaksimuurattuja, osin alaosastaan rapattuja. Muilta osin seinäpinnat ja savuhormit ovat slammattuja. Iv-konehuone on muurattu kahi-tiilistä. Kattotuoleja on jouduttu vahvistamaan useampaan otteeseen mm. tilassa 220 ja 223. Ulkoseinien tukemiseksi on lisätty rungon poikki meneviä vetotankoja.

A-siipi eli Ahrenbergin laajennus

teksti: Markus Manninen ja Johanna Luhtala

Jac. Ahrenbergin v. 1908 suunnittelema A-siipi mitoitettiin lääninmaanmittauskonttorin tarpeita vastaavaksi. Lähes puolet rakennuksen alakerran lattia-alasta oli varattu arkistoille [100–118] ja toinen puoli piirustussalille [119–121] sekä toimisto- ja työhuonetoille [122a–e]. Pääsisäänkäynti oli kadun puolella kaarevassa vestibyyliosassa, jonka aulasta [126] oli yhteys pihaovelle. Vestibyylin pihanpuoleiset tilat olivat vahtimestarin asuntona [129–134]. Rakentamisen aikana v. 1909 ullakon kaksi pohjoista tilaa otettiin tuomiokapitulin arkistokäyttöön palosuojausta parantamalla [200–210]. Lopulta ullakolle sijoitettiin maanmittauskonttorin arkistotilat.

Vuonna 1916 alakerran arkistotiloilta vapautuneisiin tiloihin siirrettiin piirustussali [100–112] ja toimisto [114–118]. Tässä yhteydessä avattiin kadun puolelle uusi sisäänkäynti [116]. Rakennuksen eteläosaan tehtiin lisää työhuoneita. 1920-luvulla ullakon eteläpää muutettiin työhuone- tai piirustussalikäyttöön ja sinne avattiin neljä kattoikkunaa. Lääninmaanmittauskonttorin muutettua pois alakerran tilat jaettiin vuonna 1933 valtionverolautakunnan [100–121] ja postikonttorin [122–126] kesken. Postin asiakastila sijoitettiin entisten toimistohuoneiden paikalle [122c–e].

Ullakolle rakennettiin sotien jälkeen työhuonematilat v. 1945 perustetulle maanlunastuslautakunnalle [204–212]. Pihanpuoleinen ullakolle johtava ovi

[118] on avattu mahdollisesti tässä vaiheessa. Postin tiloja laajennettiin vuonna 1961 entiseen asuntoon, jonne tuli kirjeenkantajien tilat [129–134], ja verotoimistolta vapautuneisiin tiloihin [119–121]. Ullakon toimistotiloihin muutti viimeistään 1970-luvun alkupuolella Turun piirirakennustoimisto.

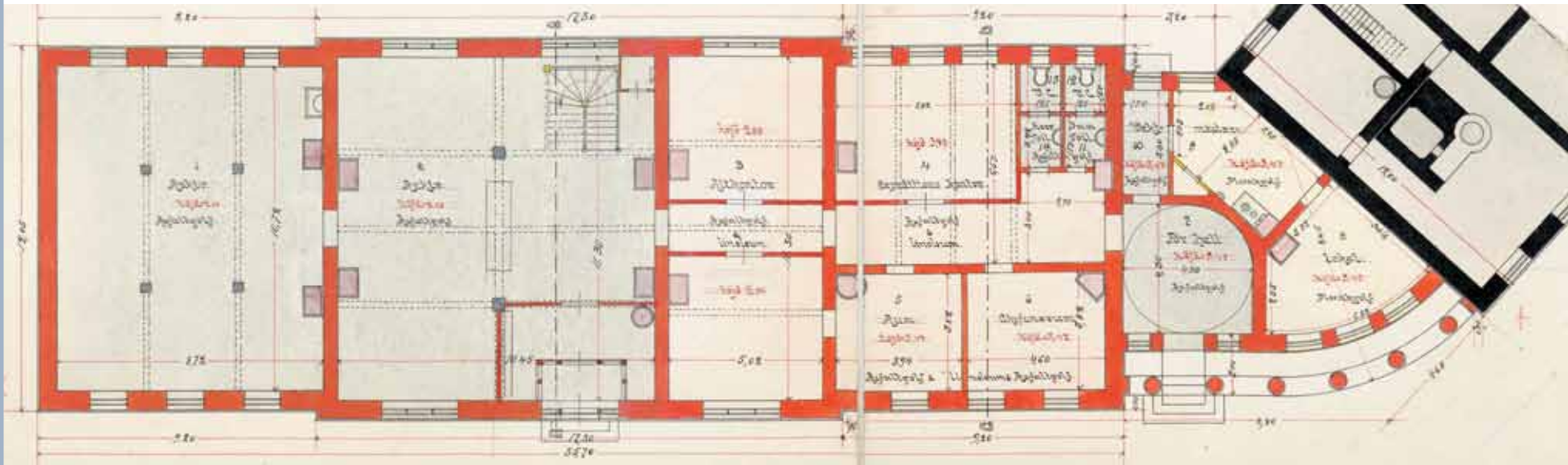
Peruskorjaus 1976

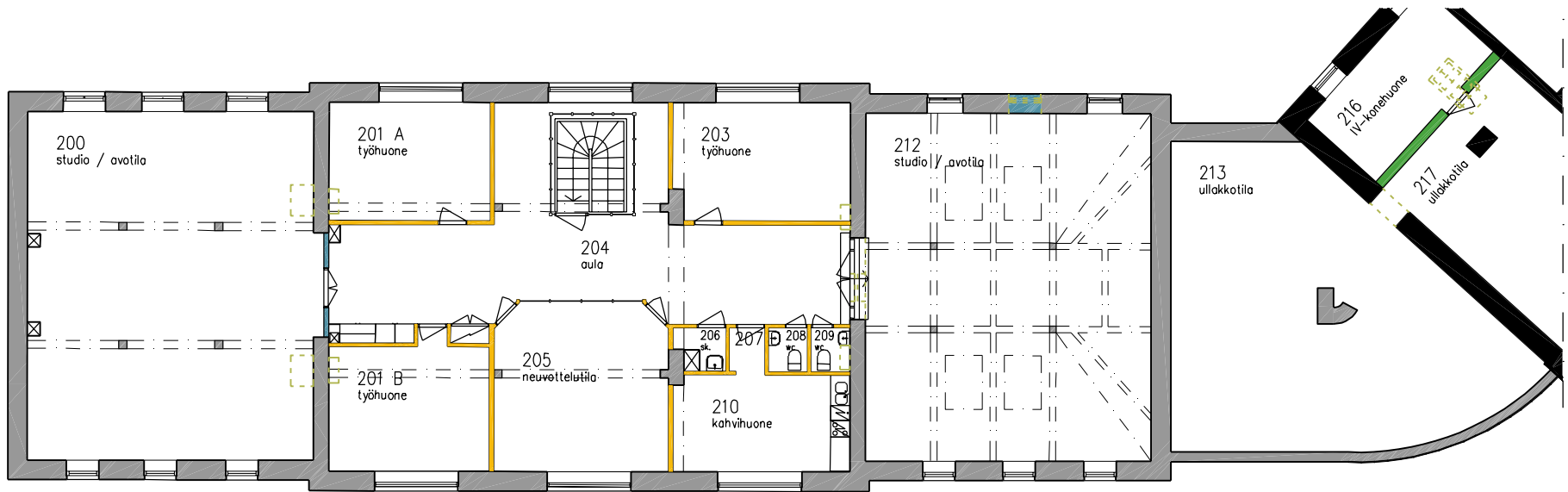
Peruskorjauksessa kaikki alakerran tilat muutettiin postikonttorin käyttöön. Pääosa työhuonetoista sijoitettiin pohjoispäättyyn [100–112], joiden yhteyteen tuli uusi asiakastila [114–116]. Eteläpään huoneet muutettiin pääosin postinkäsittelytiloiksi, tosin vestibyyliaulassa oli edelleen ns. box-asiakastila. Kirjeenkantajien sosiaalitalat uudistettiin [124, 129–134]. Yläkerran tilat säilyivät entisellään.

Myöhemmät muutokset

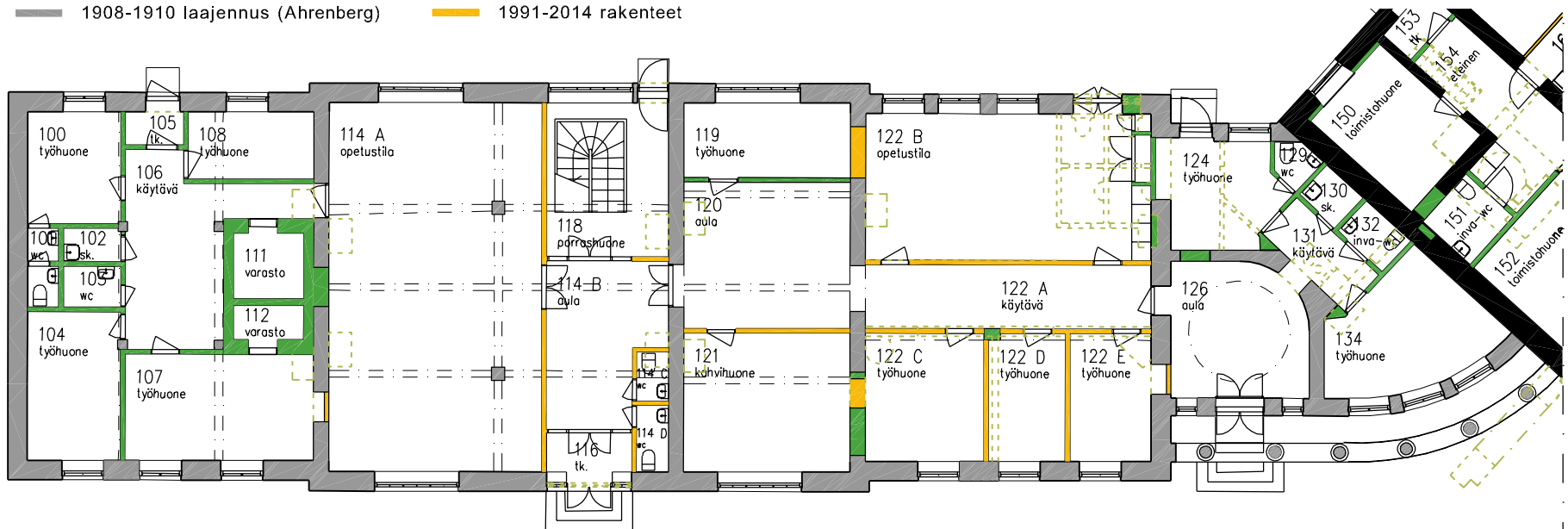
Vuonna 1992 postin käytössä olleet tilat muutettiin Turun yliopiston opetus- ja työhuonetoiksi ja huonejärjestys muutettiin nykyiseksi. Yläkerran piirirakennustoimiston tiloja laajennettiin entisiin varastotiloihin ja uudistettiin koko kerroksen käsittäväksi ”studio”-tiloiksi. Myöhemmin myös yläkerran tilat on otettu yliopiston käyttöön.

A-siiven toteutuspiirustukset vuodelta 1908, joihin on lisätty jälkikäteen vuonna 1916 tehdyt muutokset. KA RakH Ica:246/5 ja 6

- - - purettu alkuperäisrakenne
- 1828 alkuperäispiirustusten mukainen rakenne (Bassi)
- 1832-1907 rakenteet
- 1908-1910 laajennus (Ahrenberg)
- 1911-1950 rakenteet
- 1951-1990 rakenteet
- 1991-2014 rakenteet

A / SISÄÄNKÄYNTIAULA, SEMINAARI- JA TYÖHUONEET

100–118

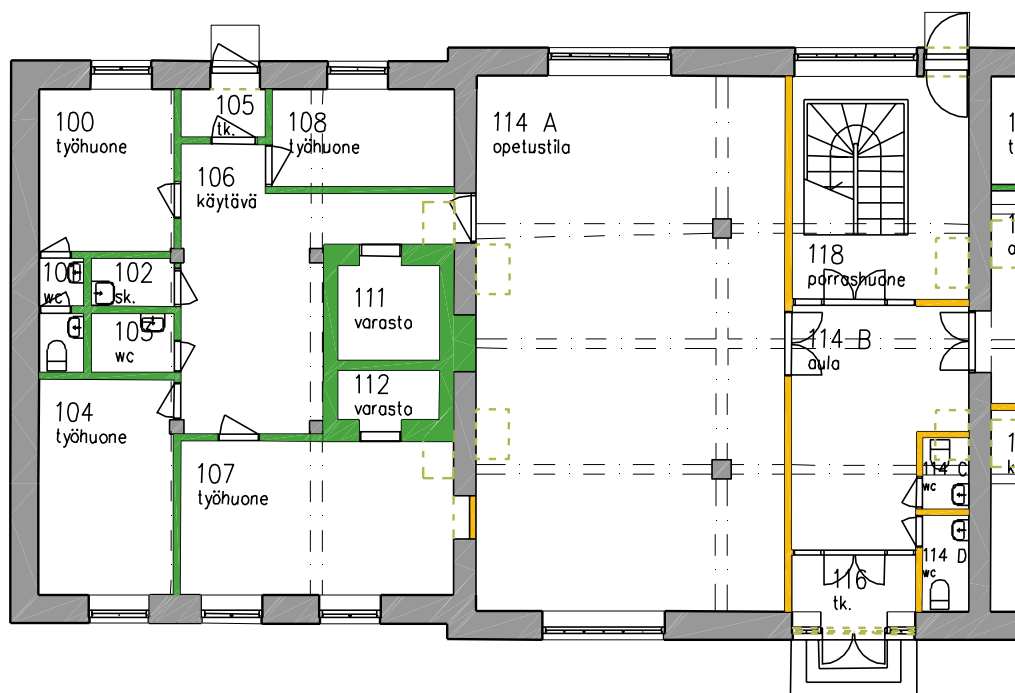
Alkujaan arkistosaleiksi suunnitellut pohjoispään tilat on jaettu nykyisin useiksi huoneiksi. Tilajako on pitkälti 1970-luvun peruskorjauksesta. Kerrosten välinen alkuperäinen porraskerros on säilynyt samoin kuin teräsbetonipilarit palkistoinen, jotka ovat osittain näkyvillä.

Toimistotilojen 100–112 paikalla oli alkujaan maanmittauskonttorin arkistosali, jonka keskellä oli neljä betonipilaria palkistoinen ja molemmilla ulkoseinillä kolme ikkunaa. Eteläseinältä johti oviaukko viereiseen arkistosaliin ja aukon molemmin puolin oli kaksi kaakeliuunia. Lattiapintana oli asfaltti.

Pilarit ovat edelleen näkyvissä, mutta ne rajaavat 1970-luvulla rakennettujen seinien kanssa pienen ikkunattoman aulatilan. Peruskorjaukseen saakka yhtenäisenä säilynyt sali jaettiin postin tiloiksi ja pihalta avattiin keskimmäisen ikkunan paikalle uusi sisäänkäynti. Työhuoneet sijoittuvat ulkoseinille ja keskellä runkoa on betonista valetut volvitilat 111–112. Muut väliseinät ovat puhtaaksimuurattuja. Postin

Opetustilassa 114 A on näkyvissä alkuperäiset betonipilarit palkistoinen.

aikana pihan puoleisissa työhuoneissa (100, 108) oli henkilökunnan lepo- ja pukuhuoneet.

Opetustilassa 114a, joka alkujaan muodosti yhtenäisen arkistosalin nykyisten aulatilojen 114b-d ja porrashuoneen 118 kanssa, on näkyvissä alkuperäiset betonipilarit palkistoinen. Valoa tilaan antavat ulkoseinien suuret moniruutuiset ikkunat. Kadunpuolen sisäänkäynti avattiin keskimmäiseen ikkunaan vuonna 1916, kun arkisto muutettiin maanmittauskonttorin toimistoksi. Oven eteen rakennettiin tuulikaappi. Pilareiden väliin sijoitettiin asiakastiski ja lattia päällystettiin linoleumilla. Samassa yhteydessä päätyhuoneeseen (100–112) tehtiin piirustussali.

1930-luvun alusta vuoden 1978 peruskorjaukseen saakka pohjoispään tilat olivat valtionverolautakunnan käytössä ja tilat 114–118 jaettiin väliseinillä. 1960-luvulla porraskerros erotettiin muista tiloista levyseinällä ja kadunpuoleisen tuulikaapin viereen rakennettiin wc-tilat, samoilta paikoilta kuin nykyiset. Peruskorjauksessa postin tilat laajenivat koko kerrokseen ja yhteydet eteläpäähen avattiin uudelleen. Sali 114 peruskorjattiin yleisötilaksi, johon sijoitettiin asiakastiski. Tuulikaappi ja porrasta rajaavat seinät rakennettiin uudestaan ja portaan viereen

Aula 114B muodosti alkujaan vierisen opetustilan 114A kanssa yhtenäisen arkistotilan. Siiven keskelle avattu kadunpuoleinen sisäänkäynti on vuodelta 1916. Sekä sisäänkäynnin että vastapäätä sijaitsevan porrashuoneen lasiseinät ovat 1990-luvulta.

Alkuperäinen betoniporras hiottuine porraaskelmineen ja teräskaitteineen on säilynyt. Porras on alakerran osalta erotettu myöhemmin omaksi porrashuoneekseen.

tehtiin lomakevarasto.

Muutettaessa tilat vuonna 1992 yliopiston opetus- ja toimistotiloiksi väliseinät säilyivät pääosin paikoillaan. Pohjoispään käytävää 106 levennettiin purkamalla arkisto. Suurin muutos oli yleisötilan 114 paikalle tehty opetustila. Samalla aulan ja porrashuoneen sekä tuulikaapin välille tehtiin uudet lasiseinät ovineen. Pintamateriaaleja uudistettiin osittain. Aulan, käytävien ja opetustilojen vinyylilaatat uusittiin, työhuoneissa ne säilyivät ennallaan. Myös alakatot uusittiin pääosin. Tilojen ilme muuttui, kun vaaleammat värit korvasivat 1970-luvun ruskeasävyisen värimaailman.

A / AULA, SEMINAARI- JA TAUKOTILAT SEKÄ TYÖHUONEET

119–122 E

Suuret toimisto- ja piirustuslait on monien muutosten jälkeen palautettu lähemmäksi alkuperäistä tilajakoa. 1970-luvun ilme on pitkälti säilynyt, vaikka viimeisin yliopistoa varten tehty kunnostus on 1990-luvun alusta.

Aula 120 ja sen molemmin puolin oleva työhuone 119 ja taukotila 121 muodostivat alkujaan yhtenäisen läpironkon ulottuvan piirustusalin, joka sai valoa suurien moniruutuisten ikkunoiden kautta. Kattopintaa jakoivat kolme betonipalkkia ja pohjoisseinällä oli kaksi kaakeliuunia. Tila jaettiin keskikäytävällä kahdeksi piirustuskonttoriksi jo vuonna 1916. Nykyinen taukotila 121 vastaa kooltaan sen aikaista piirustuskonttoria. Tilan kattopinna näkyy yksi betonipalkki. Huoneen eteläseinässä oli ovi viereiseen työhuoneeseen.

Nykyisen opetustilan 122b ja käytävän 122a paikalla oli aluksi konttorin suuri toimisto ja pihanpuolen kulmauksessa kaksi wc-tilaa. Kadunpuolella oli kaksi työhuonetta, joista toinen oli päällikön

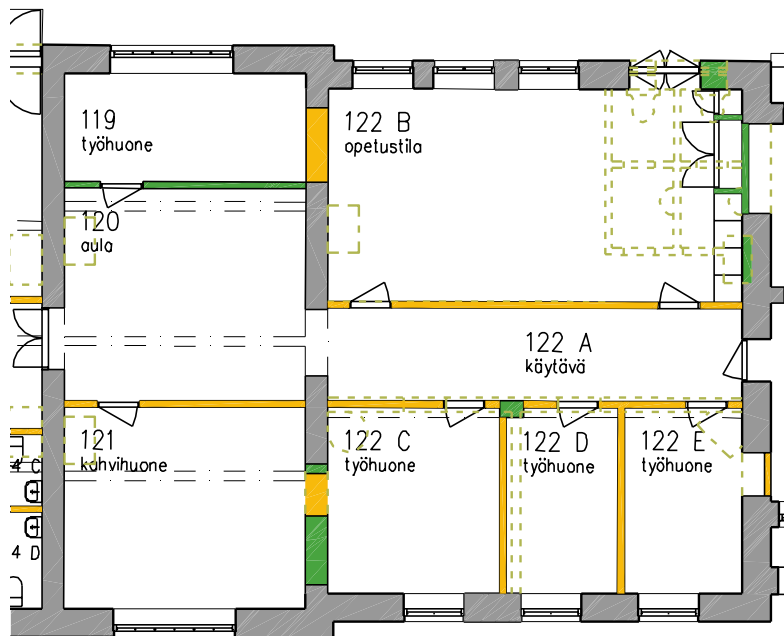

(lääninarkkitehdin) työhuone. Tilojen välille tehtiin käytävä vuonna 1916. Kattopintoja jäsensivät betonipalkit. Huoneiden lisäksi myös käytävällä oli kaakeliuuni. Piirustusten mukaan vain käytävillä oli linoleum-matot, muissa tiloissa asfalttilattia.

1930-luvun alussa postin haarakonttori sijoitettiin nivelosan (124–134) lisäksi tiloihin 122a–e. Ne erotettiin pohjoispuolen tiloista muuraamalla väliseinän oviaukot umpeen (121/122c ja 122a/120). Tässä yhteydessä pihanpuolen huone 122b ja käytävä 122a yhdistettiin jälleen yhdeksi isoksi tilaksi. Myös sisäänkäyntihallin 126 ja käytävän 122a välistä oviaukkoa kavennettiin. Vastaavasti avattiin uudet aukot tilasta 122e sisäänkäyntihalliin 126. Toinen wc-tiloista purettiin ja sen vierestä avattiin yhteys käytävälle 124.

1960-luvulla posti laajeni tilojen 119–121 puolelle, jotka jaettiin postinhoitajan ja arkiston sekä postin käsittelytilaksi. Lisäksi tiloissa oli pieni säleiköllä erotettu kahvihuone wc-tiloineen. Asiakaspalvelu sijoitettiin tilaan 122 ja se säilyi samalla paikalla 1970-luvun peruskorjauksessa. Tässä vaiheessa kaikki kaakeliuunit purettiin. Kantavaan seinään avattiin tilojen 119/122b ja 121/122c välille aukot, jotka taas myöhemmissä korjauksissa on laitettu umpeen.

1970-luvun peruskorjauksessa posti laajeni koko kerrokseen.

Oik: Opetustilan 122B paikalla oli alkujaan maanmittauskonttorin suuri toimistotila, johon kuului myös käytävä 122A. Päätynurkassa oli kaksi wc-tilaa. Niiden paikalla, verhon takana, on nykyisin 1970-luvulla postin tiloja varten avattu lastauslaiturin ovi.

Kaikki kevytrakenteiset väliseinät purettiin pois ja uudet tehtiin kahiitiilestä. Myöhempiä oviaukkoja laitettiin umpeen. Nykyisen aulatilaa 120 paikalla oli pakettihuone, pihanpuolella toimistohuone 119 ja kadunpuolella taukotila 121. Tilat 122a–e yhdistettiin yhdeksi suureksi tilaksi postinkäsittelyä varten. Pihan puolen nurkkaan entisten wc-tilojen ikkunoiden paikalle avattiin pariovi lastauslaiturille ja sen eteen rakennettiin tuulikaappi.

1990-luvun alussa tilat muutettiin yliopiston opetus- ja toimistotiloiksi, jolloin nk. postinkäsittelytila 122 jaettiin väliseinän lähes alkuperäisen mukaisesti kahteen osaan keskikäytävällä. Pihan puolelle sijoitettiin opetustila 122b ja lastauslaiturin tuulikaappi purettiin pois. Kadun puolelle sijoitettiin kolme työhuonetta. Pakettihuoneen paikalle tehtiin aulatila 120 ja toimistohuone 119 jäi entiselleen, mutta myöhemmin avattu yhteys tilaan 122 laitettiin umpeen. Taukotila 121 säilyi entisessä paikassaan, mutta sitä laajennettiin. Pintamateriaaleja uusittiin osittain. Materiaalivalikoima noudatti kuitenkin pitkälti

Vas: Aula 120 kuului alun perin osana läpiväylän ulottuvaan piirustussaliin. Alakaton alapuolella näkyvät alkuperäisiä betonipalkkeja.

1970-luvulla käytettyjä. Tilojen ilme muuttui ennen kaikkea uusien vaaleiden värisävyjen seurauksena. Aulaa ja käytävää jäsenettiin pieniruutuisin väliseinäikkunoin.

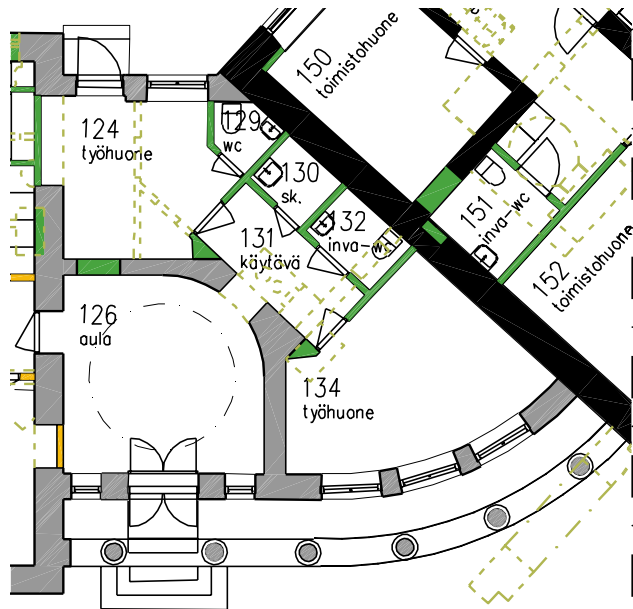
A / SISÄÄNKÄYNTIAULA, TYÖHUONEET

124–134

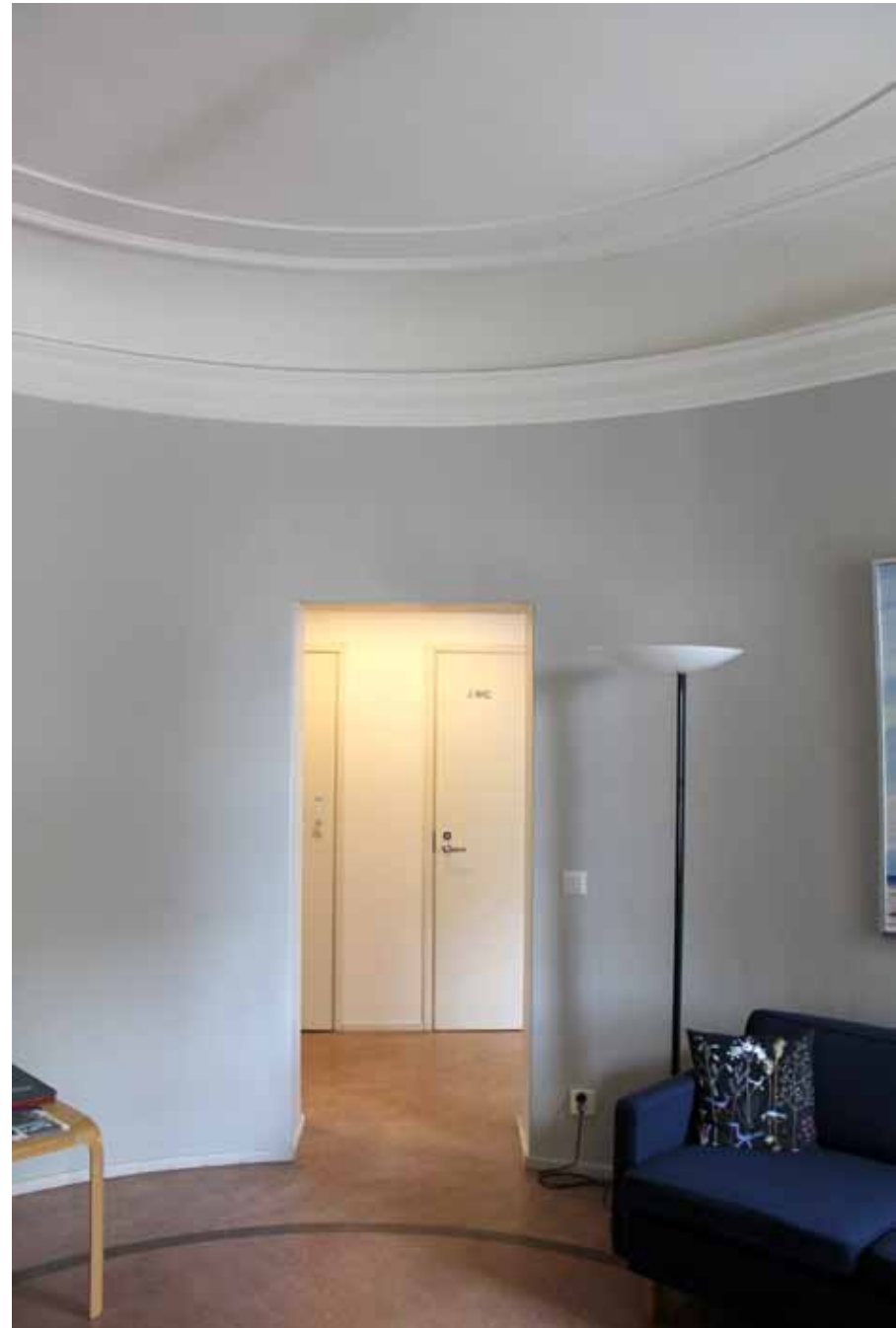
Maanmittauskonttoria varten suunniteltu pieni kaarevaseinäinen pääsisäänkäyntihalli on koko rakennuksen parhaiten säilynyt tila. Nykyisin se on vain yksi A-siiven monista sisäänkäynneistä. Hallin lisäksi nivelosassa oli alun perin vahtimestarin asunto.

Hallin kaareva seinä jäsentää yhdessä kattopinnan ympyränmuotoisen koristeprofiloinnin kanssa moneen eri suuntaan aukeavaa tilaa. Alkuperäisen ulko-oven eteen on myöhemmin lisätty välioveksi peiliovi, joka työntyy seinäpinnasta huoneeseen päin. Sisäänkäynnin lisäksi hallissa oli alkuaan kaksi oviaukkoa. Näistä käytävälle 122 johtava ovi on edelleen käytössä. 1930-luvulla halli palveli postikonttorin sisäänkäyntinä ja siinä yhteydessä avattiin alkuperäissuunnitelmien mukainen, mutta toteutumatta jäänyt ovi tilaan 122e. Se murattiin puolestaan umpeen 1990-luvun muutoksissa.

1960-luvun alussa halliin sijoitettiin postin box-lajittelupiste ja tila oli jaettuna väliseinällä. Tässä vaiheessa vahtimestarin asunnon eteiseen (nyk. työhuone 124) johtanut alkuperäinen ovi murattiin umpeen ja

Kaarevaseinäinen halli on arkkitehtoniselta jäsentelyltään parhaiten säilynyt. Pitkään postikonttorin käytössä ollut tila sai nykyisen asunsa 1990-luvun kunnostuksessa.

asunnosta tehtiin väliseinät ja tulisijat purkamalla naisten pukuhuone ja varasto, jotka puolestaan myöhemmin toimivat kirjeenkantajien tilana. 1970-luvun peruskorjauksessa hallin käyttö säilyi ennallaan, mutta kaarevaan seinään avattiin ovi, joka johti henkilökunnalle tehtyihin sosiaalituloihin. Tässä yhteydessä myös pihalle avautuva alkuperäinen ulko-ovi levytettiin umpeen. Sosiaalitulat muutettiin 1990-luvun korjauksessa toimistotiloiksi. Käytävä ja sen varrella olevat wc- ja siivoustilat (130-132) säilytettiin, mutta työhuoneiksi (124, 134) muutettujen pukuhuoneiden suihkutilat purettiin pois.

Hallin nykyasu on peräisin 1990-luvun korjauksesta, jossa tavoiteltiin alkuperäistä ilmettä. Seinät on maalattu siniharmaiksi, kattopinta listoineen valkeiksi. Lattiaa peittää linoleum-matto, joka jatkuu myös työhuoneisiin. Hallin linoleum-mattoa jäsentää ympyränmuotoinen kuviointi.

Työhuoneissa oli alkujaan vahtimestarin asunto. Pihanpuolen levytetty oviaukko näkyy syvennyksenä työhuoneessa 124 (toinen kuva vasemmalta). Tilat kunnostettiin 1990-luvulla, mutta wc-tila jätettiin 1970-luvun asuun.

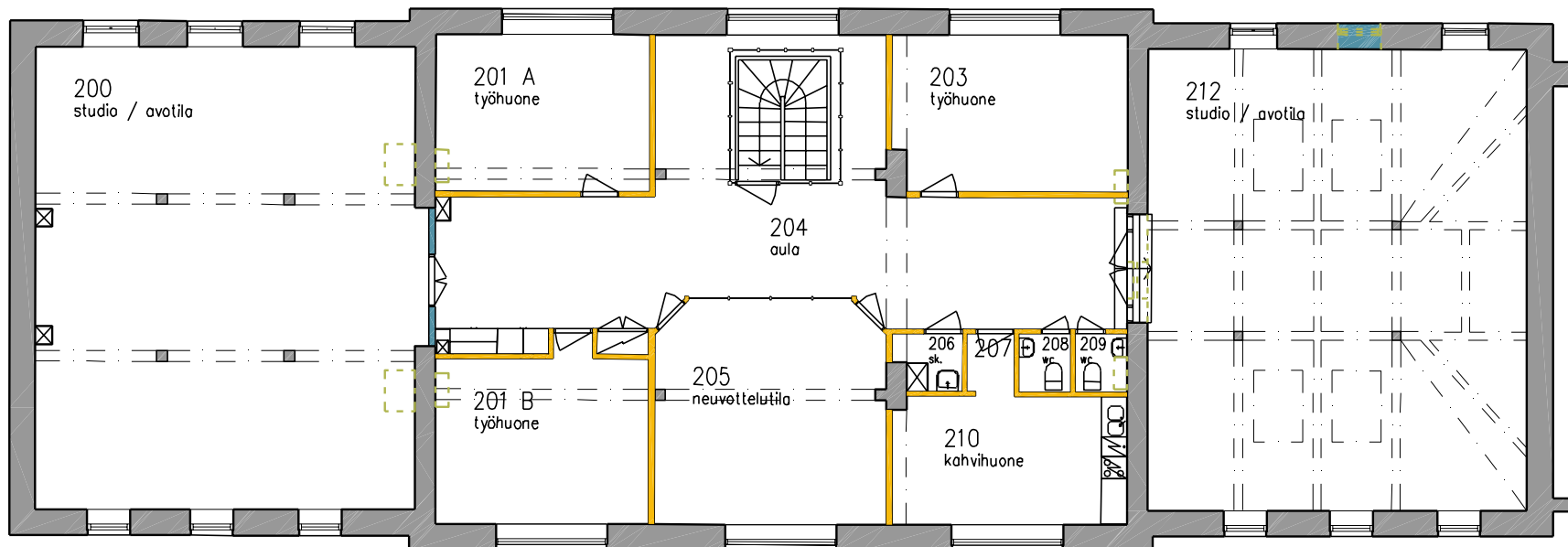
A / AULA, TYÖ- JA NEUVOTTELUTILAT

200-

Vuosien saatossa laajentuneet toisen kerroksen tilat muodostavat nykyään yhtenäisen kokonaisuuden, jolle luonnetta antavat vaihtelevan kokoiset ikkunat ja valolyhtynä toimiva alkuperäinen porrashuone.

Toinen kerros on nykyään kokonaan yliopiston toimistokäytössä lukuun ottamatta nivelosan kohtaa, joka on edelleen ullakkona (ks. s.62). Tilat jakautuvat symmetrisesti aulan ympärille, johon johtaa alkuperäinen porras. Puurakenteisella lasiseinällä erotettu porras muodostaa kuutiomaisen valolyhdyn aulan keskelle. Porrasta vastapäätä on lasiseinän erotettu neuvottelutila. Sen lisäksi on kolme työhuonetta ja taukotila, joiden kaari-ikkunat ulottuvat lattiaan saakka. Molemmissa päädyissä on valoisat salitilat. Niiden pihasisivujen ikkunat ovat suuremmat kuin kadunpuoleiset. Eteläpään salissa 212 on lisäksi neljä kattoikkunaa. Sen lattiapinta on muuta kerrosta ylempänä. Saleihin johtaa vanhat peiliovet. Pohjoissalin todennäköisesti alkuperäinen ovi siirrettiin nykyiselle paikalleen 1990-luvulla.

Maanmittauskonttorin kaksi suurta arkistotilaa sijaitsivat alkujaan

Vas: Arkistotilojen välinen betoniporras erotettiin puurakenteisella lasiseinällä jo rakentamisvaiheessa.

Pilarit ja palkit jakavat 1920-luvulla ullakosta piirustussaliksi muutettua tilaa. Lisävalon saamiseksi molemmille lappeille avattiin kaksi kattoikkunaa.

tiloissa 200 sekä 201–210, muilta osin kerros oli ullakkona. Tiloissa oli uunilämmitys ja lattiat olivat pyroliittia. 1920-luvulla ullakotila 212 muutettiin todennäköisesti piirustussaliksi. Se on ainut tila, jonka yläpuolella ei ole ullakkoa ja kalteville sivulappeille avattiin samassa yhteydessä neljä kattoikkunaa. Viimeistään 1950-luvulla keskimäinen pihanpuolen ikkunoista muurattiin umpeen. Tilasta on käynti muiden tilojen yläpuolella olevalle ullakolle oven yläpuolisen seinäluukun kautta. 1940-luvun puolivälissä suuri keskitila (204–210) jaettiin maanlunastuslautakuntaa varten aulan 204 ympärillä olevaan kolmeen huoneeseen (203, 205 ja 210). Lisäksi tilasta 210 erotettiin nykyisillä paikoillaan olevat wc- ja siivoustilat.

Toisen kerroksen tilat olivat ainoat, jotka säilyivät ennallaan 1970-luvun lopun peruskorjauksessa. Porrasaulassa oli kaksi työhuonetta ja sosiaalityttilat piirirakennustoimiston suunnitteluosastolle, joka oli käyttänyt tiloja vuodesta 1974 lähtien. Eteläpää oli piirustussalina. Pohjoispään tilat 200–201 olivat tässä vaiheessa edelleen verotoimiston arkistotiloina.

Yliopistoa varten tehdyissä muutoksissa 1990-luvulla porrasaula laajennettiin symmetriseksi. Varaston 201 ulkoseinille tehtiin kaksi työhuonetta ja porrasta vastainen toimistohuone muutettiin lasiseinäiseksi neuvottelutilaksi 205. Neuvottelutila 210 muutettiin puolestaan taukotilaksi. Aulaan 204 tehtiin kiinteä kaapisto vaatesäilytystä ja atk-laitteita varten. Pohjoispään varasto 200 muutettiin suureksi yhtenäiseksi studiotilaksi. Neljä alkuperäistä pilaria palkkeineen jakavat tilan kolmeen osaan.

Lattiapintoja peittävät linoleum-matot. Eteläpään päätysalissa 212 on profiloitunut vanhan mallin mukaan tehdyt jalkalistat. Työhuoneiden sekä neuvottelu- ja taukotilojen kattopintoihin on liimattu akustointilevyt. Seinät on maalattu hillityin sävyin. Aulan ja neuvottelutilan välinen lasiseinä on saanut vaikutteita porrashuoneen alkuperäisestä lasiseinästä. Päätysaleissa 200 ja 212 on säilynyt kaksi vanhaa peiliovea sekä ullakolle johtava pelletetty lautaovi.

Pohjoispään tilat olivat alkujaan arkistokäytössä. Nykyasu on peräisin 1990-luvun kunnostuksesta, jolloin rakennettiin mm. lasiseinä neuvottelutilan ja aulan välille.

Entinen lääninhallituksen ulkorakennus

teksti: Sari Schulman

Kerttulinkatu I alkuperäis-
asussaan vuonna 1956. Sjöb-
lom / Turun museokeskus

Maaherran makasiinin tonttia rajaa Kerttulinkadun puolella eletön rakennus 1940-luvun lopulta. Kyseessä on lääninhallituksen L-kirjaimen muotoinen ulkorakennus, johon sijoittuivat lääninarkkitehdin virka-asunto ja halkovarasto. Kaksikerroksinen kadunvarsiosa ja yksikerroksinen pihasiipi on piirretty Rakennushallituksessa vuosina 1948 ja 1949 (suunnittelija R. Hellevuori).¹ Rakennus on sovitettu

taitavasti arvokkaaseen historialliseen ympäristöön samalla kun se edustaa suvereenisti omaa aikaansa.

Rakennus on yleisilmeeltään hyvin säilynyt, mutta lähemmin tarkasteltuna huomataan alkuperäisen selkeyden vähentyneen, kun julkisivuihin on lisätty sisäänkäyntejä ja lasiseiniä. Sisätiloja on uudistettu moneen otteeseen kulloisenkin tarpeen mukaan.

UUTENA

Harjakattoisen piharakennuksen puhdaspiirteinen volyymi liittyi luontevasti viereisellä tontilla sijainneeseen 1900-luvun alun naapurirakennukseen ja makasiinitontin klassiseen arkkitehtuuriin. Tulokas oli ilmeeltään huoliteltu hyötyrakennus ja se sopi hyvin täydentämään olemassa olevaa ympäristöä. Arkkitehtuuri on pelkistettyä: valkoista julkisivua jäsensivät alkujaan vain alakerran viiltomaiset ja yläkerran kaksiosaiset ikkunat sekä räystäällä näkyvät puiset kattoruoteet.

Lääninarkkitehdin asunnon päätyovelle pujahdettiin Kerttulinkadulta portista, joka oli piha-alueita reunustavassa aidassa. Asunto oli yläkerrassa ja se oli laajuudeltaan n. 100 m²; loput yläkerrasta oli ullakko- ja varastotilaa. Asunnossa oli kahden makuuhuoneen ohella pihalle avautuva parvekkeellinen olohuone, johon liittyi ruokailutila. Alun perin halkovaja oli suunniteltu sijoitettavaksi asuinrakennuksen alakertaan, mutta puita varten rakennettiin kuitenkin heti kokonainen pihasiipi. Asunnon alakertaa käytettiin versta- ja varastotilana.

Ulkoseinät olivat muuratut, rapatut ja vaaleaksi kalkitut. Tiilikatolta kohosivat muuratut savu- ja ilmanvaihtopiiput. Välipohja oli betonia asunnon kohdalla, muualla se oli puurakenteinen. Matalan pihasiiven seinät oli muurattu sementtitiilestä, paitsi kellarissa poltetusta tiilestä. Rakennuksessa oli puulämmitys ja vajoissa maalattia.

MUUTOKSIA

1955 Keskuslämmitys

Haloilla lämmittämisestä luovuttiin ja rakennettiin lämpökeskus sekä keskuslämmityspiippu. Tässä yhteydessä kattilahuoneeksi muutetun halkovajan neljä puista pilaria korvattiin kahdella betonisella pilarilla, jotka kannattelivat uutta betonista välikattoa. Suunnittelijana oli Rakennusinsinööri Reino Sulima.²

Kerttulinkadun muutossuunnitelma tammikuulta 1957, jolloin rakennettiin kaksi uutta asuinhuoneistoa. SKA

1957 Uudet asunnot

Rakennettiin kadunvarsiosan ullakkovarastoon kaksi parvekkeellista asuntoa virka-asunnon naapuriin. Samalla tehtiin näihin asuntoihin johtava uusi sisäänkäynti ja porrashuone irtaimistovarastoineen Kerttulinkadun puolelle. Puisen välipohjan paloeristystä parannettiin valamalla 1. ja 2. kerroksen välille betonilaatta. Lääninarkkitehdin asunnon porrashuoneeseen liittyvä varasto muutettiin saunaksi. Suunnittelijana oli lääninarkkitehti R. Hellevuori.³

1962 Lääninarkkitehdin asunnon korjaus

Lääninarkkitehdin asunnon eteishallista purettiin vaatehuone ja uuni, ruokailutila erotettiin makuuhuoneeksi ja päätyyn tehtiin uusi ikkuna. Ruokailutila sijoittui nyt eteishallin yhteyteen, josta purettiin entinen vaatehuone/palvelijan alkovi. Halliin tuli valoa epäsuorasti kookkaan väliseinäikkunan ja porrashuoneen kautta. Suunnittelijana oli lääninarkkitehti O. Holmberg.⁴

1964 Akatemiatalon öljysäiliö

Entisen halkovajan keskimmäiseen varastoon rakennettiin öljysäiliö, joka palveli akatemiatalon lämmitystä.⁵

1985 Kaukolämpö

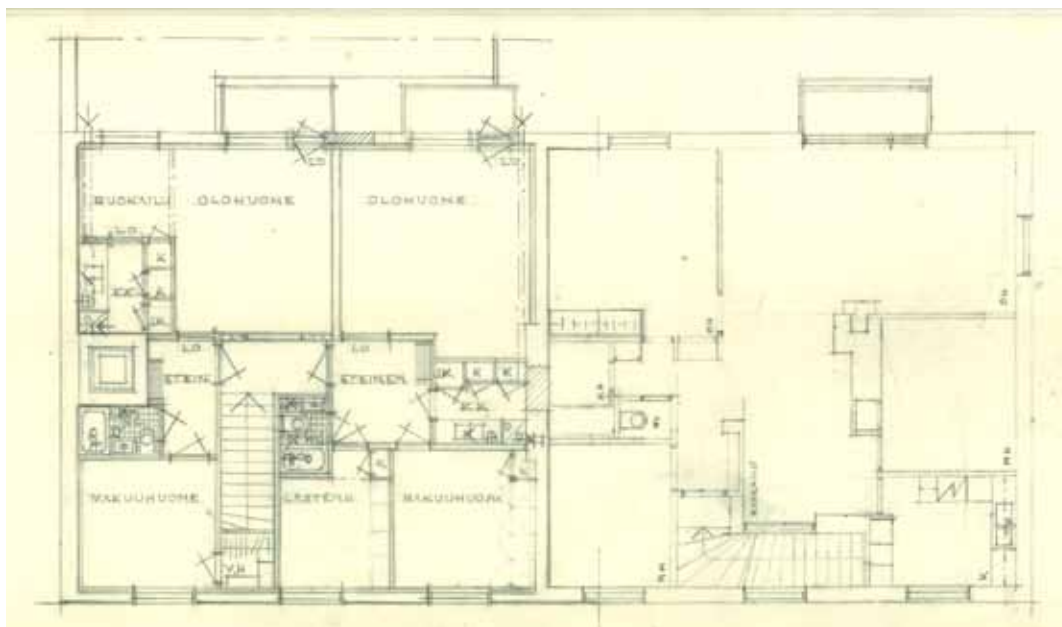
Öljykattilat ja -säiliöt purettiin ja rakennus liitettiin kaukolämpöön.

1995 Yliopiston kirjakauppa

Asuinkerrostalon alakerta korjattiin yliopiston kirjakaupan ja jäljennepalvelun käyttöön. Liiketilaa varten rakennettiin uusi sisäänkäynti Kerttulinkadulta, sosiaalitilat sekä uusia väliseiniä. Pihan puolella umpinaiset pariovet vaihdettiin teräslasioviin. Pohjakerroksen lattioihin valettiin betonilaatat. Rakennustöiden aikana selvitettiin entisen lämpökeskuksen betonisen yläpohjan halkeamia. Rakenteita vahvistettiin.⁶

2002–03 Hankkeita ja halkeamia

Haettiin rakennuslupa parvekkeiden lasittamiselle, kahden pienemmän asunnon muuttamiselle toimistoiksi sekä uuden saunaosaston rakentamiseksi. Töitä ei toteutettu. Rakennuksessa esiintyvien halkeamien vuoksi laadittiin rakennusta koskeva perustusteknillinen selvitys.⁷

Ulkoasu

Julkisivut ovat sileäksi rapatut ja valkoiseksi maalatut. Sokkeli on kadun puolella päällystetty mosaiikkibetonimaisella laattalla (ap. tai v.1957), muualla sokkeli on roiskerapattu. Räystäät ovat puuta, kattoruoteiden päät ovat näkyvissä ja pyöristetyt. Vesikate on kadunvarsiosalla punaista kattotiiltä, ilmeisesti sementtikattotiiltä. rapatun muuraidan päällä on kuitenkin poltettua savikattotiiltä. Pihasiiven alkuperäinen katto on konesaumattua peltiä ja maalattu tummaksi. Asuntojen parvekkeet on vuorattu pystysuuntaisella paneelilla, joka pikku asuntojen kohdalla lienee alkuperäinen eli v. 1957, ison asunnon parvekevuoraus on uudempi.

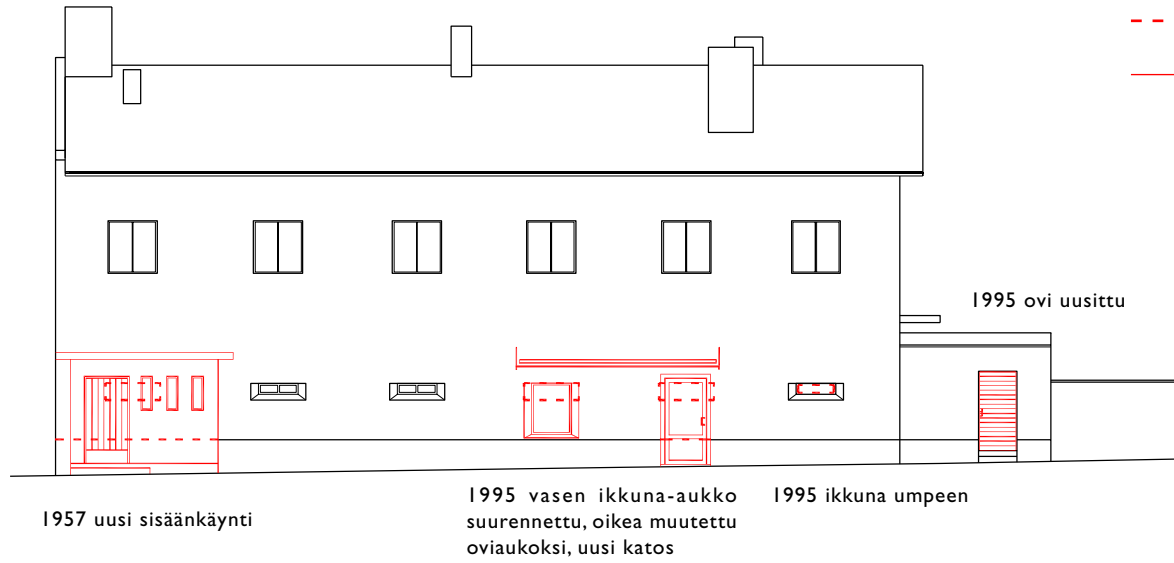
Puiset sisään-ulos aukeavat ikkunat kittilistoineen ovat alkuperäiset, teräsikkunat ovat peräisin vuoden 1995 korjauksesta. Läänin arkkitehdin asunnon päätysisäänkäynti on heloitusta lukuun ottamatta alkuperäinen; se on varustettu pienellä lipalla, oviaukko on reunustettu kivilaatoilla ja itse oven pinta on vuorattu kapealla keilapaneelilla ja sen yläosan lasiaukon nurkat on pyöristetty. Myös pihasiiven pikkuvaretojen ovet samaa, aikakaudelle tyypillistä kapeaa paneelia. Ovet olivat alun perin lakatut, nyt ne on peittomaalattu. Kerttulinkadun

ITÄJULKISIVU 1:200

Julkisivujen säilyneisyyskaaviot

- - - alkuperäiset puretut rakenteet
- myöhemmät rakenteet

ETELÄJULKISIVU 1:200

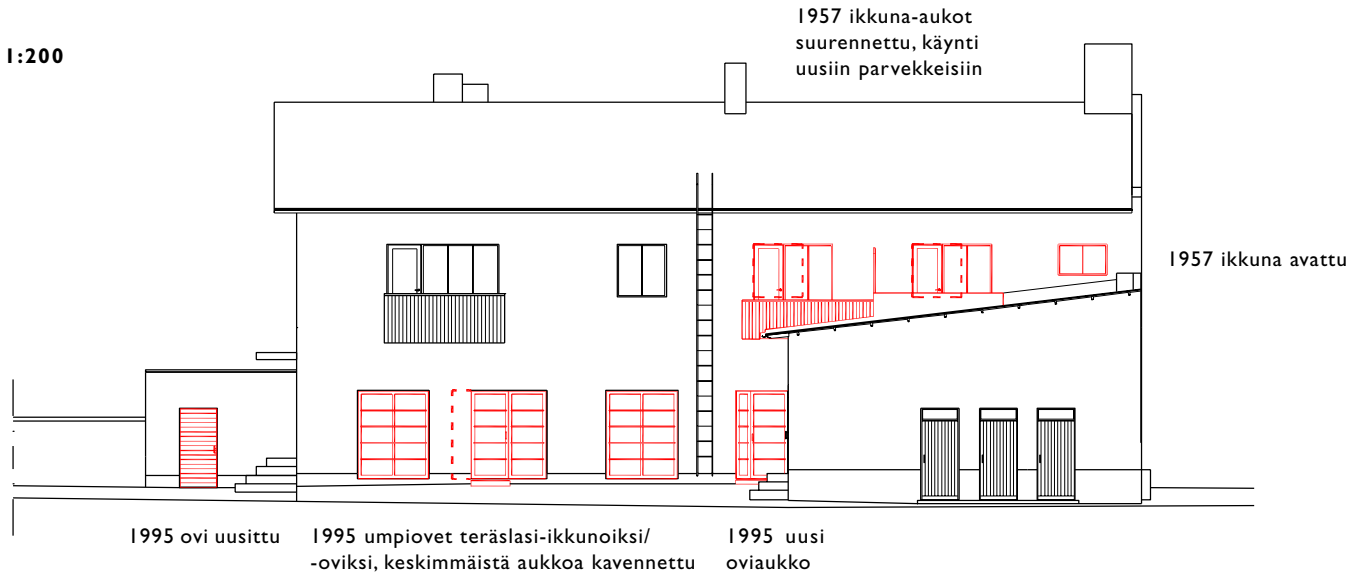

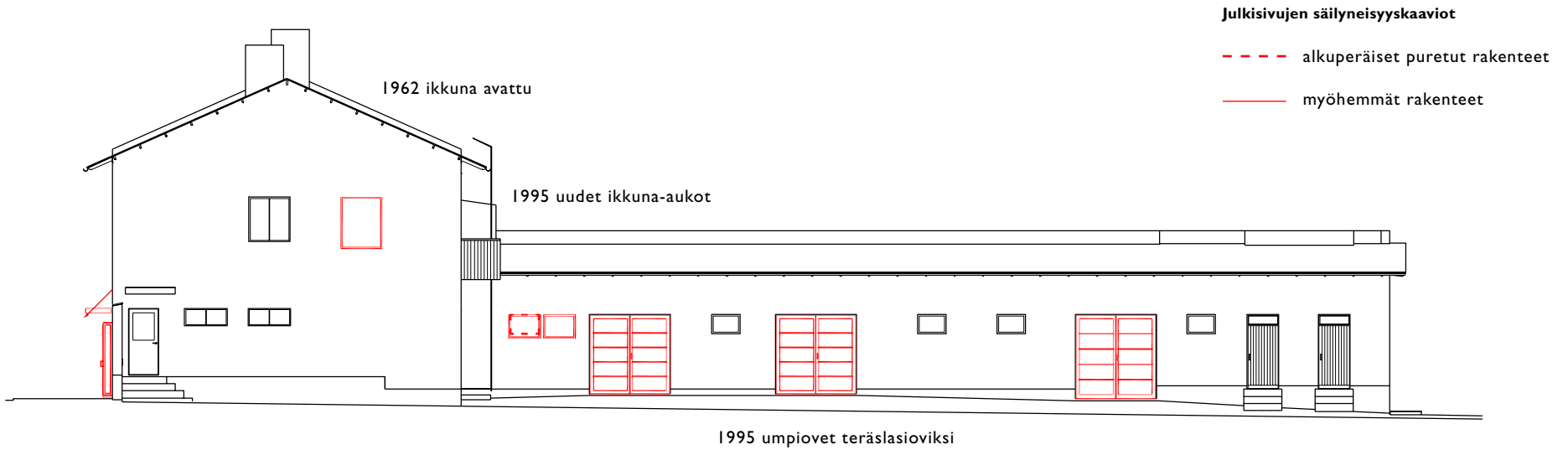
puolella on viimeistelty sisäänkäynti pienempiin asuntoihin vuodelta 1957 säilynyt alkuperäisenä. Sisäänkäynti on hieman sisään vedetty, varustettu pienellä lipalla ja oviaukko on reunustettu kellertävällä tiililaatalla. Oven vierustaa koristaa kolmen pikkuikkunan ryhmä. Ovi on paneloitu lakatulla tammipaneelilla, jonka profiili on laakean V-kirjaimen muotoinen. Vedin on tammipuuta ja potkupelti kuparia. Pihan puolen teräslasiovet ja kadun varren ulostyöntyvä tuulikaappi teräslippoineen ovat peräisin vuodelta 1995, samoin ilmeisesti aitamuurissa oleva vaakaneloitu ovi. Vesikate uusittiin ja keskuslämmityspiippu purettiin katon yläpuolisilta osiltaan niin ikään 1995.

LÄNSIJULKISIVU 1:200

POHJOISJULKISIVU 1:200

SISÄTILAT

Liiketila ja pihasiipi

Pohjakerroksen liiketila on pääpiirteittäin siinä asussa, johon se korjattiin vuonna 1995, kun verastilat muutettiin yliopiston käyttöön. Syömishäiriökeskus, joka muutti tiloihin muutamaksi vuodeksi yliopiston jälkeen, hyödynsi tiloja lähes sellaisenaan. Pihan puolella ovat henkilökunnan taukotila keittiöineen, wc:t ja toimistot. Kadun puolella ovat kirjakaupan myyntitilat. Yleisötiloja on erotettu työtiloista puhtaaksi muuratuin leca-harkkoseinin, jotka liittyvät kattopintaan ikkunanauhan avulla. Pihasiipeen oli tehty jäljennepalvelun tila sekä paperivarasto entiseen lämpökeskukseen. Lattiat on päällystetty punaisella linoleum-matolla ja seinät ja katot on maalattu valkoisiksi. Alas lasketut katot ovat harmaaksi maalattua harvaa verkkoa.

Tilat vaikuttavat hyväkuntoisilta ja uusilta, ainoa vanhasta kertova rakenne ovat kaksi vinotuun varustettua puupilaria. Pihasiiven muut

tilat ovat edelleen varastoina. Kellarit ovat säilyneet ennallaan lakattuja peiliväliovia myöten. Kun halkolämmityksestä luovuttiin 1950-l. puolivälissä, käytettiin entisiä vajoja muuhun varastointiin ja yhteen rakennettiin suuri lämpökeskus. Myöhemmin 1960-l. alussa rakennettiin sen viereen toinen lämpökeskus ja öljysäiliö, jotka palvelivat naapuritontin akatemiataloa. Kaukolämpöön siirryttiin 1985, jolloin nämä lämpökeskukset vapautuivat muuhun käyttöön ja lämmönjakohuone sai nykyisen paikkansa talon päädyssä.

Lääninarkkitehdin asunto

Asuntoon nouseaan Kerttulinkadun suuntaista puista porrasta pitkin, joka kaartuu yläpäästään kohti eteishallia. Portaan juurelta kuljetaan alakerran aputiloihin, saunaan ja kelliiriin.

Asunnon tilava olohuone parvekkeineen avautuu pihalle päin. Olohuoneessa on kaunis takkauuni, jonka edustalla on liuskekiveystä ja jonka pyöreäkulmainen suuaukko on reunustettu keltasävyyisellä tulitiilellä. Uunin luukut ovat rautaa. Alun perin päädyn ruokailutila avautui suoraan olohuoneeseen, mutta myöhemmin se muutettiin makuuhuoneeksi rakentamalla uusi väliseinä. Nykyisin väliseinän tilalla on paljeovi. Kylpyhuoneessa näkyy syvennyksenä oviaukko, joka ennen pienempien asuntojen rakentamista johti avoimelle ullakolle.

Huoneiden lattiat ovat kapeaa lakattua mäntylautaa lukuun ottamatta keittiötä, jossa on korkkilaatta. 1960-luvun alun muutossuunnitelmissa mainitaan, että ”eteishallialueen voittanut korkkiparketti poistetaan ja tilalle tehdään laualattia kuten muualla”. Seinät ja katot ovat valkoiseksi maalattua levymateriaalia. Pesutiloissa on uudehkot kaakeliseinät ja keraamiset laattalattiat.

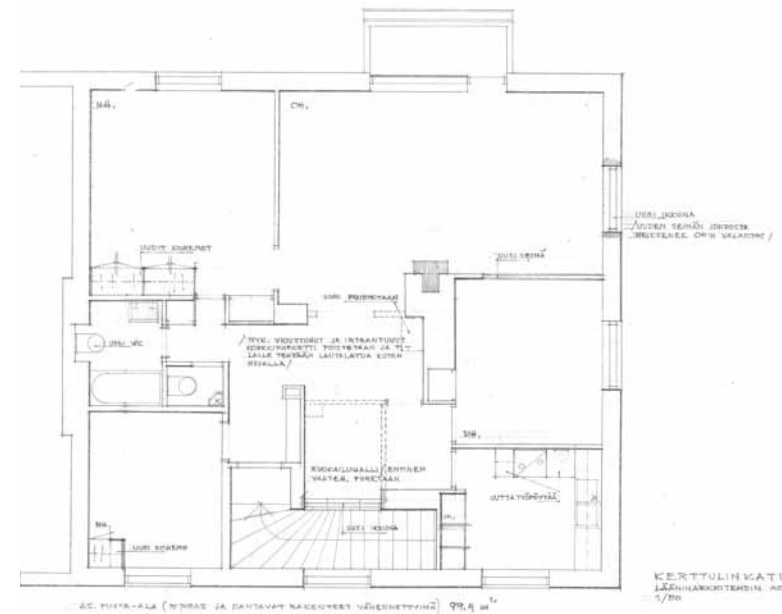
Asunnossa on ap. lautalattioiden ja 1950-luvun vaihteelle ominaisen takkauunin lisäksi lisäksi säilynyt alkuperäisiä laakaovia kaarevine niklatuine painikkeineen. Avaimelliset komerot ovat myös alkuperäisiä ja nappisalvalla varustetut komerot 1960-luvun alusta. Sauna on muutettu varastoksi ja pesuhuonetta ei enää käytetä. Saunaosaston ja kellarin keilapaneloidut ovet ovat kuitenkin säilyneet.

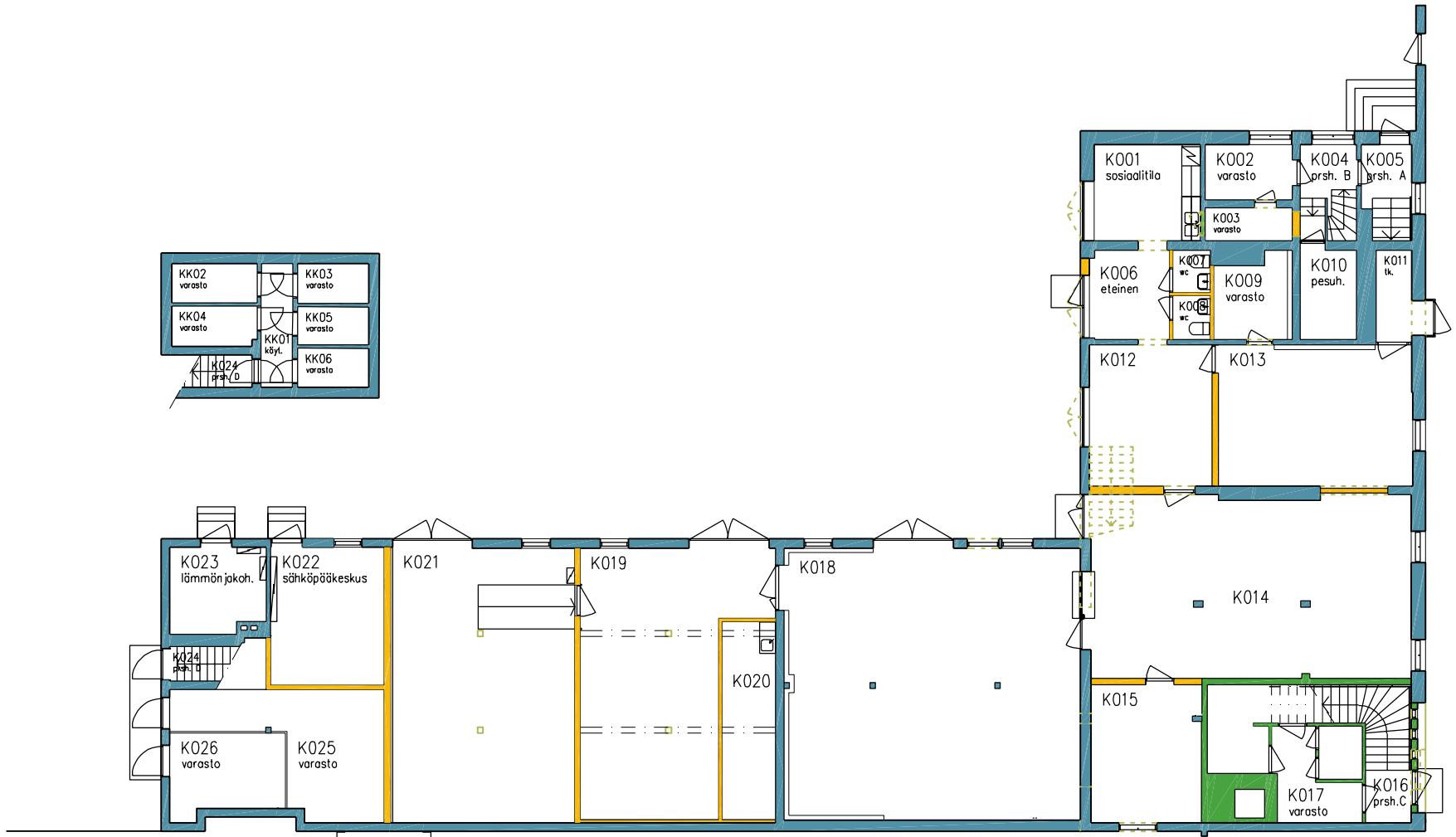
Pienasunnot

Asuntoihin johtaa kadulta jyrkkä puinen porras, joka on päällystetty harmaalla linoleum-matolla ja lakatuilla puulistoilla ja porrashuoneen seinät alaosasta siniseksi maalatulla struktuuripahvilla. Portaasta vasemmalla on läpi talon ulottuva kaksio ja oikealla vastaavasti pieni kolmio. Asuntojen lattiat ovat muovimattoa, katot valkoiseksi maalattua sileää levyä tai paikoin sommiteltu pienemmistä nk. Haltex-levyistä. Seinät on maalattu ja tapetoitu, keittiöt ja pesutilat uusittu vuosituhatteen vaihteen tienoilla. Alkuperäisiä vaatekaapistoja ja muutamia oven heloja on säilynyt 1950-luvulta.

Kaikkissa kolmessa asunnossa asuu pitkäaikainen vuokralainen, jolla on ollut työsuhte Maaherran makasiinissa sijainneeseen Turun piirakennustoimistoon.

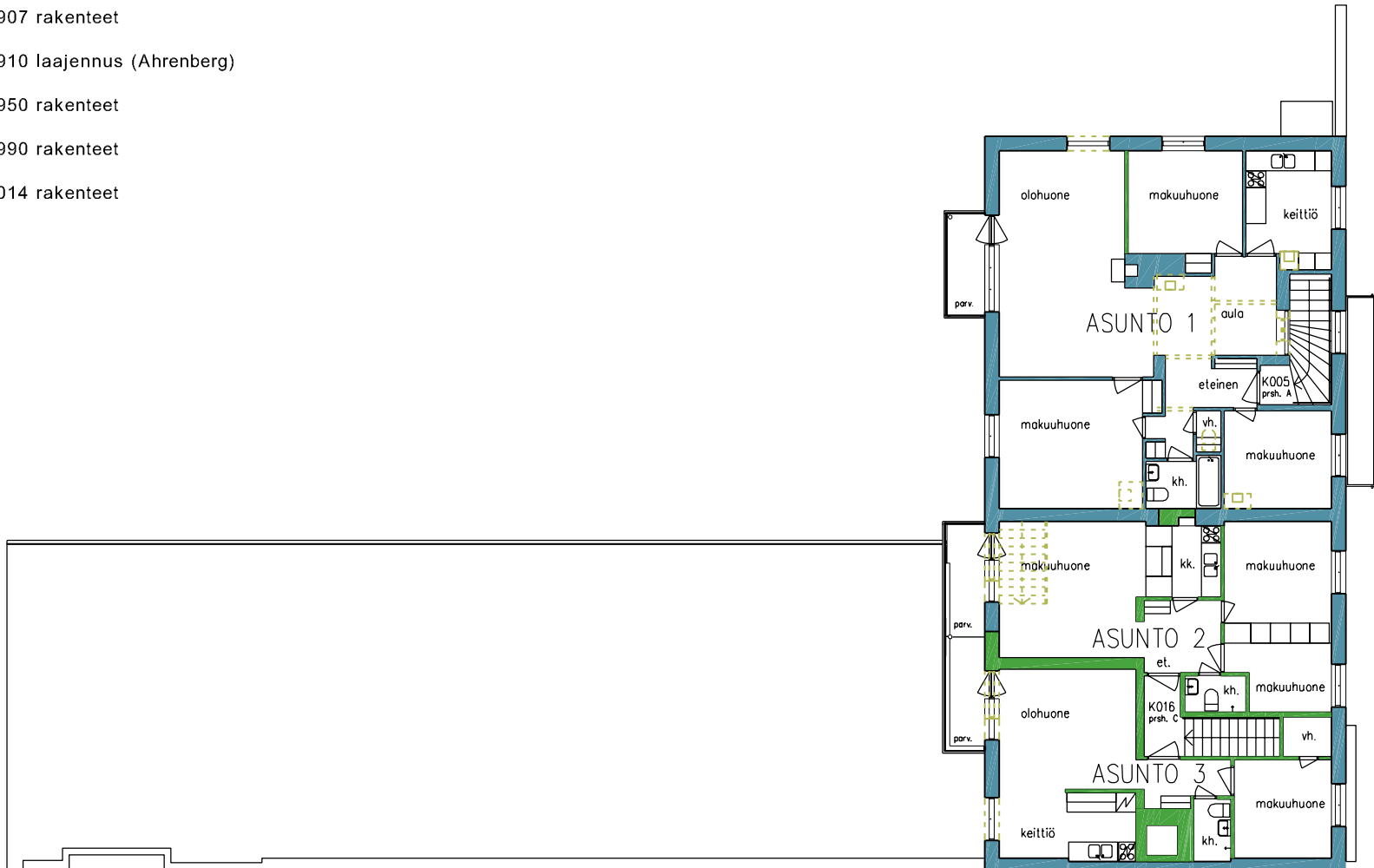
Lääninarkkitehdin asunnon muutospiirustus maaliskuulta 1962. SKA

Selite:

- - - - - purettu alkuperäisrakenne
- 1828 alkuperäispiirustusten mukainen rakenne (Bassi)
- 1832-1907 rakenteet
- 1908-1910 laajennus (Ahrenberg)
- 1911-1950 rakenteet
- 1951-1990 rakenteet
- 1991-2014 rakenteet

Lähdeviitteet

VAIHEET, SIVUT 4–29

- 1 Blomstedt teoksessa *Turun hovioikeus 1623–1973*, s.210–213; Dahlström, *Turun Palo 1827*, s.402–403.
- 2 Piirustus n:o 5 ”Ulkorakennus Turun hovioikeuden presidentille ja Turun läänin maaherralle”, sign. C Bassi. Keisarillisen majesteetin hyväksymä Pietarissa 18/30.10.1828, RakH Icb:5. Dahlström, *Turun...*, s.424.
- 3 Blomstedt s.210–213, s.221; *Åbo Tidningar* 7.2. ja 30.5.1829 sekä 7.8., 11.9. ja 5.10.1830.
- 4 *Åbo Tidningar* 12.10., 12.11. ja 15.11.1831.
- 5 Päivämätön piirustuskopio n:o 308 ”piirustus entiseen yliopistotaloon Turun kaupungissa kuuluvan ulkorakennuksen muutoksista”, TMA ja piirustus n:o 5, asemapiirros tontista 2 ja Tuomiokirkkokadun puoleinen julkisivu, sign. C. Bassi, hyväksytty rakennuskomiteassa 27.1.1832, KA, Turun maistraatin arkisto.
- 6 *Åbo Tidningar* 18.6. ja 5.7.1850 sekä 19.8.1853; <http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Hevoshoidonneuvoja>.
- 7 *Åbo Tidningar* 18.2.1859, piirustus 26.11.1861, RakH Ica:249/1.
- 8 Nimimerkki ”Dixi”, *Åbo Underrättelser* 27.4.1861.
- 9 Piirustus 26.11.1861, RakH Ica:249/1.
- 10 Ringbom, *Akademiska gårdar*, s.27.
- 11 RakH Hc:4.
- 12 Mittauspiirustus n:o 306 (kopio) ”Ent. akatemiatalon ulkorakennus n:o 1”, sign. apulaisarkkitehti S. Michailov 1894 (huom. pohjaa on muutettu ja alkuperäinen näkyy n:ossa 307), TMA. Piirustus ulkorakennusten pihasta 8.10.1879, Turun Lääninrakennuskonttori C.J. von Heideken, SKA. Piirustus ulkorakennusten pihasta 5.1886 Turun Lääninrakennuskonttori C.J. von Heideken, RakH Iaa:1331/41.
- 13 Ibid. Vuoden 1894 asemapiirroksessa näkyvät ulkorakennukset 2-4 sekä kaivon päällysrakennus.
- 14 Theodor Deckerin kirjekonsepti 29.7.1885, RakH Hc:4.
- 15 Senaatin talousosasto 133/381 KD 1895. RakH vsk 1893–99.
- 16 RakH vsk 1904–07.
- 17 RakH Hc:4; RakH vsk 1908–10.
- 18 RakH vsk 1908–10.
- 19 Piirustukset, sign. Jac. Ahrenberg 28.4.1908, RakH Ica:247/8–10, 17–18.
- 20 RakH vsk 1908–10, myös konseptina RakH Hc:4:ssä.
- 21 RakH vsk 1908–10. Päiväämättömät piirustukset, joissa puhtaaksi piirrettynä Turun ja Porin läänin maanmittauskonttorin kalustettu pohjapiirros akatemiatalossa ja asemapiirros nykyisestä ja uuden talon paikasta, RakH Ica:247/12 ja 16 sekä uusi rakennus Ica:246/1.
- 22 Piirustukset RakH Ica:246/1–2 ja 4, huom. pohjapiirustuksen lopullinen versio vuosikerromuksessa 1908–10, RakH Dd:1. Samalla päivämäärällä 4.8.1908 on olemassa myös toinen, Ahrenbergin allekirjoittama piirustus-sarja, johon on kuitenkin lisätty myös vasta vuosina 1909 ja 1916 tehtyjä muutoksia (piirustuksessa näkyy peittelyä ja raaputuksia), RakH Ica:246/5–7. Kustannusarviot 1908–1912, sign. Helsingissä 4.8.1908, Jac ahrenberg ja vahvistettu Siviilitoimituskunnan kirjeessä n:o 1283 / 19.8.1908, Arne Böök, RakH Hc:4.
- 23 RakH vsk 1908–10.
- 24 Kustannusarvio erityisiä ylimääräisiä töitä varten Turun Lääninmaanmittauskonttorin uudisrakennuksessa, laadittu Keisarillisen Suomen Senaatin kirjelmän johdosta 13.7.1909, sign. Turussa 28.8.1909, J. Eskil Heindersson (korjattu Helsingissä 1.9.1909, Jac Ahrenberg), RakH Hc:4. RakH vsk 1908–10.
- 25 Taulukko Lääninmaanmittauskonttorin kustannuksista 15.11.1909, sign. Turussa J. Eskil Heindersson, RakH Hc:4.
- 26 Piirustusehdotus 5.12.1909, sign. Turussa J. Eskil Heindersson, RakH Ica:246/3.
- 27 RakH vsk 1908–10 ja 1911–13.
- 28 RakH vsk 1914–16 ja 1917–19. Halila teoksessa *Suomen rakennushallinto 1811–1961*, s.84 ja 88; Blomstedt, s.213–214.
- 29 Ringbom, s.34–36 ja 40. Piirustukset 11.5.1922, sign. Ylihallituksessa Helsingissä A. Stenfors ja S. Schjerfbeck, RakH Iaa:251/1, 3, 5 ja 7.
- 30 Piirustus Turun läänin maanmittauskonttorin 1.kerros uudelleen järjestämistä varten (päivämätön), RakH Ica:247/15. RakH vsk 1932–34 ja 1938.
- 31 Piirustus 11.3.1937, Turun entisen akatemiatalon keskuslämmitysehdotus, sign. Väinö Vähäkallio, Martti Välikangas, RakH Iaa:1331/11 ja piirustus lämpökeskuksesta, piirt. L. V.d., RakH Iaa:1331/12.
- 32 Ringbom, s.40.
- 33 RakH vsk 1946, 1950 ja 1951. Pohjapiirros n:o 306, joka ”muutettu 1946 ja 1950”, TMA ja piirustus 1.7.1968, SKA.
- 34 Piirustus (päiväämätön), SKA. Maanlunastuslautakunnat perustettiin 5.5.1945 ja lakkautettiin viimeistään vuoden 1958 lopussa.
- 35 RakH vsk 1948 ja 1949. Pääpiirustukset 1948, TMA.
- 36 Työpiirustukset 1/50 24.9.1948 ja rakennepiirustukset 25.10.1948, SKA.
- 37 Turun lääninhallituksen halkovajarakennuksen pääpiirustukset ja kustannusarvio, sign. Rafael Hellevuori, RakH Ila:253.
- 38 Asemapiirros 12.1.1954, ”lämpökeskus ja lämpökanaali”, ulkorakennuksen rakennepiirustuksia 4.4.1955, rakennusinsinööri-toimisto Eino Sulima ja uuden savupiipun perustuspiirros, SKA.
- 39 Pääpiirustukset 23.1.1957, Lääninrakennussto, R. Hellevuori, SKA.
- 40 Piirustus 5.3.1962, ”Lääninarkkitehdin asunon muutos”, O. Holmberg, SKA.
- 41 Piirustus 8.11.1960 Turun virastotalon A-siiven 1. kerros uudeksi järjestykseksi, Turun ja Porin Lääninrakennustoimisto, E. Koskinen(?), piirustuksessa lukee ”toteutettu 1961”, SKA.
- 42 Asiakirjat, SKA.
- 43 Lybeck, *Julkista rakentamista ja ylläpitoa. Turun piirirakennustoimisto – Valtion rakennushallintoa Turun ja Porin läänissä 1852–1986*, s.91. Ajantasakuva 1.7.1968 asuntoineen (mitoitettu 23.8.1974), SKA.
- 44 Pohjatutkimusasiakirjat, SKA.
- 45 Piirustus A-siiven toinen kerros, SKA. Juhani Järvisen haastattelu 22.9.2014.
- 46 Mitatut ajantasakuvat kaikista tiloista 1975, MV Rho. Piirustukset ja asiakirjat, SKA. Juhani Järvisen haastattelu 22.9.2014.
- 47 Piirustukset ja asiakirjat, SKA.
- 48 Piirustukset ja asiakirjat, SKA.
- 49 Ibid.

ULKOASU JA SISÄTILAT, SIVUT 30–75

- 1 Museoviraston lausunto 15.4.1976 L-2 vaiheen suunnitelmista, MV. Suunnittelupöytäkirja 8, MV.
- 2 Työmaakokouspöytäkirja 3, MV. RH 7.3.1977, M. Järvinen, SKA. Ulkopuolen reunalistan rappaus/ Täysin irtonaiset osuudet poistetaan jo nyt ja hiekkapuhalluksen jälkeä tarkistetaan voidaanko osia reunalistasta jättää (Akatemiatalossa todettu, ettei reunalistan rappaus kestä hiekkapuhallusta ja se joudutaan uusimaan, sama lienee edessä myös Makasiinin reunalistassa. Tmptk2, MV.
- 3 Museoviraston lausunto 2.1.1975, MV. Kaupunginhallituksen/ Museolautakunnan lausunto rakennuslupahakemukseen: ...ei ole huomauttamista vanhemman Tuomiokirkkokadun puoleisen osan muutoksiin, vaikka ehdotettu rakennusten sisätilojen perusteellinen uudistaminen muuttaa rakennuksen täysin. Sisätiloihin suunniteltuihin muutoksiin nähden kaupunginhallitus huomauttaa, että nykyiselle postille tehtävät muutokset vähentäisivät rakennuksen historiallista arvoa. Kaupunginhallitus pitää tärkeänä, että postin eteishalli saatetaan entiselleen siten, että huoneen alkuperäinen muoto ja kattorakenteet tuodaan esille. Toiseen kerrokseen vievä portaikko olisi mahdollisuuksien mukaan pidettävänä avonaisena ilman väliseiniä. Rakennuksen keskellä olevien tuulikaappien poisto näyttää aiheettomalta uudistukselta.” (Ote Turun maistraatin pöytäkirjasta 20.12.1976). Museoviraston lausunto L2-vaiheen suunnitelmista 15.4.1976, MV.
- 4 Sluptk 2, MV. Suunnittelukokouksissa on maininta, että väritutkimuksen suorittaa taiteilija Tapio Hiltunen museoviraston valvonnassa, mutta ilmeisesti kyseinen tutkimus koski vain akatemiataloa.
- 5 Työselityksen mukaan aulassa 126 oli puulattia jäljellä vielä 1992.
- 6 Pohjatutkimus Oy:n lausunto 16.8.1965. Täydentävä Pohjatutkimus Oy 22.3.1968, SKA
- 7 Suunnitelmien mukaan megapaaluja 300 x 300 mm, asennettiin 111 kpl, SKA. Muistio Helinä Koskisen virkamatkasta 16.6.1976, MV
- 8 Perustusten vahvistuksen aikaiset työmaapöytäkirjat, MV
- 9 Koosteet B-siiven halkeamisesta ”Maaherran makasiini. Vanha osa B-siipi, Tuomiokirkonkatu 6” 02.01.2002 ja 10.01.2002. Senaatti-kiinteistöt, SKA

KERTTULINKATU I, SIVUT 76–85

- 1 Alkuperäispiirustukset 1948 Rakennushallitus R. hellevuori, Turun maakunta-arkisto/ Lääninhallituksen arkisto ja 1949 (halkovaja) Rakennushallitus R. Hellevuori KA/RakH II Ila 253
- 2 SKA
- 3 Muutospiirustus 23.1.1957 Turun ja Porin läänin lääninrakennustoimisto SKA kansio 853 139
- 4 Muutospiirustus 5.3.1962 SKA kansio 853 139
- 5 Muutospiirustus 19.8.1964 Vesijohtoliike Eriksson SKA kansio 853 139
- 6 Pääpiirustukset 6.6.1995 Turun yliopisto tilasuunnittelu, Ari Nisonen RV Rakennusvalvontaviraston arkisto
- 7 Pääpiirustukset 4.3.2002 Turun yliopisto tilasuunnittelu Ari Nisonen ja Hannu Haanpää RV Rakennusvalvontaviraston arkisto ja Teknillinen selvitys 1.7.2003 Narmaplan OY, SKA

Lähteet

ARKISTOT

Arkkitehtuurimuseo, AM

Valokuvakokoelma

Kansallisarkisto, KA

Rakennushallitus, RakH

Senaatin talousosasto, STo

Museovirasto, MV

Historian kuva-arkisto

Rakennushistorian osasto Rho

Senaatti-kiinteistöjen arkisto, SKA

Etelä-Suomen alue

Länsi-Suomen alue

Sotamuseo

Ilmavoimien kuvakokoelma

Turun kaupunginarkisto

Maistraatinarkisto

Rakennuslupa-asiakirjat

Valokuva-arkisto

Turun maakunta-arkisto, TMA

Turun ja Porin lääninhallitus

Turun ja Porin läänin lääninrakennuskonttori

Turun maistraatti

Turun rakennusvalvonta

Turun museokeskuksen kuva-arkisto

Turun yliopisto Kiinteistö- ja tilahallinta

Åbo Akademin kuvakokoelmat

SANOMALEHDET

Finlands Allmänna Tidning

Åbo Tidning

Åbo Tidningar

Åbo Underrättelser

KIRJALLISUUS

Ringbom, Sixten – Ringbom Åsa: Akademiska gårdar. Arkitektur och miljöer kring Åbo Akademi. Åbo 1985

Dahlström, Svante: Promenader II. Åbo 1960.

Dahlström, Svante: Turun palo 1827 – tutkimuksia Turun kaupungin rakennushistoriasta vuoteen 1843, osa 1 (suom. E. Jalava ja A. Penttilä). Turku 1930.

Gardberg, C.J.: Den nyantika stadsbyggnadskonsten i Åbo 1800–1880. Bilder ur Åbo stads kulturhistoria under 1800-talet. Historiska samfundet i Åbo III. Åbo 1952.

Halila, Aimo – Järventaus, Esko: Suomen rakennushallinto 1811–1961. Helsinki 1967.

Heikkilä, Marja-Liisa: Turun maaherran makasiini, käyttö ja korjaussuunnitelma. TKK arkkitehtiosaston diplomityö 11.4.1994.

Jutikkala, Eino: Turun kaupungin historia 1856–1917. Turku 1957.

Lybeck, Jari: Julkista rakentamista ja ylläpitoa. Turun piirirakennustoimisto – Valtion rakennushallintoa Turun ja Porin läänissä 1852–1986. Turku 1992.

Lönnebohm-Leino, Kasimir: Charles Bassi, Suomen Rakennushallituksen ensimmäinen intendentti, Aika 5/1907, s.227–234, 10/1907, s.413–425 ja 11/1907, s.463–475.

Nikula, Oscar: Turun kaupungin historia 1809–1856. Turku 1972.

Turun hovioikeus 1623–1973, toim. Yrjö Blomstedt. Helsinki 1973.

SUULLISET TIEDONANNOT

Juhani Järvinen 22.9.2014

Liite: Maaherran makasiinin ja Kerttulinkatu I lupakuvat

1948 / TURUN LÄÄNINHALLITUS

Kerttulinkatu I (Turun virastotalot) ulkorakennus

1949 / TURUN LÄÄNINHALLITUS

Kerttulinkatu I (Turun virastotalot) ulkorakennuksen laajennus hal-
kovajalla.

1957/ TURUN JA PORIN LÄÄNINRAKENNUSOIMISTO

Kerttulinkatu I (Turun virastotalot) muutospäivitys. I.krs:n halkovaja
muutettu autotalliksi sekä puku- ja saunatilaksi. Varasto muutettu työ-
huoneeksi ja halkovaja varastoksi, josta lohkaistu porrastoinen toisen kerroksen
uusiin asuntoihin. Julkisivumuutokset ulkorakennuksen pihasivulle.

- asemapiirustus
- 1.krs pohjapiirustus, 2.krs osapohjapiirustus
- Julkisivut ja leikkaus

1976 (LUPATUNNUS T257-1976, T282-1976) / RAKENNUSHALLITUS

Maaherran makasiinin muutos- ja korjaustyöt. Asuntotilaa muutetaan
toimistotiloiksi (muutoksia huonetiloihin ja pihajulkisivuun). B-siiven
perustusten vahvistaminen.

- asemapiirustus
- 1.krs pohjapiirustus
- 2.krs pohjapiirustus
- leikkaukset
- katujulkisivut
- pihajulkisivut

1988 (LUPATUNNUS T60-1998) / TURUN PIIRIRAKENNUSOIMISTO

Maaherran makasiinin B-siiven eteläpään asunnon muutos toimistoksi.

- asemapiirustus
- 1. krs osapohjapiirustus

1992 (LUPATUNNUS T1101-1992) / RAKENNUSHALLINTO, TURUN RAKENNUSPIIRI

Maaherran makasiinin A-siivessä käyttötarkoituksen muutoksia:
1.kerroksen postin liiketiloista opetus- ja toimistotiloja. 2.kerrok-
sessa varastotilat toimistoksi. Sisäpihalla postin lastauslaiturin purku.

- asemapiirros
- 1.krs pohjapiirustus
- 2.krs pohjapiirustus
- leikkaukset
- julkisivut

1995 (LUPATUNNUS T430-1995) / TURUN YLIOPISTO, TILASUUNNITTELU

Kerttulinkatu I: käyttötarkoituksen muutoksia 1.kerroksessa mm.
puutyövästas liikehuoneistoksi.

- asemapiirros
- 1.krs pohjapiirustukset
- julkisivut, leikkaukset

2002 (LUPATUNNUS T129-2002) / TURUN YLIOPISTO, TILASUUNNITTELU

Kerttulinkatu I: pihasiiven varaston muutos saunatilaksi.
Julkisivumuutokset: uudet ovet, parvekemuutokset päädyn julkisivu-
levyit rappaukseksi, aita ja pihamuutoksia

- asemapiirros
- 1.krs pohjapiirustus
- 2.krs pohjapiirustus
- leikkaukset
- julkisivut

2002 (LUPATUNNUS T130-2002) / TURUN YLIOPISTO, TILASUUNNITTELU

B-siiven käyttötarkoituksen muutos: Asunto ja saunatilat muutettu
toimistotiloiksi. Pihajulkisivuun ikkuna- ja ovimuutoksia.

- asemapiirros
- 1.krs pohjapiirustus
- leikkaukset
- julkisivut

2003 (LUPATUNNUS T934-2003)

”Tiedon Häivä” taideteokseen liittyvä videoprojisointi ja kaiuttimet
Maaherran makasiiniin

- asemapiirros

Maaherran makasiini ja entinen lääninhallituksen ulkorakennus

Tuomiokirkonkatu 6, Henrikinkatu 10, Kerttulinkatu 1

Kiinteistötunnus 853-1-8-6

Omistaja:

Suomen valtio

Rakennusvaiheet:

1831–32 Maaherran makasiini/ Intendentinkonttori, arkkit. Charles Bassi

1908–09 Maanmittauskonttorin siipi / Yleisten rakennusten ylihallitus, arkkit. Jac. Ahrenberg

1948–49 Lääninhallituksen ulkorakennus / Rakennushallitus, Turun lääninhallitus

1976–78 Maaherran makasiinin peruskorjaus/ Rakennushallitus, yliarkkitehti Jorma Aho ja rakennusarkkitehti Laila Lehtovirta

Asemakaava:

Asemakaavassa vuodelta 1966 Maaherran makasiini on suojeltu merkinnällä Y/sr. Turun keskustan rakennussuojelun vaihekaavassa se on saanut merkinnän SR5.

Suojelutilanne:

Maaherran makasiini on suojeltu valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen 480/85 nojalla ympäristöministeriön päätöksellä 31.8.1994.

Muinaisjäännösrekisteri:

Maaherran makasiini sijaitsee Turun kaupungin vanhalla asemakaava-alueella (muinaisjäännösrekisteritunnus 853500004) eli kohteeseen sisältyy kaupunkiarkeologinen intressi.

Pinta-ala- ja tilavuustiedot:

Kerrosala: maaherran makasiini 1494 m², asuinrakennus 733 m²

Bruttoala: maaherran makasiini 1526 m², asuinrakennus 797 m²

Tilavuus: maaherran makasiini 5300 m³, asuinrakennus 2970 m³